

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1483

83

Q-56

707 10/IV 38

2011

2003

83

6-56

ՇՐԼԼԵՐ

44

ՄԻՅԼՈՄ ԹԻԼԼ

ՅՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՍ

ԹԱՐԳԱՆՆԵՑ

ՄԻԲԱՅԷԼ Ա. ԿԻԿԱՍՅԱՆ

ՍՆԴԱՄ ԳԱՐՏՈՒՂԱՐԱՑ ԴԻԱՆԻ
ԱՐՏԱՑԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՆ
ՈՐ Ի Բ. ԴՈՒՂ

5560

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱՐԱՆ
7/11-1022
Հունիս 1 Մարտի 1922
ՅՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՄԻԲԱՅԷԼԻԱՆ

Ա. ԸՆԹԵՐԿՈՂՈՒՄ ,

Արդէն յայտնի է Շիլլէր Գերմանացի հռչակաւոր բանաստեղծին հեղինակութեանց մինչև ցարդ գտած ընդունելութիւնը : Անոնցմէ մէկն է նաև Կիթ[ՕՄ (1)] Թիլ[Լ] անուն ընտիր ողբերգութիւնը , զոր Պ. Ա. Մէլիօ գաղղլարէնի թարգմանած է : Մեր ևս մինչև հիմա Հայոց ազգին մէջ իւրցս ընծայուած թարգմանութեանց վրայ հատ մ'ալ աւելցնելու փախաքով ձեռք զարկինք սոյն ողբերգութիւնը իւր գաղղլարէն թարգմանութենէն սլարդ սձով 'ի հայ բարբառ վերածել : Այսու ամենայնիւ թէ անձանց և թէ քաղաքաց բոլոր անունները իրենց ճիշտ Գերմաներէն հնչմամբը պահուած են :

Կը յուսամ որ Հայ հասարակութեան կողմանէ ինչպէս ուրիշ թարգմանութիւններու՝ նոյնպէս ալ այս ողբերգութեան փոքր ինչ ընդունելութիւն կըլլայ :

Չեմ կրնար առանց խոստովանելու անցնիլ թարգմանութեանս թերութիւններուն վրայ , որոց անշուշտ իմ Սիրեյի Ազգին գրագէտները իրենց ներուժը պիտի շնորհեն :

2 Մարտ 1874

Մ. Ա. ԿԻՒԱԳՅԱՆ

(1) « Լ » գիրը՝ այնչափ ուժգին հնչելու չէ :

ՀԷՐՄԱՆ ԿԷՍԼԷՐ . Թույլձի և Ռարիի [1] ևս հանգստց
 Այլ Աւստրիոյ տէրաւրեան կուսակալը :
 ՎԷՐՆԷՐ , Իշխանն Աթենցիւսն [2] Պարսն :
 ՌԷԼՐԻԹ ՏԸ ԲԻԵՏԷՆՏ , Իւր Լորօրոյիկն :
 ՎԷՐՆԷՐ ՄԹԱՌԻՓԱԽԷՐ [3]
 ՔՕՆՐԱՏ ՀՈՒՆ
 ԻԹԷԼ ԲԷՏԷՆԿ
 ՀԱՆՍ ԱՌԻՓ ՏԷՐ ՄԱՌԻԷՐ
 ԵՔՕՐԿ ԻՄ ՀՕՓԷ
 ՌԷԼՐԻԹ ԼԸ ՓՕՐԺԷՐՕՆ զարրինն
 ԵԷՕՕԹ ՏԸ ՎԷՅԼԷՐ
 ՎԱԼԹՀԷՐ ՓԱԻՐԱԹ [4]
 ԿԻՅԼՕՄ ԹԷԼԼ
 ԲՕՍԷԼՄԱՆ , քանակաց
 ԲԷԹԷՐՄԱՆ , Լուսարարկաւ աղա-
 ՔՌԻՆԻ , Հովա [աւստր կկկկկկկկ]
 ՎԷՐՆԻ , Ռուսոյ
 ԲԱԻՏԻ , Չըկնոյս

Բնակիչք
Յույճի

Բնակիչք Ռարիի

[1] Ռարի Թույլձի և Ռերկրվարս , այս երեք նա-
հանգներն կին որ Աւստրիական տէրաւրեան ղէմ
1307 ին առաջին անգամ ապստամբեցան :

[2] Արկակհատղև . Թույլձի նահանգին մէջ յօր-
իկ ղիւղ մ'է , Բէօս գետին ձախ եզօրին վրայ , ղէմ
յանդիման Ալթօրֆի :

[3, 4] Վերնէր Սրատֆախէր , Շիլէյնկենն (Թույլձի)
Վաչրնէր Փարս , Աթենցիականցենն և Սրնօրս տը

ԱՐՆՕԼՏ ՏԸ ՄԷԼԻԹՀԱԼ [5]
 ՔՕՆՐԱՏ ՊԱՌԻՄՎԱՐԹԷՆ
 ՄԷՅՆԷՐ ՏԸ ՍԱՐՆԷՆ
 ՍԹՐՈՒՏՏԸ ՎԻՆՔԷԼԲԷՏՏ
 ՔԼԱՌԻՉ ՏԸ ԼԱ ՓԼԻԻ
 ՊՌԻՐԻՍԱՐՏ ԱՄ ՊՌՈՒՀԷԼ
 ԱՐՆՕԼՏ ՏԸ ՍԷՎՎՕ
 ԲՓԷՑՓԷՐ ՏԸ ԼՈՒՉԵՐՆ
 ՔՌԻՆՉ ՏԸ ԿԷՐՄԱՌ
 ԺԷՆՆԻ , Երխասարդ ճըկնոյսը
 ՄԷՐԲԻ . Երխասարդ Լովիչ
 ԿԷՐԹՐՈՒՏ : Սրատֆախէրի կկկր
 ՀԷՏՎԻԿ , Թէլլի կկկր և Փարսի աղկկր
 ՊԷՐԹՀԱ ՏԸ ՊՐՈՒՆԷՔ , Հարաւսա աղկկր

Բնակիչք Ռերկրվարսի

ԱՐՄԿԱՐԹ
 ՄԷԹՀԻՏ
 ԷԼԻՍԱՐԷԹ
 ՀԻՏԷԿԱՐԹ

Գաւառացիք

ՎԱԼԹՀԷՐ
 ԿԻՅԼՕՄ

Թէլլի սրդիքը

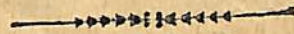
Մէլիսիոյ , 1307 Նոյեմբեր 7 ին Քարիի (Ուրիի) վրայ
գտնուած վարդըրկերը լին եղբրբը Երզնայան , խաւ-
քանչիւրը տանական ընտրեալ բարեկամներու հետ
Հեղվեալոյ աղաաւթեանը համար ղինուորիլ : Այս
վկարը երկրորդ արտուածին երկրորդ պատկերը պի-
տի ներկայացնէ :

[5] Տես Փանօրոյիկն 3 , 4 :

ՓՐԻԷՍԵՐԹ
ԼԵՅԹՅՈՒՏ } Ձինուորք

ՐՕՏՈՒՓ ԼԸ ՀԱՐՐԱՍ . Կէտէրի ախտապէտը
ԺԱՆ ԼԸ ԲԱՐԲՍԻՏ (հայրասպան), Յուարի դուքսը
և Արպէրը կայսեր կորոնորդին :
ԹԹՈՒՍԻ , Պանուպան դաշտային

Ուրիի փողահարը
Կայսերական Սուրհանդակ մը
Գործաւար մը , (Գրուխ գործաւորաց) :
Քարադործ մը
Օգնականք , Գործաւորք և Արուեստաւորք :
Մունետիկներ
Վէյ Գթութեան Եղբ . [Frères de la Miséricorde]
Կէտէրի և Լատենպէրիկի [1] ձիւտորները :
Բաղուլթիւն բնակչաց Երկն Նահանգաց , արանց
կանանց և մանկանց .

[1] Լատենպէրիկ , Ունթէրվալտի նահանգին կողմէն
տակարը :

ԱՐԱՐՈՒԱՆ Ա.

ՊԱՏԿԵՐ ԱՌԱՋԻՆ

Թատարներ , Յոսիգի դէմ գտնուած Չորից - Նու-
հանգաց ընկե քաղաքայտու կորկրէն զատ ի վեր
տեղ մը կը ներկայացնէ : — Եւրո հողուն վրայ
խորշ մը կը ձևացնէ . կզերքը փոքրիկ խորշի
մը . ընկե վրայ կրխատասար ձրկնորս մը կը նու-
ւարկէ : — Միտ կզերքը՝ տեսարանին ներսօքր ,
արեգակուն մէջ կանուց մարգարտիտիներ , Յոսիգի
նահանգին քաղաքները և տնակները կ'երևան :
— Զոյս կտրի՛ շաքիկ ընտան անկաճարս զա-
ցարները կ'երևան : — Այ կտրի՛ ներսօք , ստա-
նակիցաները կը նշնարտին : — Գիտ վարագոյրը
չը բացուած հովտակակ կրգեր կ'իմացտին . նաև
հոսից զանգակաց ներդարնակարս ձայնը . որև
որ վարագոյրը բացուել յետոյ քիչ մը ժամանակ
աչ կը շարունակուի :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԺԵՆԵՒԻ , Երխտասարդ ձրկնորսը իւր նատակին
մէջ կրգերով :
(Եղբուի հովտական)

Եւրո կը խայտայ , լողանաց կը հրաւիրէ , մա-
նուկը կը նիրհէ կանաչեզարդ եզրին վրայ . քաղցրա-
նաւագ զեղզեզունք մը ընէ կը կտրծէ , սրնգի և Ար-

բայտ թեան հրեշտակոց ձայնին նման բաղար :

Արբ կարթննոց զբարձաթեամբ գինովացած , ոչ
գորիչ ախիբները իւր կարծիքը կը լուսան և լճին մէջէն
ձայն մը իրեն կրտէ : « Մանուկդ սիրելի , ինչ ևս դո՛ւ ,
ննջողը կը հրապարեմ և զանի ի խորս ջուրց կը
բարչեմ » :

ՍԷՐՅԻ , Երիտասարդ հովիւր շեռան վրայ երգելով :

(Փոփոխութիւն հոգեւոր եղանակ)

Մնայք բարեան մարդագետինք , մնայք բարե-
կան . արօտատեղիք տակեղծեալք արեգակամբ :

Պէտք է հովիւրը զձեզ թողու , քանզի ամառն անցաւ :

Պիտի վերադառնամք դարձեալ այս լեռան վրայ
կերր կիրան սկսի կանչել , երբ գայլայլիկները արթնն-
ան , երբ երկիրը նոր ծաղկիներով պճնաի , երբ
բաղար Մայիտի վտակները հասին :

Մնայք բարեան մարդագետինք , մնայք բարեան
արօտատեղիք տակեղծեալք արեգակամբ : Պէտք է
հովիւր զձեզ թողու . քանզի ամառն անցաւ :

ՎԵՐՆԻ , Պատրոշք դէմք գաւուրս ժայռիկ գաղա-
քէն կերակոց :

(Եւրոպ փոփոխութիւն)

Երկինք կ'որոտայ , ճանապարհը կը սարսի , որ-
տողը չի գտլոր թաղիւտոր շաղին մէջ : Ստապչն
զաշափն վրայ համարձակ առաջ կերթայ : Արբ բնաւ
դարձն մը չի շարտ և ոչ ալ կանաչ ճիւղ մը : Իւր
տարերուն տակ մատախաղը կարծես ծովու պէս կը
տարածի , ալ չի ճանչնար մարդկանց բնակարանն :

րբ . միայն ամբողջ պատաստածքներէն աշխարհիս ե-
րեսը կը տեսնէ , և թանձրախիտ ամպոց տակ դա-
ւաբաղդեայ գիւղորէն :

Տեսարանը կը փոխուի , շեռան մէջէն նստի
շաշխն մը կ'ինսցոտի , ամպոց շաքը թատարակէ կ'անցնէ :

ՏԵՍԱԲԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՆՈՅՆՔ , ԲՈՒՏԻ ճըկնորսը , ԳՈՒՆԻ հովիւր

ԲՈՒՏԻ , իւր խրճիթէն կեղնէ , ԳՈՒՆԻ , կրոցը տար ,
ՍԷՐՅԻ , անոր ետեւէն , ՎԵՐՆԻ , ժայռէն կիչնէ :

ԲՈՒՏԻ . — Փոթթայ , ժէննի , նուր բռչէ :
Փոթթիկ պիտի եղնէ : Ստանախոյաները կը թնդան :
Միթ ճէնի [1] գազաթը ամպերով կը ծածկուի : Մըրկի
պող հով մը կը փչէ : Կործեմ փոթթիկը մեր դա-
շակածէն աւելի կ'ունախ պիտի հռանի :

ԳՈՒՆԻ . — Նաւաւար , պիտի անձրի է : Ոչխոր-
ներս անյագութեամբ կը ճարակին և շունս հողը կը
քէրէ :

ՎԵՐՆԻ . — Չաւիերը կը ցատկեն և ծովահաւը
կը սողի : Փոթթիկը մերձ է :

ԳՈՒՆԻ . — Զգուշացիր , Սէրբի , հօտը չի ցրտի :

ՍԷՐՅԻ . — Թխամորտ Այգի դանգաւը կը լսեմ :

ԳՈՒՆԻ . — Ըսել է որ ոչխարները ամբողջ են ,
քանզի նա է որ ամենէն հեռուն կերթայ :

[1] Միթնէն , Ետիլի մտ ամպամած լեռ մ'է :

ՐՈՒՏԻ . — Գեղեցիկ զանգակ մը ունիք , Գ ,
Հովիւ :

ՎԷՐՆԻ . — Եւ գեղեցիկ կենդանիներ . . . Ա .
տոնք ձե՞րն են :

ՔՈՒՆԻ . — Այնչափ հարուստ չեմ . . . տի-
րոջս են , Աթէնկհատողէնի լեխանին , որոնք ինձ
յանձնուած են :

ՐՈՒՏԻ . — Ժողովուրդը ի՞նչ աղէկ վայելք է այդ
կովուռն վրին :

ՔՈՒՆԻ . — Ի՞նչն ալ զխոտ արդէն որ այս հօտը
վարդը ինքն է , եթէ ատի վղէն հանեմ՝ երբէք ձա-
լակել չուղէր :

ՐՈՒՏԻ . — Ո՛հ . . . սրտալ խօսք կընէք : Ան-
խելք կենդանի մը . . .

ՎԷՐՆԻ . — Խիստ շուտ կը վճուէք : Անասուն-
ներն ալ խելք մը ունին : Լեռնայծի որսորդ ըլլա-
լովիս , մեր տօնիսց աւելի աղէկ զխոտե՞ք : Երբ լեռն-
այծները ճարակել կուգան , իրենցմէ պահապան մը կը
գնեն՝ որն որ ախանջները կը սրէ և եթէ որսորդ մը
մօտենայ՝ սաստիկ ճիկով մը միւսներուն կլմնայի :

ՐՈՒՏԻ . Հովիւիս . — Զեր հօտը նե՞րս կը ամառիք :

ՔՈՒՆԻ . — Այո՛ , լեսը ցամբած է :

ՎԷՐՆԻ . — Բարի դարձ կը մտայթեմ , հո-
վի՛ւ :

ՔՈՒՆԻ . — Նոյ՛ը ձեզի կը մտայթեմ : Դատ ան-
գամ՝ ձեր ճանապարհներէն ետ չի դարձուիր :

ՐՈՒՏԻ . — Ահաւասիկ մարդ մը՝ որ բազմ ու-
ժովը վաղելով հոս կուգայ :

ՎԷՐՆԻ . — Կը ճանչնամ զինքը , Ալձէլլէնցի [1]
Պառավարթէնն է :

ՏԵՍԱԲԱՆ ԵՐՐՈՐԻ

ՆՈՅՆՔ : ՔՕՆՐԱՏ ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԷՆ

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԷՆ . [շերտարտ վագիրով] — Աստ-
ուածդ սիրես , նուազմը . նուտկդ :

ՐՈՒՏԻ . — Ի՞նչ կոյ , ի՞նչ կոյ այդչափ շուտ :
ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԷՆ . — Բակի՛ , զիս ջուրէն ան-
ցմը : Կեանքս պիտի ազատես :

ՔՈՒՆԻ . — Բայց ի՞նչ ունիք , բարեկամ :

ՎԷՐՆԻ . — Ո՞վ է զձեզ հետադոտողը :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԷՆ . [ճշկնորսին] — Փաթաղի՛ք ,
տճապարեցէ՛ք : Մօտեցան : Կուտակալի ձիւտորները
զիս կը հալածեն , եթէ համին՝ մեռած եմ :

ՐՈՒՏԻ . — Կուտակալի ձիւտորները ինչո՞ւ զձեզ
կը հալածեն :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԷՆ . — Նախ ազատէ՛ զիս , յետոյ
կը սրտմեմ :

ՎԷՐՆԻ . — Արեամի՛ ծածկուած էք . . . ի՞նչ
եղաւ :

[1] Ալձէլլէն , Ունթէլլուտի նահանգին մէկ ա-
բանը :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ . — Կայսեր կուսակալը Ռոզպեր,
կի մէջ . . .

ՔՈՒՆԻ . — Վրթնէլոյրը : Ի՞նքն է որ զձեզ կը
հալածէ :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ . — Ի՞նքը . . . բայց ա՛լ բան
մը չի՛ կրնար ընել, զինչը սպաննեցի :

ԱՄԵՆՔՂ ՄԻԱՏԵՂ, [Լա Լա քաշուերով]
Սյդ ի՞նչ բան էք ըրեր : Աստուած սրտապարէ զձեզ :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ . — Ըրի՛, ինչ որ իմ տեղ աւ
զտտասր մէկը ըլլար պիտի ընէր : Նախնեացս վրէժը
ատի այն մարդէն, որ իմ և կնոջս սրտուցն կը դա-
բանէր :

ՔՈՒՆԻ . — Կուսակալը ձեր սրտուցն ղէմ բա՛ն
մը ըրաւ :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ . — Աստուած և կայինս արդիւ-
նեցին զինքը իւր շար խորհուրդը կատարելէ :

ՎԵՐՆԻ . — Ձեր կայինս՞ վը իւր զըլսը կտրե-
ցիք :

ՔՈՒՆԻ . — Ո՛հ, սրտուցեցէ՛ք մեզ մի առ մի,
մինչ որ նուակը քակէ :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ . — Անտառին մէջ փայտ կը տա-
բել դացած էի, տեսայ որ կինս մահամերձ տաղաւ-
սպա կը վազէ . . . Կուսակալը տաւա է եկեր . . .
Քաղնիք մը սրտորատակ հրամայեր է . . . յետոյ ըս-
կըսեր է ամօթալի ատաջարկութիւններ ընել . . .
Կինս ալ զիս բնտուելու համար փոխեր է : Իսկոյն
տաւն վազեցի և իւր բաղնիքը կայինտիս օրհնեցի :

ՎԵՐՆԻ . — Շո՛ւտ լաւ ըրեր էք, մարդ չի կըր-
նար զձեզ մեղադրել :

ՔՈՒՆԻ . — Թշուտտարմնը . Հիմոյ իւր վարձը
տաւա : Երկար ժամանակէ ի վեր այսպիսի սրտով
կարժանանար Ունթէրվալտի ժողովուրդեան ղէմ բըռ-
նած ընթացքին համար :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ . — Այս բանը աշխարհք իմա-
ցաւ, զիս կը բնտուեն . . . Մինչդեռ մեր հոս կը խօ-
սիմք . . . Աստուած իմ . . . ժամանակը կանցնի . . .

(Որոտու՛ն է կէտէ)

ՔՈՒՆԻ . — Շո՛ւտ, նախաւոր . . . այս քաջը
ըրին անդէի կողմը անցաւր :

ՐՈՒՏԻ . — Անհնար է : Պէտք է սպասել : Սաս-
տիկ փոթորիկ կայ :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ . — Պթութիւն երկի՛նք, չեմ
կրնար սպասել : Ամեն ուշացած վայրկեանը մահս կը
մտակցենն :

ՔՈՒՆԻ . [ճրկնորսին] . — Փութայ, Աստուծոյ
օգնութեամբը : Պէտք է իւր նմանին օգնել, օր մը
միւնեցն արկածը մեր զլխուռն ալ կը սպտասի :

(Որոտու՛ն է և տէաց յաղմու՛ն)

ՐՈՒՏԻ . — Փոթորիկը բրթաւ, կը տեսնէ՞ք տ-
լիքները մինչև ո՞ւր կը բարձրանան, չեմ կրնար ալ
եաց և փոթորկին ղէմ թխափարել :

ՊՍՈՒՄԿԱՐԹԵՆ . [Բուտիի Տեգսըր Դարերով] —
Որչափ որ դուք իմ վրայ կը գթաք , այնչափ ալ
Աստուած ձեզ օգնէ . . .

ՎԵՐՆԻ . — Գթայ իրեն , նաւաւոր , կեանքը
վտանդի մէջ է :

ՔՈՒՆԻ . — Ընտանեաց հայր մ'է , կին և զա-
ւակներ ունի :

(Որո՞րք են և քե՞րք)

ՐՈՒՏԻ . — Լսու , իմ կեանքս ալ կրնայ վտան-
գիլ . ես ալ իրեն նման կին և զաւակներ ունիմ . . .
Տէսէ՛ք ինչպէս լիճը կը փրփրի , ինչպէս սլիքները կը
դիզուին . Ըուրերը լճին մինչև խորը կը ծփան : Ես ալ
կուզեմ այս արդար մարդը աղատեմ , բայց դուք ալ
կը տեսնէք որ անհնարին է . . .

ՊՍՈՒՄԿԱՐԹԵՆ . [միշտ Տեգսն վրայ] . — Որեմն
պէտք է որ թշնամեացս ձեռքը լյնտով , հո՛ս փրկու-
թեան գետեղրին դէմ : Ահաւասիկ տչքերս զայն
տեսնեմ կը զօրեն , ձայնս հոն կրնայ հասնիլ . նա-
աւի մ'ալ կայ որ զիս հոն կրնայ տանիլ . և սէտք
է հո՛ս յուսահատ և անօգնական մնամ . . .

ՔՈՒՆԻ . — Տեսէ՛ք , ո՞վ է եկողը .

ՎԵՐՆԻ . — Պիւրիլէնցի Թէլլ է :

ՏԵՍԱՐԵՆ ԶՈՐՈՐԳ

ՆՈՅՆԻ . ԿԻՅԼՕՄ ԹԵԼԼ , իր աղերսը :

ԹԵԼԼ . — Ո՞վ է այս մարդը՝ որ օգնութիւն կը
գոչէ :

ՔՈՒՆԻ . — Ալճելէնցի մ'է , որ իւր սրտիւը
սլաշտարաներով Վօլֆընչիցը սպաններ է , կայսեր կու-
տակալը , որ ի Ռօզպէրկ . . . կուտակալին ձխուորնե-
րը վինըր կը հաւածեն : Կաղաչէ նաւաւորին որ զին-
քը դիմաց անցունէ : Բայց այն ալ փոթորկէն վախ-
նալով երթաւ չուզէր :

ՐՈՒՏԻ . — Կեցիք , տեղի լաւ , Թէլլ հոս է ,
զիտէ նա թխովարեւ , թող ըսէ , միթէ կանցնուի՞ :
[Սաստիկ որտունս և կայժակք , աղիքները կատունս] :
Կ'Ժօ՛րք նետեմ ինքզինքս : Ատի խենդի գործ է :

ԹԵԼԼ . — Քաջ մարդը՝ ամեն բանէ վերջը ինք-
զինքը կը մտածէ : Յոյսդ Աստուծոյ վրայ զի՛ր և վախ-
կէ այս խեղճը :

ՐՈՒՏԻ . — Յամարի վրայ խօսիլը դիւրին է , ի՞նչ
պէտք կայ երկտր բարակ խօսքերու : Ահաւասիկ նաւը
և լիճը : Փորձեցէ՛ք :

ԹԵԼԼ . — Լիճը կողորմի , բայց կուտակալին ձի-
աւորները ո՛չ երէք : Փորձէ նաւաւոր :

ՀՈՎԻԻՔ և ՈՐՍԱՐԻՔ . — Փրկեցէ՛ք , փրկեցէ՛ք
դի՛քը :

ՐՈՒՏԻ . — Զաւակս ըլլայ , եղբայրս ալ ըլլայ

Քարձեալ անկարելի է : Այսօր Սուրբ Միսն և Սուրբ Յագայի տօնն է : Լինը կատարած է և իւր սրտը կը բնասէ :

ԹԵԼԼ . — Աւնայն խօսքերով բան մը չըլլար , ժամանակը կանցնի , պէտք է օգնել այս մարդուն : Խօսէ՛ նաւաւար , կուզե՞ս երթալ :

ԲՈՒՏԻ . — Ոչ , ես չեմ կրնար :

ԹԵԼԼ . — Լաւ տրե՛մն , տուր նաւակը , Աստուած ուրբում է : Կրցածս պիտի ընեմ :

ՔՈՒՆԻ . — Սէ , քաջի ԹՅԼ :

ՎԷՐՆԻ . — Արտորդութեան արժանի է :

ՊՍՈՒՄԿԱՐԹԵՆ , — ԹՅԼ , դու իմ վրիկչս և խնամակալս ես :

ԹԵԼԼ . — Ես միտայն կատակալին բարկութեանն գրեզ կրեամ աղաատել , բայց տրիչ մ'ալ , Աստուած . պէտք է որ վտթորկին վտանգներէն ազատեմ : Սակայն լաւագոյն է Աստուծոյ ձեռքը կցնալ՝ քան թէ մարդկանց : [Հավիտիկ] , Բնիկ , եթէ ինձ դժբախտութիւն մը հասնի , միտիմարէ իմ կինը : Քանզի ինձ համար անկարելի էր չընել ինչ որ կ'ընեմ : [Նաւակը կը ցատկէ] :

ՏԵՍԵՐԱՆ ՀԻՆԵՐՐՈՐԳ

ՆՈՅՆԻ. քաջի ԹԵԼԼԵՆ և ՊՍՈՒՄԿԱՐԹԵՆԵՆ

ՔՈՒՆԻ . — Դ՛ո՛ք , որ վարպետ նաւաւար մը էք , Թէլլին ըրածը չի՞՞ք կրնար ընել :

ԲՈՒՏԻ . — Ամենէն քաջ մարդն անգամ , Թէլլին ըրածը չի պիտի կրնար ընել : Լեւան մէջ իրեն նմանը չի կայ ,

ՎԷՐՆԻ [քարամայրիկ վրայ կրտ] — Բաւական բացուեցաւ : Աստուած օգնէ , քաջի թխաւոր : Տե՛ւե՛ք , ինչպէս ալիքները փոքրիկ նաւակը կը տարուբերեն :

ՔՈՒՆԻ . [գետկողէն] — Ալիքները վրայն կ'անցնին . . . ալ չեմ տեսներ զայն . . . բայց կեցէք . . . , տհաւատիկ կրկին կ'երևնայ : Քաջի ԹԵԼԼ , բողբոմ ոչխատութեամբ և նեղութեամբ կոհակնեւումն մէջէն անցք մը կը բանայ :

ՍԷՐԻ . — Կուսակալին ձիւտորները վազելով կուզան :

ՔՈՒՆԻ . — Աստուած իմ , յիբաւի անոնք են : Ծիղդ ժամանակին հասան :

ՏԵՍԵՐԱՆ ՎԵՏԵՐՐՈՐԳ

ՔՈՒՆԻ , ԲՈՒՏԻ , ՎԷՐՆԻ , ԺԵՆԵԻ , ՍԷՐԻ և կուսակալիկ խումբ մը ձիւտորները :
ԱՌԱՋԻՆ ԶԻԱՒՈՐ . — Յանձնեցէ՛ք մեզ այն մարդատպանը՝ որուն աղաատան եզար :

Բ. ԶԻԱՒՈՐ . — Մնօգուտ է զինքը օրակել :
շիտեմք այս ճամբէն եկաւ նա :

ԳՈՒՆԻ և ԲՈՒՏԻ . — Որո՞ւ համար կը խօսիք :
Պ . Ձիաւոր :

Ա . ԶԻԱՒՈՐ [Ետևս կը նշարեմք] — Մ՛հ , ի՞նչ
կը տեսնեմ : Ո՞վ կատարութեանս :

ՎԵՐՆԻ . [քարածայրին վրայէն] — Նուտիկն
մէջ եզօ՞ղը կը բնտռէք : Քաջութիւն , մտրակեցիք
ձիւրնիդ : Եթէ աճաստրէք կրնաք գեռ զինքը բռնել :

Բ. ԶԻԱՒՈՐ . — Ա՛ն՛ձք , փախաւ նա :

Ա . ԶԻԱՒՈՐ . [Հովիտի և Զրիկայի] . — Դ՛ուք
օգնեցիք իրեն որ փախչի . . . այդ ձեր քովը չի
պիտի մնայ : [Զօրացը :] Հօտերուն վրայ ընկէք : Զար-
կէք , պրեցէք և խորտակեցէք բնակարանները :
[Զօրքերը վազեցով կերբան հօտերուն վրայ յարձակեցաւ] :

ՍԵՅՏԻ . [իրենց հետեւեցով] . — Վ՛ա՛հ , սջխար-
նէրս :

ԳՈՒՆԻ . [անոնց կտակէն կրթալով] . — Վ՛ոյ ինձ
փոյ հօտիս :

ՎԵՐՆԻ . — Վ՛այրագներ :

ԲՈՒՏԻ . [ձեռքերը ոտրեցով] . — Ո՞վ երկինք
այս երկրիս փրկեցաւ ե՞րբ պիտի դայ . շնորով կտակ
Եւն կիրայ :

ՊԵՏԿԵՐ ԵՐԿՐՈՐԳ

Քատրոնը՝ Յուլիանի յրկնէն գաւտիկն մէջ Սրաւ-
Յախիթի տանը նստալ կը ներկայացնէ : Յունը՝
կամուրջին քով մեճ ճախուս վրայ շինուած , ո-
րուն յիմացը բերիի ծառ մը կայ և ստորուրջ
Ետարան մը :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌՅՁԻՆ

ՎԵՐՆԻՔ ՍԹԱՌԻՑԱԽԻՔ , ԲՅԷՅՏԻՔ
ՏԸ ԼՈՒՁԵՐՆ Խօսեցով կը մտնեն :

ԲՅԷՅՏԻՔ . — Ա՛յո՛ , այո՛ , Պ . Սթաւփախիք .
ինչպէս որ ձեզի կըսէի , եթէ կրնամք՝ Զանաճք որ
Աւարիոյ չ՛երդնուձք : Ինչպէս առաջ՝ նոյնպէս ալ
հիմա՝ քաջութեամբ և հաստատութեամբ Տէրութեան
յարեցէք : Աստուած պահպանէ՛ ձեր հնօրեայ աղա-
տութիւնը : [Անոր ձեռքը քարեկամարար սղոմեցով
կրթայ կուգէ :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԻՔ . — Բի՛չ մ՛տը կեցէք , սպասե-
ցէք կինս գայ : Հ՛ոս , Յուլիանի մէջ դուք իմ՝ հիւրս էք ,
Լուսնի մէջ ալ ես ձերը :

ԲՅԷՅՏԻՔ . — Ե՛տա շնորհակալ եմ , բայց այսօր
մինչև կէրտու պիտի երթամ . . . Որչափ որ ալ
նեղութիւն կրէք ձեր կուսակալաց յանգուգն աղա-
հաթեանն , նայեցէք որ համբերութեամբ տանիք դա-
նունք : Գործերը շուտով կը փոխուին : Այնպէս որ
կայսր մը զահը բարձրանալ : Բայց երբ անգամ մը

Աւարիոյ անձնատուր ըլլաք , ամեն բան ըննյած է ձ [Կը.սկկկի] :

Սրաուֆախէր քաղաւից , քաղնոցիկ վրայ կը նստի : Կէրոյուտ , իւր կիկը , կուգայ և զիկքը պնկիսի տիտուր տեսնելով ականք քով կը նստի և երկար ժաւնակակ քուրեակը կրկնը կը նայի :

ՏԵՍԱՐՍՆ ԵՐԿՐՐԻՑ

ՍԹԱՌԻՖԱՍԻԷՐ ԵՒ ԿԵՐԴՐՈՒՏ

ԿԵՐԴՐՈՒՏ - — Ինչո՞ւ տխուր ես , բարեկամք իմ : Ջրեղ գրեթէ չեմ՝ ճանչնար : Շատ ժամանակէ՛ ՚ի վեր կը տեսնեմ՝ սր քու բոլոր հայեցումքդ լի են տխրութեամբ բոց չեմ խօսիր . Գաղտնի վիշտ մը ունիս սրտիդ մէջ : Ըսէ՛ տեսնեմ , ի՞նչ է , հաւատարիմ կիկնդ եմ ես , վշտիդ կիկնդ . իմ բաժինը , կը սրահանջեմ՝ քենէ : [Սրաուֆախէր ձեռքը ականք կերկրեցնէ և կը ըսէ :]

Ի՞նչ բան քու սիրտը կը ճնշէ : Ըսէ՛ ինձ : Օրհնեալ է աշխատութիւնդ , գործերդ յաջող կերթան . շտեմարաններդ լի , սրջտաններդ՝ և փայլուն ձիերդ լեռնէն առողջ վերադարձան և ձմեռուան համար պատրաստուած ըստ գոմեր և ախոռներ գտան . . . Ահաւասիկ տունդ , գղեկի նման գեղեցիկ . նորալէն , ընտիր ասխտակներով կերտեալ , որոնք կարկինով պատշաճաւ չափուած և յարմարացուած են , փայլուն և զուարթ ըյս մը բազմութիւ պատուհաններ , բէն ներս կը գեղու . վրան գունագուն զինանշաններով և հանճարխմաստ տաճներով ծածկուած է , որ ճանապարհորդը անցած ժամանակ կանգ կառնու զս .

Նոնք կարդարու և վրանին զմայլելու :

ՍԹԱՌԻՖԱՍԻԷՐ . — Յիրաւի . . . ասունը խնատ շքեղ շինուած և զարդարուած . . . այլ աւակ , կը գողայ այն հողը՝ որուն վրայ շինուած է :

ԿԵՐԴՐՈՒՏ . — Սիրելիդ իմ Վերնէր , ըսէ՛ ինձ , ի՞նչ ըսել կուզես :

ՍԹԱՌԻՖԱՍԻԷՐ . — Օր մը , այս թմբիկն տակ նստած էի , ինչպէս հիմա . և իմ ձեռք բերած երջանկութեանս վրայ կը խորհէի , երբ կուսակալը իւր յետագայներովը ձի հեծած ասկէ անցաւ . Քու նախիթի գլեակէն գաղաղ : Այս ասունը զիմայը զտրմացմամբ կանգ առաւ , ես ալ . խեղցն ոտքի ելայ և խնամարշտութեամբ առաջ անցայ , ինչպէս որ պարտաւորութիւնս էր ընել այս քաղաքիս մէջ կոյսը ներկայացնող մէկու մը : «Որո՞ւնն է այս տունը» հարցուց շարանաւորեմամբ մը , որովհետեւ որուն ըլլալը զիտէր : Բայց ես ալ իւր միտքը հասկնալով , պատասխանեցի «Տէր կուսակալ , այս տունը Տիրոջն Կայսեր և ձերն է , ես ալ իբր պարզե ունիմ զայն» : Այն ժամանակ ըսաւ , «Շնորհիւն կայսեր , այս բաղարին կուսակալն եմ և չեմ ուզեր որ քաղաքացիք ուղածունն պէս տուներ շինեն և իշխանի պէս ազատ ասլուին քաղաքիս մէջ . զիտեմ՝ ձեզի դնելիք արգելքս » : Այս ըսաւ , ամբարտաւանութեամբ և խոժոռադէմ մեկնեցաւ , իմ սիրտս ալ տխրութեամբ և անհամբաւութեամբ լեցուեցաւ այդ շար մարդուն խօսքերէն :

ԿԵՐԴՐՈՒՏ : — Տէր իմ և այր սիրելի : Կուզե՞ս կնոջդ մէկ անկեղծ խօսքը մտիկ ընել : Խնամտունին նպէրիկ աղջիկը ըլլալուս կը պարծենամ : Քոյրերս և ես երկար զիշերները փութիմ կը մանկիկը , մինչդեռ

բարձրին զխաւորները , հոյս տուցը ժողովուած յ
 հին թագաւորաց օրինաց գիրերը կը կարգային և ի-
 րենց ծանր խօսակցութեանց նիւթն էր քաղաքին բա-
 րեւաւութիւնը : Հմն շատ իմաստալից խօսքեր իմա-
 ցայ . սովորեցայ ինչ որ իմաստունի մը սէտք է մաս-
 ծել՝ և բարի մարդու մը փախարիլ : Այս բոլորը միտ-
 յրս պահեցի : Արեւմն մտիկ քրէ և ըսելիքս վրայ
 մտածէ : Գիտե՞ս , այն բանը՝ որ դրեզ կը սխրացնէ ,
 ես երկար ժամանակէ ՚ի վեր զխտիլ : Առսակալը ոիս
 ունի քեզի և հուզէ փաստ հասցնել , որովհետեւ դու
 իրեն համար արդեւք մ'ես , քանզի Եռիցձի բնակիչ-
 ները՝ Ասարից նոր տանը հպատակիլ չեն ուզեր :
 այլ կը սնդեն հաստատ հաւատարիմ մնալ տէրու-
 թեան , ինչպէս իրենց ատարինի նախնիքը : Այնպէս
 չէ՞ , Ահրնէր : Պատասխանէ , այնպէս չէ՞ :

ՍԹԱՌԻՑԱԻԷՐ . — Մ'աղ է , ստուգիւ , հիւսկրի
 ինձ դէ՞մ՝ ունեցած ատելութեան նպատակը :

ԿԵՐԴՐՈՒՑ . — Կը նախանձի քեզի , որովհետեւ
 երջանիկ և սղոստ կապրիտ հայրենական ստացուածո-
 յըէ վրայ : Ինքը ատանկ բան մը չունի : Այս տունը
 կապը ինքնին և Տէրութիւնը սրարդեամ է քեզ ,
 դու իրաւունք ունիս զանի յոյց տալու , ինչպէս երկ-
 րին իշխանը՝ իւր կալուածները : Քանզի դու բու վը-
 րայ ուրիշ Տէր չես ճանչնար բաց ՚ի Քրիստոնէութեան
 զօրաւորացնի իշխանէն . . . Եւրը՝ ընտանեաց կըրտ-
 սեր մ'է , և ասպետական վերարկուէն ՚ի զոտ ուրիշ
 բան մը չունի : Աստի նախանձոտ աջօք և ատելու-
 թեամբ ու մաղձով լի սրտով մը կը նայի նա բոլոր
 բարի մարդկանց երջանկութեանցը վրայ : Ետո ժա-
 մանակէ ՚ի վեր է որ բու կործանուող մտքին դրած

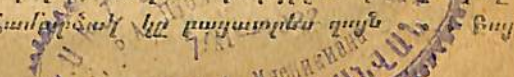
1002
5560

է . . . դու տակաւին ողջ և առողջ ես . . . Բայց
 կուզե՞ս սպասել որ զարձադրէ իւր շար խորհուրդն-
 քը : Ի՞նչեմ՝ մտորը կը նախատեսէ և ապա կը զործէ :

ՍԹԱՌԻՑԱԻԷՐ . — Ի՞նչ ընելու է :

ԿԵՐԴՐՈՒՑ . [Թօսակարտ] . — Ըսէ՛ որեւմն իմ
 խորհուրդը : Արդէն գիտես որ հո՞ս : Եռիցձի մէջ ,
 բարեբարաց անձինք ի՞նչպէս կը դանդաւորն կուտակ-
 լի շարութեանն , լու որեւմն . կարծեմ՝ Աւելիւրիւր-
 տի և Արիի մէջ ալ ճանճրացած են հարստահարու-
 թեան անգութ լուծին . . . որովհետեւ ինչպէս հո՞ս
 կէսեր մեզի դէ՞մ , անգին , ընին միւս կողմը՝ Լանտնն .
 սէրի ալ ամբարտաւանութեամբ կը վարուի բնակչաց
 հետ : Աիկայ ճըկնորսի նաւ մը , որ հոս եկած ժամա-
 նակ կուտակալաց անգութիւնը՝ և անարժան գործ-
 քերը չիմացնէ : Աղէկ չըլլար որ ձենէ մի քանի խե-
 րայիներ ժողովը կազմեն և խորհին , որ ի՞նչ կերպով
 այս հարստահարութեանն կարելի է աղափիլ , տարս-
 հով եմ՝ որ Աստուած զճեզ չի պիտի թողու՝ և պի-
 տի ողնէ . . . Ըսէ՛ տեսնեմ՝ , . . . Արիի մէջ չունի՞ս
 այնպիսի բարեկամ՝ մը՝ որ դրեզ ընդունի և որուն
 ամենայն վստահութեամբ սիրաջ կարենաս բանուլ :

ՍԹԱՌԻՑԱԻԷՐ . — Հմն բռական բաճակիտ
 մտորիկ կը ճանչնամ , խոհուն և աղղեցութեան տէր .
 որոնց խորհրդապաշտութեան և անձնուիրութեան վրայ
 կրնամ վստահիլ : [Առջի կիշնէ :] Կին դու , ի՞նչ-պի-
 տանաւար խորհուրդներու միրիկէ որ կը յաղնս հան-
 դարտ սրտիս մէջ : Ամենակարգին և անհամաձու-
 մեամունքներս կը յայտնես՝ ու կը լուսաւորես դա-
 նոնք , ինչ որ լսիս անգամ՝ կ'արգիլեմ ինձ խախու-
 զու յայտ համարձակ կը բացատրես զայն . . . Բայց

լու խորհեցա՞ր ինձ տուած խրատներուդ վրայ : Այո՞ ,
բննի գեօտութիւն և զինուց շաչիւնը կը հրաւիրես այս
խաղաղ հովտիս մէջ . . . Մէք , խեղճ անդէսրէքս ,
միթէ կրնա՞մք աշխարհիս զօրաւորացոյն իշխանին
հետ մագաղթիլ : Անոնք սրատճառ կը բնտուեն իրենց
մայրադ բանակները այս խեղճ քաղաքիս վրայ արձա-
կելու , հոն , յաղթականի իրաւամբ հրամայելու և
սրբար սրատժոյ երեւոյթներով հին օրէնքները բնա-
ջնջելու :

ԿԵՐԴՐՈՒՑ . — Դուք ալ մարդ էք և կրնաք ձեր
կայսինները գործածել , Աստուած օգնող է բաջկին :

ՄԹԱՌԻՖԱԽԵՐ . — Ո՛հ , Կերդրո՛ււ , ստիպի
սրտուհաս մը և զարհուրելի պատիժ մ'է պատերազ-
մը , հօտը և հոյսը միանգամայն կը դարնէ :

ԿԵՐԴՐՈՒՑ . — Աստուծմէ եկածը համբերու-
թեամբ տանելու է մարդ , բայց վեհ սիրտ մը երբէք
անիրաւութեան չի համբերեր :

ՄԹԱՌԻՖԱԽԵՐ . — Դու կը սիրես այս տունը՞ զոր
մէք շինեցինք , բայց պատերազմը , ստեղծի սրտե-
րազմը՞ զանի մոխիր պիտի դարձնէ :

ԿԵՐԴՐՈՒՑ . — Եթէ զխոնայի , որ սիրտս այս
Երկրային ստացուածոյ կապուած է , ես իմ ձեռքս
կրաիւ կը բռնեցնէի դայն ու կ'ոյրբի :

ՄԹԱՌԻՖԱԽԵՐ . — Գթութեան կը հաւատաս ,
Պատերազմը օրօրոյն տկար մանկանց ալ չի խնայեր :

ԿԵՐԴՐՈՒՑ . — Անմեղութիւնը բարեկամ մը ու-
նի երկնից մէջ : Ետիք մի նայիր Վէրնէ՛ր , այլ ա-
ռաջքդ դարձաւ աչքերդ :

ՄԹԱՌԻՖԱԽԵՐ . — Մէք , մարդիքս , կրնամք
քաջութեամբ մեռնիլ պատերազմելով , բայց դուք . . .
Աւա՛ղ , ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր վիճակը :

ԿԵՐԴՐՈՒՑ . — Ամենէն խեղճն ալ վերջին հնա-
րը կը գտնէ , այս կամուրջին վրայէն ելք օտանու՞
ես ալ կ'ազատիմ :

ՄԹԱՌԻՖԱԽԵՐ . — [Անոր թագիացը մէջ իցնալով]
Ս՛յն որ այսպիսի սիրտ մը կը սեղմէ իւր կուրծքի վրայ
կրնոյ ուրախութեամբ պատերազմիլ իւր տանը՞ և
հայրենի գատախն համար , ստանց թագաւորաց զօ-
րութենէն վախճալու . . . Ահաւտոսիկ , հիմա՞ Ուրի կ'եր-
թամ , հոն հաւատարիմ բարեկամ մը ունիմ , Այլթհեր
Փարթիլը , նա զիս պիտի ընդունի . հոն պիտի զըս-
նեմ նաև՞ Աթէնկճառզէնի ազնուական պարօնը . . .
Թէպէտև մեծ և ազնուական ընտանիքի սերունդ է ,
սակոյն կը պատուէ զժողովուրդը՝ և հնօրեայ բարե-
րը : Անոնց երկաթին հետ պիտի խորհրդակցիմ , թէ
ի՞նչպէս քաղաքիս թշնամեաց դէմ զնեղու է քաջու-
թեամբ . . . Մնաս բարեա՛ւ . . . իմ բացախոյն-
թեանս միջոցին խահմութեամբ կուտալարէ մեր առ-
նը : Օգնէ առատարար Աստուծոյ տունը գացող ուխ-
տուորին՝ և բարեարտը վանականին որ իւր մենաս-
տանին համար հոնգաւակուցութիւն զայ խնդրել , տունդ
եկողները թող անկէ միտիթարեալ դուրս ելլեն :
Սթաուֆախիւրի առնը միշտ բաց է մեծ ձամբուն վրայ
և ասոյնջական հարկ մը բոլոր ուղեւորաց :

Դէպի ներս կերտան : Կոյն միշտիկ Կիչոս Թէլը և
Պառամիրարիկն յետին տաւաղապարիկ կ'ազան :

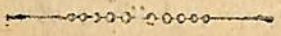
ՏՆՍԱՐԱՆ ԵՐՐՈՐԻ

ԿԻՅՈՒՄ ԹԻՂԼ ԵՒ ՊՍՈՒՄԿՈՐԹԷՆ . ԲԵ .

մին առաջակիրք :

ՍԹՍՈՒՑԱԽԻՐ ԵՒ ԿԷՐԳՐՈՒՑ . Ներածք :

ԹԻՂԼ . [Պատմկարքնէին տառնց Սրաուֆախէրք տնու
նկրտ] : — Աւ այսուհետեւ ինն պէտք չունին : Մտիր
պա առնը , Սթաուֆախէրի տունն է' և ինքը հայր ի վը-
տառապեղայ է : [Սրաուֆախէրք տնանկրտ] : Բայց ա-
հա ապի . . . Նպն ինքն է . . . Ետեւէս եկուր :
[Ղեպի Սրաուֆախէրին կ'երթան , տնանկրտը կը փոխ-
տի] :

ՊԱՏՆԵՐ ԵՐՐՈՐԻ

ԱԼԹՕՐՑՅԻ ՄԷՉ ՀՐԱԳԱՐԱԿ ՄԸ

Նկրտը բարձր տեղ մը , կիսաշէն սահայց մը , որուն
նրեցած մասն շէքիկն ընդհանուր մեր կը հաս-
կըցուի • Ետեւի կողմը ընկցած և ճակատը շինուե-
լու վրայ , ըստակիրտը դեռ դրած է , սրուն վր-
այցին զարժանորք կ'կենն և կ'իյնն , շէքիկն տա-
նիքիկն վրայ յարկիցը : Անն մարդ շարժման մը
ն և կ'աշխատի :

ՏՆՍԱՐԱՆ ԱՌՆԷՐՆ

ԳՈՐԾԱՎԱՐ , ԲԱՐՍԳՈՐԾ ,

ԳՈՐԾԱԽՈՐԹ ԵՒ ՀՈՂՍԿԻՐԹ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐ . [Չնայր գաւազան մը աշխատողները
փութացուցանելով] . — Այդչափ հանգստանալ պէտք
չէ , աճապարեցէ՛ք , շուտ բրէք : Քար թերէք հա-
կիր և չաղախ տուէ՛ք , դանկ կուտակայր եկած ժա-
մանակ դորձը յառաջացած տեսնէ : [ընթերիսն :] Որ-
քան ալ երկարացա : [Երկու հարակրաց որունք թե
մը կը թերն] : Այս տարածելիք բե՛ս է • Կրկնապատ-
կեցէ՛ք դայն , Ծոյլերուն նման աշխատանքունն կէսը
կը դադան :

ԱՌՆԷՐՆ ԳՈՐԾԱԽՈՐ . — Գտան է ինքնին կրել
բռնադատուիլ այն քարերը' որոնցմով շինուելիք ամ-
բոցը մեր բանտը պիտի ըլլայ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ . — Խնչ կը մտնար : Գուհիկէ ծնունդներ : Միայն կովերը կթել և լերանց վրայ ծուլութեամբ պտտիլը գխտեն :

ԵՆԻ ԳՈՐԾԱՒՈՐ ՄԸ . — [Հանգչելով] Աւ ճարս հատաւ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ . — [Զանի մտնելով] Աշխատէ՛ նա յիմ ձերսէկ , աշխատէ՛ :

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԱՒՈՐ . — Գութ չ'ուելո՞ս դու , որ աշխատանքէ կ'ուտաս ընդունայն խեղճ ծեր մը՝ որ հազիւ կրնայ դաշել :

ՔԱՐԱԳՈՐԾԸ ԵՒ ԴՈՐԾԱՒՈՐՔ . — Վրէժխնդրութիւն կը դռչէ այս վիճակը :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ . — Գարք ձեր գործը տեսէք : Ես իմ պարտաւորութիւնը կը կատարեմ :

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾԱՒՈՐ . — Գործավար , այս մեր շինած ամրացին ի՞նչ անուն պիտի տան :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ . — ՈՒՐԻՆ ԵՌԱՅՕՂ պիտի կոչուի , վասն զի այս լուծին տակ զձեզ պիտի նուաճեն :

ԳՈՐԾԱՒՈՐՔ . — [Խեղարով] Ուրին նուաճո՞ղ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐ . — Է՛, ի՞նչ կայ այդքան խընդալու :

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾԱՒՈՐ . — Այս տնակով Ուրին պիտի նուաճէք :

Ա. ԳՈՐԾԱՒՈՐ . — Տեսէ՛ք , այս խորղի հողակոյտին պէս քանի՞ հատ իրարու վրայ դնելու է , որ Ուրիի լերանց սակնախորրին չափ բարձրութիւն մը առնենայ : (Գորխախորը դէպի ներս կ'որոտայ) :

ՔԱՐԱԳՈՐԾԸ . — Այս անիծեալ շէնքին ծոռա՛յ՝ յոչ մուրճս լճին ամենէն խոր տեղը պիտի նետեմ՝ :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՆՈՅՆԻ, ԹԷԼԼ ԵՒ ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Ո՛հ , ինչո՞ւ աշխարհ եկոյ թթէ այս բաները պիտի տեսնէի :

ԹԷԼԼ . — Հոս կենալնիս աղէկ չ' , տեղի էեւուն երթամք :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Ուրիի նահանգին մէջ չ'ե՞մ , աղատութեան քաղաքին մէջ :

ՔԱՐԱԳՈՐԾԸ . — Ո՛հ պարոն , եթէ բերդին տակ շինուած մթին բանտերը տեսնէիք : Հոն բնակողը աքաղաղին ձայնն անգամ չի լսեր :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Ո՛հ , Աստուած իմ :

ՔԱՐԱԳՈՐԾԸ . — Տեսէ՛ք սա պտտերը , տեսէ՛ք սա աղեղաձև երկաթները , որոնք շէնքը բռնած են , այս բոլորը կարծես յաւիտեան մնալու համար շինուած են :

ԹԷԼԼ . — Բազուկներով շինուածը բազուկներով կրնայ կործանիլ , [Լևոր ցոյց տալով] : Ահաւս սիկ աղատութեան բնակարանը որ Աստուած մեզ հետ մար կերտեց :

Թմարտի ձայն մը կ'իկնացոյի : Ինչ մը մարդիք ցոյցի վրայ անցուցած վերջոր մը կը շնորհակցանք , առաջևուն մտնողի մը : Կանանց և մանկանց խառն խումբն քաղաքի մը նուաճուն կ'ուզան :

ՏՆՏԱՐԱՆ ԵՐՐՈՐԳ

ՆՈՅՆՔ, ՄՈՒՆԵՏԻԿ, ՀՆՏԱԳԱՅՔ,
ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՄԱՆԿԱՆՑ

Ա. ԳՈՐԾԱՒՈՐ. — Մտիկ ըրէք, ի՞նչ կը նշա-
նակէ այս թմբուկը :

ՔԱՐԱԳՈՐԾԸ. — Ի՞նչ ծաղրելի տեսարան : Ի՞նչ
կը նշանակէ այս փեղցրը :

ՄՈՒՆԵՏԻԿ. — Մտիկ ըրէք, յ՛անուն կոյսեր :

ԳՈՐԾԱՒՈՐԳ. — Լուսթիւն : Մտիկ ըրէք :

ՄՈՒՆԵՏԻԿ. — Կը տեսնէ՞ք այս փեղցրը, ՔԸ-
նակիչքդ Ուրիկ : Ատի հիմա Ալթօրֆ քաղաքի մէջ
բարձր սիւնի մը վրայ պիտի զրուի, և կուսակալին
կամքն ու հրամանը այս է որ, ինչպէս ամեն մարդ
զինքը կը մեծարեն՝ նոյնպէս պիտի յարգեն այս փե-
ղցրը : Պիտի ողջունեն զանի ծուեր ՚ի գետին և մեր-
կազուխ . . . Ատվ կոյսրը իւր հարատակաց հնա-
զանդութիւնը պիտի ճանչնայ : Ով որ այս հրամանին
չէ՛մ զործէ թէ ինչքէն և թէ հոգիէն պիտի զրկուի :

Բարդ ժողովուրդը բարձրաձայն կը ծիծաղի, դղր-
բիւն բերիկ : Մտնտիկը, հետագայք և յարդ ծո-
ղովուրդը կը մկկին :

ՏՆՏԱՐԱՆ ԶՈՐԸՐԳ

ԹՂԼԼ, ՍԹԱՌԻՑԱՒԷՐ, ՔՍՐԱԳՈՐԾ,
ԳՈՐԾԱՒՈՐԳ, ՀՈՂԱԿԻՐԳ, ԵՆԿՈՐ
ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ :

Ա. ԳՈՐԾԱՒՈՐ. — Աշխարհիս վրայ չի լուսած-
բան մը երեւակացեր է կուսակալը : Փեղցր մը մեղի
ողջունել տա՛լ : Ըսէք, լուսած բան է այս :

ՔԱՐԱԳՈՐԾ. — Մէք, ՚ի ծուեր իջեալ փեղց-
րի մը առա՛ջ : Պարկեշտ և ծանրաբարոյ մարդիկը
զատեր հետերնին խողալ կ'ուզէ :

Ա. ԳՈՐԾԱՒՈՐ. — Գոնէ կայսերական թաղը
ըլար : Յայց այս Աւարիոյ դրասկան փեղցրն է,
գահին վրայ կաղրած տեսաց զայն հոն ուր կալուած-
ներ սովոր են բաշխել :

ՔԱՐԱԳՈՐԾԸ. — Աւարիոյ փեղցրը : Ըսեցէ՛ք,
առիկոյ որոգայթ մ'ի վնեղ Աւարիոյ դերի ընկը :

ԳՈՐԾԱՒՈՐԳ. — Պարկեշտ մարդը այսպիսի նա-
խատանոց չի համբերեր :

ՔԱՐԱԳՈՐԾ. — Եկէ՛ք, երթամք միւսներուն
հետ խորհրդակցիմք ասոր վրայ : [Մէկ քանի գրծա-
ւարաց հնա կը մկկի :]

ՏԵՍԵՐԱՆ ՀԻՆՆԵՐՈՐԳ

ԹԵՂԼ, ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ : Ներսէս,
ԳՈՐԾՍՎԱՐԸ Գործատրեկերը հսկերսլ :

ԹԵՂԼ. — [Սրատփախերիկն] : Հիմա ինչ ընեւ
լիքնիւք զիտէք : Մնայք բարեանւ, Պ. Վերնէր :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Ո՞ւր կ'երթարք : Ո՛հ այդքան
չուտով մի մեկնիւք :

ԹԵՂԼ. — Ընտանիքս անտէր մնայած է սո՛ժմ :
Մնայք բարեանւ :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Սիրտս բոլորովին ձեզի բաց
ուելու պէտք ունի :

ԹԵՂԼ. — Վչտոյլի սիրտ մը՝ խօսքերով չի
մխիթարուիր :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Բայց խօսքերը կրնան զլեզ
գործելու տանիլ :

ԹԵՂԼ. — Հիմաիւ հիմա եթէ ընելիք մը կո՛յ,
այն ալ համիւրեւել և լռելն է :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Միթէ պէտք է կրե՞լ ինչ
որ անտանելի է :

ԹԵՂԼ. — Բռնաւոր թագաւորաց թագաւորու
թիւնը խիտ կարճատև կ'ըլլայ : Երբ փոթորիկը կըս
կըսի կրտիները կը մարեն [1] նուերը խուճապելով

[1] Հերկետիոյ մէջ, արեւելեան հիւսիսի հողքը
այնչափ սաստիկ կը փչէ, որ բոլոր տուներու մէջ
կրտիները կը մարեն :

Նաւատորմիդը կը մանեն և կատարի հողմոց ջնջումը
երկրիս վրայէն կ'անցնի առանց չարիք մը ընելու՝ կամ
հետք մը ձգելու : Ս,մեն մարդ տանը մէջ փակեալ կը
մնայ : Խաղաղատէր մարդկանց շուտով խաղաղութիւն
կը սրարդեալի :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Այնպէ՞ս կը կարծէք :

ԹԵՂԼ. — Ի՞ժը, մինչև որ իրեն չի դպչին չի
խայթէր : Երբ անոնք բոլոր քաղաքը հանդարտ և
անտարբեր վիճակի մէջ տեսնեն, ինքնիւրեննուն պի
տի ձանձրանան :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Եթէ միանայինք շատ բաներ
կրնայինք ընել :

ԹԵՂԼ. — Նուարեկութեան մէջ երբ մարդ
մինակ ըլլայ աւելի դիւրաւ կազատի :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Հասարակաց օգուտը չէ՞ք
ուզեր :

ԹԵՂԼ. — Մարդս միմիայն ինքն իր վրայ կրնայ
վստահիլ :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Միութիւնը՝ ամենատիրանե
րը անգամ կը զօրայնէ :

ԹԵՂԼ. — Զօրաւոր մարդը՝ մինակ եղած ատեն
աւելի ուժ ունի :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Ուրեմն հայրենիք չի՞ պիտի
կրնայ բեզի ապաւինիլ երբ յուսահատութիւնը 'ի դէն
հրաւիրէ դայն :

ԹԵՂԼ. [ձեռքը ակոբ տարալ,] — Կիցում ԹԵՂԼ,
որ անշունչին մէջ կորուսեալ գառ մը կալատէ :

պիտի զլանայ օգնել իւր բարեկամաց : Ինչ որ ալ
 ըլլայ ձեր դիտաւորութիւնը՝ հասկցուցէք ինձ զայն :
 Երկար բարակ խորհուրդներէ՝ և պատրաստութիւններէ
 ընչ չեմ ախորժիր , երբ գործերու ժամանակը զայ և
 ինձ պէտք ունենաք կանչեցէք թէլլը՝ և պիտի տես-
 նէք ձեր մէջը : [Տարբեր կողմերէ կը մնկնին :] Կատա-
 կեցաիւն բոլորտիքը յանկարժ յազմարիւն մը կերեկաց :]

ՏԵՍԱԲՆ ՎԵՅԵՐՈՐԴ

ԳՈՐԾԱԻՈՐՔ , ներք յատասկերտին
 բոլորտիքը կը յուզին : **ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ**
 իսպառնական մէջ : Քիչ մը տեղին **ԳԱՐԱԳՈՐԾԸ**
 յետոյ **ՊԷՐԹՅԱ ՏԸ ՊՐՈՒՆԷՔ** և իւր հետազոյցքը :

ԳԱՐԱԳՈՐԾԸ . [վազկով դէպ ի ամբողջ կերպայ] :
 — Ի՞նչ կայ :

Ա . ԳՈՐԾԱԻՈՐ , [իսպառնական մէջն պօսարու
 կերակ] . — Յարկիչը շէնքին վրայէն ինկուա :

ՊԷՐԹՅԱ . [վազկով] . — Մեռա՞ւ , վաղեցէ՛ք .
 տղատեցէ՛ք զինքը . . . Օգնութեան հասէ՛ք . . .
 Ի՛նչն օգնօղին . . . Ահա՛ւատիկ ոսկի : [Այս ըսելով
 Պիտրոյ Պէրրիսա իւր վրայ տրամ գոնարները ժողովարդիւն
 կը նետէ :]

ԳԱՐԱԳՈՐԾԸ . — Ձեր ոսկիովը . . . Ոսկիով ա-
 մեն ըսն ունենալ կը կարծէք , երբ հոյրը իւր զօ-
 ւակներէն և ամուսինը իւր կնոջմէն յախշատեցիր ,
 երբ աշխարհ հեծութեամբ լցուցիք , կը կարծէք որ

միշտ ամենը մոռցնել տար ձեր ոսկիովը . . . Դուք
 չեկամ աւելի երջանիկ էինք : Յուսահատութիւնը ձեր
 հետը բերիք հոս :

ՊԷՐԹՅԱ . [Գործավարին որ կուգայ] — Ո՞ղջ է :
 Գործավարը ժողովական նշան մը կ'ընէ :] Ո՛հ անիծ-
 եալ ամբողջ : Անէճքներով շինուեցաւ և անէճքներ
 պիտի բնակին , ըսելով կը մնկնի :

նառու ըլլայիք փոխարէն պատիժը կրելու որչափ որ ալ խիստ ըլլար :

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — Միթէ այդ լիրբին անարգ այ- պանացը համբերելու էի : « Եթէ քաղաքայիք հաց ուտել կուզեն , իրենք թո՛ղ քաչեն արօրը » : Դժուար ըստ եկաւ , երբ տեսայ այս սպասաւորը՝ լմ՝ ընտիր եզերս արօրէն լուծեց . խեղճ կենդանիները վշտագին կը բառանչէին , կարծես իրենց եղած նախատինքը ի- մանալով , եղջերոյ հարուածներ կուտային . ես աչ արդար բարկութեամբ մը լեցուեցայ . ինքզինքէս դուրս ելլալով կուսակալին կողմանէ եկած մարդուն զարկի :

Վ. ՖՈՒՐՍՈՒ . [Ինքնիշխան] . — Աւա՛ղ : Մենք որ ծեր եմք և հաղու կընամք մեր բարկութիւնը չափաւորել , ի՞նչպէս երիտասարդութիւնը պիտի կարենայ զինքը զսպել :

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — Միմայն հայրս կը մտածեմ . . . Խնամոց կը կարօտի և որդին իւր քովը չէ՛ : Կուսակալը զինքը կ'առի , որովհետեւ արգարութեամբ կը մրցի նա ազատութեան և իրաւանց համար : Նաև կը նեղեն խեղճ ծերուկը , մէկը չի կայ որ զինքը պաշտպանէ հարստահարութեան դէմ : Ինչ որ աչ գլխուս գայ ես երթալու եմ :

Վ. ՖՈՒՐՍՈՒ . — Սպասէ՛ և համբերէ՛ մինչև ո՞ր Ունթէրվալտէն լուր մը առնեմք , [Գուռը կը զարնեն] : Գուռը կը զարնեն , զնայ . . . Հաւանականաբար կուսակալի մարդոյմէ մէկը պիտի ըլլայ . . . ներս զնայ . . . Ուրի նահանգին մէջն էս հո՞ս , ո՞ւր Լանտենպէրկի բազուկը կընայ հասնիլ , քանզի բռնաւորք իրարու ձեռնառու կըլլան :

ՊԱՏԿԵՐ ԶՈՐՐՈՐ

**ԱԹԷՆԿԱՌԻՉԻՆԻ ՄԷՉ ՎԱԼԹՆԻՐ
ՖՈՒՐՍՈՒԻ ՏՈՒՆԸ :**

ՏԵՍՏԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

**ՎԱԼԹՆԻՐ ՖՈՒՐՍՈՒ ԵՒ ԱՐՆՈՒՏ ՏԸ
ՄԵԼՔԹՆԱԼ .**

Թատերարևմին զանազան կողմերէն երկուքնիկ կը մտնեն

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — Պարոն Վալթնէր ֆուրսթ . . .

Վ. ՖՈՒՐՍՈՒ . — Եթէ յանկարծ մէկը վրայ հասնի : Եղած տեղը կեցիր , լրտեսներէ՛ չըջապատեալ եմք :

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — Ունթէրվալտէն լուր մը չէ՞ք բերեր ինձ : Հօրմէս : Ա՛լ չի պիտի կընամ՝ կենալ հո՞ս անգործ իրրև բանտարկեալ : Ի՞նչ , մեծ մե՞ղք մը դործեցի , որ իրրև մարդասպան պիտի սրահուըտիմ : Ժպիրէ սպասաւոր մը կուսակալին հրամանաւ կուզէր առնել և տանել աչացս առաջ՝ ցուրդս և գեղեցիկ զոյց մը եզերս , ես ալ զաւազանի հարուածով մը իւր մատը կտարեցի :

Վ. ՖՈՒՐՍՈՒ . — Բաց շատ խիստ վարուեր էք : Կուսակալին կողմանէ խրկուած մէկն է նա , ձեր մեծաւորին սպասաւորը . յանցաւոր էլք՝ պէտք էր յանձ .

ՄԵԼԻՔՈՂԱՆ . — Մեր ընելիքը մեզի կը սուրբն-
ցընեն :

Վ. ՅՈՒՐՍԹ . — Գնայ , եթէ քեզի համար ա-
պահովութիւն մը ըլլայ՝ զբեռ կը կանչեմ : [Մէրրհաշ
կը մեկնի] :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Վ. ՅՈՒՐՍԹ . — Խեղճը , չեմ համարձակիր ը-
տել իրեն իմ գուշակածս . . . [Գուռը կը գարնեն] :
Ո՞վ է դուռը դարնօղը . . . ամեն անգամ որ դուռը
իւր ծղկանքին վրայ կը կրճատ՝ վերջապէս դուան ձայ-
նը իմանաղուս սլէս , դժբախտ լուր մը կ'իմանամ :
Ամեն տեղ մատնութիւն և կասկած կոյ . իշխաւ-
նայ կողմանէ խրկուած լրտեսները՝ մինչք տուներուն
մէջ կը մտնեն , եթէ ոչսսլէս շարունակուի , ամեն
դուռներուն յիսկանքներ և նիգեր դամել հարկ պիտի
ըլլայ :

Իւրը բանալ կերբայ , զտուսցմամբ ետ կը
քաշուի երբ վէրնէր Սրաուֆախէրի ևերս մտնելը
կը տեսնէ :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Վ. ՅՈՒՐՍԹ , ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՒՅՐ .

Վ. ՅՈՒՐՍԹ . — Ի՞նչ կը տեսնեմ , դո՞ւք՝ Գա-
րոն վէրնէր : Ահաւասիկ Աստուծմէ՛ եղաւ , սիրելի և
արժանի հիւր մը . . . Զենէ աղէկ մէկը սյս սեւաճ

քէս չտնցաւ : Արեթն երկոյս անդամ բարի եկար իմ
տունը : Ի՞նչ բան արդեօք պատճառ եղաւ զձեզ հօս
րերեղու , հո՛ս Աւրիի մէջ ի՞նչ կը բնտոէք :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՒՅՐ . [Չուրք անոր երկնցնկոյ] . —
Հին ժամանակը և նախնի Հեղիւտիան բնտուել
եկոյ :

Վ. ՅՈՒՐՍԹ . — Պո՛ւք ձեր հետը կը բերէք
գանձեր . . . Տեսէ՛ք , խիտ երջանիկ եմ , զձեզ
տեսնելով սիրտս կը տաքնայ . . . Նստեցէ՛ք , Գ .
Վ. Կրնէր . . . Ի՞նչպէս է Տիկին Աթիթիւտը , ձեր
Ազնիւ կինը . ամենատարժանի դուստր իմաստունին
Նպէրիկ : Բոլոր այն ճանապարհորդները , որք Այլը-
մանեայէն Խաղիա երթալու համար , Սուրբ Մէյնար-
տի տաճարէն կանցնին կը գովեն ձեր հիւրնկալ տու-
նը . . . Բայց ըսէ՛ք ուղղակի Ֆրեյլէ՞ն կուգար : Բան
մը աչքերնուդ չի գարկա՞ւ հօս գալէ առաջ :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՒՅՐ , [Ըստերով] — Նորասեսիլ բան
մը տեսայ որուն վրայ կաշխատէին , զոր ինձ աղէկ
չ'երեցաւ :

Վ. ՅՈՒՐՍԹ . — Ո՞վ բարեկամը իմ , այդ տե-
սածնիդ ամեն բան հասկցած էք :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՒՅՐ . — Ուրիի նահանգին մէջ ա-
տոր նման բան մը տեսնուած չէ՛ . . . Մարդուս
մարկն չ'էր անցնէր որ հօս ամբողջ շինուած ըլլայ , հո՛ս
եղբ'ք չ'իկար գոց բնակարան բացի գերեզմանէն :

Վ. ՅՈՒՐՍԹ . — Աղատութեան գերեզման է :
Յիշտ անունը տուիք :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՒՅՐ . — Պ . Վ . Կրնէր Յուրաթ , չ'եմ

Տեսքս ես . . . Զանի գետինը պատկեցնել տարով,
իւր աչացը մէջ սայրասուր երկաթ մը մխել առեաւ :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — [Զարնացմանը] Ո՛վ երկի՛նք :

ՏԵՍԱՐԱՆ ՉՈՐՈՐԴ

ՆՈՅՆՔ, ՄԵԼԻՔԹՆԱԼ

Ինկին վրայ վազելով :

ՄԵԼԻՔԹՆԱԼ. — Աչքերուն մէջ ըսիր :

ՍԹԱՌԻՖԱՆԻԵՐ. — [Զարնացմանը երիտասարդը
ցոյց տարով] Ո՛վ է այս երիտասարդը :

ՄԵԼԻՔԹՆԱԼ. — [Մրտավախելոյի թնր ուժգին
բռնելով] Աչքերուն մէջ : Պատասխանեցէ՛ր :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Ա՛հ, թշուա՛ւը :

ՍԹԱՌԻՖԱՆԻԵՐ. — Ո՛վ է այս. [Վարքնէր Ֆորպ
իրեն նշան կրնէ թէ՛ պատուա՛ւ մարդուն որդին է] : Իւր
որդի՛ն, Ստուած ի՛մ :

ՄԵԼԻՔԹՆԱԼ. — Եւ պէտք է որ հետի ըլլամ իր-
մէ . . . երկու՞ աչացը մէջ ալ :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Հո՛մբերէ՛ ինչպէս որ վայելէ
մարդու մը :

ՄԵԼԻՔԹՆԱԼ. — Յոնցանքը իմս է . . . ես կի
յանցաւորը, կոյր ուրեմն, բոլորովին կոյր. կոյր է :

ՍԹԱՌԻՖԱՆԻԵՐ. — Ըսած նուզ պէս է : Տեսու-

զաթեան աղբիւրը բոլորովին ցամաքած է : Ստէէ վեր,
ըն արեգական լոյսը չի պիտի կարենայ տեսնել :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Խնայեցէ՛ք ցուոցը :

ՄԵԼԻՔԹՆԱԼ. — Երբէ՛ք ինչ երբէ՛ք : [Զնոքք
աչքերուն վրայ կը դնէ և մէկ քանի վայրկեան լռելէ
վերջը՝ գլուխը վեր վերցնելով մէկ մը մէկուն՝ մէկ մը
միւսին վրայ կը պտտցնէ իւր աչքերը. մտք և հնկնկալի
ձայնով մը կրսէ] : Ո՛հ, Ստուածային ընտիր սարգէ
մ՛է աչաց լոյսը . . . Բոլոր արարածք լուսով և եր-
ջանկութեամբ կապրին . . . Տունկերը անգամ ու-
րախութեամբ դէպի արեգական կը դառնան : Իսկ ին-
քը, յաւիտեան մթութեան մէջ խարխարելով պիտի
երթայ . . . Մարգարեւորններուն տակ դաւարիկները,
ծաղկանց գոյները զինքը ալ չի պիտի կենդանայնեն
. . . Ալ չի պիտի կրնայ դիտել Ստանակուտոց վար-
դագոյն գազաթները . . . Մեանիլը բան մը չէ . . .
բայց ասորիլ և չի տեսնել, ահա տոտապանքը . . .
Ինչո՞ւ ինձ ոչդբան խանդաղատութեամբ կը նայիք :
Երկու հատ աչքեր ունի՛մ և անոնցմէ մէկն ալ կոյր
հօրս տալու կարող չեմ, ոչ ալ նշոյլ մը այս փայլուն
լուսոյ ովկիանոսէն. որ իմ աչքերը կը շարունայնէ :

ՍԹԱՌԻՖԱՆԻԵՐ. — Աւա՛ղ, զքեզ միտիթ արեւու
տեղ՝ ցուերդ աւելցնել կը պարտիմ . . . կուսակալը
աւելի դէշ բան մ՛ալ ըրու, իւր բոլոր ունեցածը կո-
զոպաւելով՝ միայն գաւազան մը թողուց իրեն որ գա-
լէ և դուռնէ դուռ երթայ թշուառ կոյրը մտրալու :

ՄԵԼԻՔԹՆԱԼ. — Գու՛ճազան մը միայն խեղճ ծեր
կոյրի՛ն : Ամեն բանէ կազոպեալ՝ արեգական լոյսէն
ալ, որ թշուառաց տարուստն է և ամենուն համար

կը ծագի . . . Հիմա՛ ալ, ինձ կենայրու և սրահուելու
 խօսք մի ընէք : Ի՞նչ վատ եմ, հայր իմ, որ փոխա-
 նակ քու ապահովութեան հոգ տանելու ինքզինքս մը
 տածեցի . . . Քու ամենասիրելի գլուխդ բռնաւորին
 ձեռայրը մէջ գրաւ թողոցի : Մէկդի՛ գայեք վատ ըլլ-
 գուշութիւնք . . . ալ տակէ վերջը միայն արիւնային
 վիշտիւնդրութիւն մ'է իմ մտածմունքը : Պիտի եր-
 թամ . . . և ոչ բան մը զիս չ'արդիւկեր . . . սխտի
 երթամ և հօրս աչքերը սխտի ուղեմ կուսակալին . . .
 Իւր թիկնապահայ մէջտեղ սխտի երթամ գտնեմ զին-
 քը . . . Ի՞նչ ընեմ՝ կեանքը՝ եթէ իւր արեան մէջ
 չի կարենամ պաղէցնել իմ հրաբորոք սոսկալի ցաւս :
 [կրրալ կազէ] :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Կեցիր, ի՞նչ կրնաս ընել իրեն ,
 Սարսնի մէջ է, իւր բարձր ամրոցին մէջ, և հոն
 ասարկնուած է՝ ծաղր կընէ այժմ անկարօղ զայրոյթ
 մը :

ՄԵԼՔԹՆԱԼ. — Եթէ Երկխօրնի լեռան գաղա-
 թըն ալ ըլլայ և կամ աւելի բարձր հոն, ուր Եռնի-
 Ջրատ. (1) յախտենից ի վեր նստած է . . . կրնամ
 ինձ ճանապարհ մը բանալ մինչև իրեն քով. ինձ
 նման քսան անյողդողդ երկտասարդներով իւր բարձր
 ամրոցը սխտի տապալեմ : Եւ եթէ ոչ որ ինձ հե-
 տեկը ուզէ և դուք ամենքնիդ, ձեր խրճիթներուն և
 երամաց համար ա՛հ ու դողով բռնութեան լուծին տակ
 մտնէք . . . Բոլոր լեռան հովիւներուն ձայն սխտի

(1) կոյս : Պէրնի նահանգին բարձր մէկ լեռան
 անունն է նոյնպէս ալ Թրևիտրն : (Երկխօրն կը նշանա-
 կէ նաև եղջիւր ահաւոր) :

տամ և հոն երկնից ազատ կամարներուն տակ, ուր
 միտքը դեռ առայդ է և մաքուր և սիրտը առողջ,
 սխտի պատմեմ այս գաղտնային անցթութիւնը :

ՍԹԱՆՏԱԿԵՐ. — [Վ. Ֆուրսթի]. Բռնութիւնը
 իւր վերջին ծայրը հասաւ . . . Ասկէ ոնդին սխտի
 սպասե՛մք . . .

ՄԵԼՔԹՆԱԼ. — Ա.Լ ի՞նչ մնաց վախնալու մեզ
 համար, քանի որ ակնակապիճի մէջ՝ բիբն ալ ապահով
 չէ : Միթէ ինքզինքնիս պաշտպանելու անկարօ՞ղ եմք :
 Ինչո՞ւ ուրեմն սովորեցանք աղեղ քաշել և կայլն գոր-
 ծածել : Ս,մեն մէկ արարածոց՝ իրենց յուսահատ վըշ-
 տացը վայրկեաններուն մէջ, ինքզինքնին պաշտպանե-
 լու համար մէկ մէկ զէնք տրուած է : Պարտասեալ
 եղջերուն կանգ կառնու և իւր սոսկալի եղջիւրները
 շանց ջոկին դէմ կը դարձնէ, լեռնայժը՝ որսորդը մին-
 չև անդունդները կը ձգէ . . . Արօրատէր եղը ան-
 գամ, մարդուս հանդարտ ընկերը՝ որուն ամենազօ-
 րեղ վիզը լուծոյն տակ համբերութեամբ կը ծօի, երբ
 զինքը զայրացնեն կ'ոսանու, իւր ահեղ եղջիւրները
 կը սրէ և իւր թշնամին մինչ ի ամպերը կը նետէ :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Եթէ երեք նահանգաց բնակիչ-
 ները մեր երեքին նման խորհին, այն ժամանակ կա-
 բելի է բան մը ընեմք :

ՍԹԱՆՏԱԿԵՐ. — Ուրի թող կանչէ և Ունթէր-
 վալտ պատասխանէ, այն ժամանակ Եռեցնալ հընօր-
 եայ միաբանութիւնը սխտի պատուէ :

ՄԵԼՔԹՆԱԼ. — Ունթէրվալտի մէջ շատ բարե-
 կամներ ունիմ՝ ամեն մէկերնին, եթէ ուրիշ մը ի-
 րենց պաշտպան կանգնի, ամենայն ուրախութեամբ

կեանքերնին վտանգի կը դնեն . . . Ո՛վ դուք, բարե-
պաշտ հարք դաւառիս, երիտասարդ մ'եմ ես ձեր
երկուքնին մէջ տեղ, մ'վ փորձառու մարդիկներ . . .
Հասարակաց օգտին վերաբերեալ ժողովոց մէջ ձայն
չ'ունենալ կը պարտաւորիմ: Երիտասարդութեանս և
անմտութեանս նայելով իմ խորհուրդները և խօսքերը
մի արհամարհէք, երիտասարդութեան եռանդը չէ որ
զիս կը դրդէ, այլ ամենախորին և ամենատարաստիւթի
կսկիծ մը, կսկիծ մը, որ ժայռերը անգամ կը շարժէ:
Հայր էք դուք ալ, գլուխ ընտանեաց, երջանիկ էք,
քանդի տաքինի զաւակ մը ձեր սպիտակ և մեծար-
գոյ սլիքը կը յարգէ, և ձեր աչացը ըրին վրայ բա-
րեպաշտաբար կը հսկէ: Ո՛հ թէպէտ և ձեր կենացը
մէջ վիշտ մը կրած և ստացուածոց մէջ դէն մը ըրած
չէք տակաւին, ձեր աչքերը դեռ մարտը և յատկ
կը դառնան իրենց ականակապճաց մէջ, բայց սակայն
դուք ալ ինէ սրահաս վշտալի չէք: Սմբարշտին դա-
շոյնը ձեր գլխուն վրայ ալ կախուած է. Աւստրիոյ
Թշնամի եղաք, հօրս յանցանքն ալ ուրիշ բան մը չէր,
դուք ալ իրեն սէս յանցաւոր և դատասպարտելի էք:

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — [Վ. Ֆուրքիկ]. Որոշեցէք :
պատրաստ եմ ձեզի հետեւելու :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Սկիւնէի և Աթէնհասուղէի
աղնուական իշխաններուն խորհուրդ հարցնեմք . . .
Իրենց անունը . ըստ իս, մեզի բաւական բարեկամներ
պիտի ստայնէ :

ՄԵԼԲՈՒՆ . — Ո՛ր պիտի գտնեմք մեր լերանց
մէջ ձեր անուններէն աւելի պատուաւոր անուն մը :
Ձեր անունները ժողովրդեան համար ոսկիէն ավելի են :
Ձեր հայրերը հարուստ առարկնութիւններ ձեզի քա-

ւանդ թողուցած են, և դուք նոյն առաքինութիւն
ները բողոքապահած էք . . . Ի՞նչ պէտք ունիմք
աղնուականաց, մինակ գործեմք: Եթէ մեք երեքնիս
քաղաքին մէջ մինակ անգամ ըլլամք, ինձ այնպէս
կերենայ որ, պիտի կարօշ ըլլամք ինքզինքնիս պաշա-
պանելու :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Աղնուականաց վիշտերը մեք
վիշտերուն չեն նմանիր, ձորերուն մէջ եղած վտթո-
րիկը դեռ բորձրերը հասած չէ . . . Այսու ամե-
նայնիւ, երբ տեսնեն որ բոլոր քաղաքը դէնք առած
է իրենք ալ անշուշտ պիտի օգնեն :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Եթէ Աւստրիոյ և մեր մէջը
իրաւարար մը գտնուէր, իրաւունքը և օրէնքը կրնա-
յին որոշուիլ, բայց այն որ սոսոր զմեզ կը հարստա-
հարէ մեր կոյսրը և միանգամայն դատաւորն է . . .
Պէտք է ուրեմն որ Աստուած մեզի օգնէ մեր յա-
տուկ բարեկենեռողը . . . [Պրատֆայսիտիկ]: Գո՛ւ
Շուիյի բնակիչները քննելու գնաց, ես ալ Ուրի մէջ
բարեկամներս կերթամ ժողովել, բայց Ունթերվալտ
ո՛վ պիտի խրկեմք . . .

ՄԵԼԲՈՒՆ . — Ձիս . . . Այս ձեռնարկու-
թիւնը ինէ աւելի որո՞ւ կը վերաբերի :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Ատոր հաճութիւն չեմ տար :
դո՛ւ իմ հիւրս ես, քու ապահովութիւնը հսկել կը
պարտիմ :

ՄԵԼԲՈՒՆ . — Թող տուէք զիս : Եայրերուն
մէջ խոտոր ճանապարհներ և դաղտ անցքեր գիտեմ .
հոն բաւական բարեկամներ պիտի գտնեմ, որ զիս
Թշնամիէն կը պահեն ու կը պատասպարեն :

ՄԹԱՌԻՏԱԽԵՐ . — Թողէ՛ք որ երթայ Ատուածոյ
 օգնութեամբը, հոն բնաւ մատնիչ չի կայ . . . Բռնա-
 ւորութիւնը այնչափ ատելի եղած է, որ ոչ որ անոր
 գործիք կըլլայ : Պատեմարթէնն ալ Ունթէրվալտի
 մէջ մեզի միարանօղներ պիտի գտնէ . և քաղսքը պի-
 տի ապստամբեցնէ :

ՄԵԼԻՔՅԱԼ . — Մեր լուրերը ասբա՛հով ինչպէ՞ս
 իրարու պէտք է հաղորդեմք առանց բռնաւորաց կաս-
 կածը արթնցնելու :

ՄԹԱՌԻՏԱԽԵՐ . — Կրնամք Պրուննէնի կամ Թը-
 բէյլի մէջ ժողովիլ, ս'ւր վաճառաց նաւերը կը մեր-
 ձենան :

Վ. ՅՈՒՐՄԹ . — Այդչափ համարձակ գործերու
 չէ . . . Ինձ մտիկ ըրէք . . . Լէին ճախ կողմը Պրուն-
 նէն երթալու ճամբան, ճիշտ Միթկէնի դէմ՝ յանդի-
 ժան անտառներէն ծածկուած մարգագետին մը կայ .
 հովիւները անոր Բիւթլի (1) անունը կուտան, քանզի
 այն տեղի ծառերը կտարած են . [Մէլքրնային] : Չեր
 և մեր նահանգաց սահմանը հոն է, [Սրատֆախային] :
 Պուք ալ Եո իյձէն հոն կրնաք անցնիլ ծովէն վարրիկ
 մակոյիսով մը : Այս անո՛չակ տնասպառաց մէջ կրնամք
 գիշերները մէկզմէկ գտնել, հոն դաղթնարար խորհրդ-
 դակցելու համար : Մեզմէ ամենքս տասը հաւատարիմ
 անձինք կը բերեմք, սրտանց մեզի հետ միացած,
 այսպէս կրնամք միաբանութեամբ խորհրդակցիլ ընդ-
 հանուրին բարեացը համար՝ և օգնութեամբն Աստու-
 ծոյ ազգու որոշում մ'ընել :

(1) Բիւրի : (Բէօթէնէն) ըստ Շխաբէ, խիւ՛ւ
 հիմնահատակ ընել կը հշտնակէ :

ՄԹԱՌԻՏԱԽԵՐ , — Այնպէս թող լլայ : [Վ .
 Ֆարսիկն] : Այժմ երկնցնոր ինձ քու արդար ձեռքը
 [Մէլքրնային] : Բուկը ալ սուր , այսպէս երեքնիս մի-
 աբան , ձեռք ձեռքի մարդասիրարար ստանց խաբէս-
 թեան , յանուն մեր երեք գաւառաց պաշտպանօղու-
 կան և յարձախօղական դաշնաւորութիւն մը կազմեմք
 ցի՛եանս և ցմահ :

Վ. ՅՈՒՐՄԹ և ՄԵԼԻՔՅԱԼ . — Յիեանս և
 ցմահ : [մէկ քանի վայրկեակ տակաւին ձեռք մնքի
 տուած լուռ կը կենան]

ՄԵԼԻՔՅԱԼ . — Ո՛վ հայրիմ ծերունի : Կուրցար
 դու , և չի պիտի կրնաս տեսնել ազատութեան օրերը ,
 բաց պիտի խնանաս զայն , երբ լեռնէ լեռ կրակի նը-
 շանները զկպի երկինք պիտի բարձրանան , երբ բը-
 նաւորաց հաստատուն ամբոցները պիտի զլորին , Հէլ-
 վեախայիք պիտի գան բու խրճիթդ և ցնծութեան
 աւետիսը տկանչիդ պիտի հասցնեն . և այն ի՞նչ վայ-
 լուն օրէ որ պիտի շողա բու մութ գիշերիդ մէջ :

[Վարագոյրք կը գոցուի]

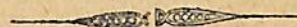
ՎԵՐՁ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐՄԱՌԻՏԱՒՅՈՅ

ՇՐԼԼԵՐ

ԿԻՅԼՕՄ ԹԷԼԼ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Բ.

ՊԱՏԿԵՐ ԱՌԱՋԻՆ

**ԱԹԷՆԿՀԱՈՒՁԷՆԻ ՏԱՆԸ ՄԷՁ
ՉԻՆԱՆՇԱՆԻԻՔ ԵՒ ՍԱՂԱԽԱՐՏԻԻՔ
ՇՈՒՐՁ ՊԱՏԵԱԼ ԿՈԹԱԶԵԻ ՍՐԱՀ ՄԸ**

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

Պարօն ԱԹԷՆԿՀԱՈՒՁԷՆՐ, Ֆերուճի ուրսուն և հիկզ
աւարկյան . բարձրահասակ, ազնուարարոյ դիրքով
և ձեկրով . մաշիկակ մը հագրտ և շոնայժի և յ
չիւրի և ման շինուտ գաւազակի մը կրրևաճ ,
ՔՈՒՆԻ և ուրի վից խաւայներ զիկքը կը շրջա
արատեն , ձեռքերիկն հողոյ տանարեր և կացիկ
ներ : ՈՒԼՐԻԻՍ տը ԲԻԻՏԷՆՁ աւսկտի հագուառով
կը հոնէ :

ԲԻԻՏԷՆՁ . — Ահաւաղիկ եկայ հօրեզրայը իմ . . 4
ինչո՞ւ զիս ուզեր էք :

ԱԹԷՆԿՀԱՈՒՁԷՆ . — Ներեցէք , որ իմ տանս
վաղեմի սոջորութեան համեմատ , առաւօտեան գա .

։ սթս մարդկանցս հետ խմեմ : [Բաժակու բան մը կը խմէ և վերջը միսկերուն կուտայ] : Ժամանակ մը ես ինքնին արտերուն և անտառայ մէջ իրենց կընկերանայի , իմ աչքերովս իրենց գործերը հսկելով , ինչ-պէս նաև կ'իմաներու մէջ իմ դրօշակս իրենց կառավորողէր . այժմ տեսչութիւն միայն կարող եմ ընել , և մինչև արեգական տաքութիւնը չիմանամ . չեմ կարող լեռը ելլել զանոնք բնառելու : Այսպէս երթալով նեղցած շրջանի մը մէջ , կամայ կամայ դէպի աւելի նեղը կը մտնեմ . ամենէն վերջը՝ ուր բոլոր կեանքը կը դադարի : Հիմա՝ միայն իմ ստուերս եմ , և քիչ ժամանակէն միայն անունս պիտի մնայ :

ԲՈՒՆԻ . [բաժակը Բիտէնձի մատուցակերպ] . Հրօմնէք , աչքիմ երիտասարդ : [Բիտէնձ բաժակը ստուերս կը վարակի] : Ո՛հ խմեցէք , միւնոյն բաժակու և միւնոյն սրտով կուտամբ :

ԱԹԵՆԿՀԱՌՈՒՋԷՆ . — Գացէք զաւակներս , այս գիշեր , երբ հանգստեան ժամը հասնի , քաղաքիս գործոցը վրայօք պիտի խօսիմք : [Ժառանկեր կը մկնկին] :

ՏԵՍԱԲԱՆ ԵՐԿՐՈՐԷ

ԱԹԵՆԿՀԱՌՈՒՋԷՆ ԵՒ ԲԻՒՏԷՆՁ

ԱԹԵՆԿՀԱՌՈՒՋԷՆ . — Ահաւասիկ հագուած , կողմ և սպարոսս . . . Ամթօ՞րՖ կերթաս , կուսակալին դղեա՞կը :

ԲԻՒՏԷՆՁ . Այո՛ , հօրեզբայր իմ , և չեմ կրնար

տշանուլ . . .

ԱԹԵՆԿՀԱՌՈՒՋԷՆ . — [Ետեպի] . Այդչափ կանապարեան : Է՛հ , ի՛նչ , միթէ այդչափ կճծաթեա՞մք հայուեալէ ժամանակդ , որ անկէ քիչ մ'ալ քու ծերունի հօրեզբօրդ չես կրնար տուլ :

ԲԻՒՏԷՆՁ . — Կը տեսնեմ որ ինձ պիտք մը չունիք և այս տանը մէջ օտարական մ'եմ ես :

ԱԹԵՆԿՀԱՌՈՒՋԷՆ . — [Երկար ժամանակ զանի քրկնելի վերջը] . Աւանդ , այժ , դու հոս օտարական մ'ես : Գժբոյխատար հայրենիքդ բեզ օտարացած է : Ուլի՛ (1) Ուլի՛ , ալ դքեզ չեմ ճանչնար : Մեառքսեայ զգեստներով կը զարդարուիս , սիրամարգի փետուրները հարստարար զլիտրիկդ վրայ կը բարձրացնես , ծիրանեզարդ վերարկուն ուսերուդ վրայ ճգած , արհամարհական հայեցուածքով մը քաղաքացւոց վրայ կը նայիս և երբ բեղի կը բարեկեն , կամչնաս անոնց եղբայրական բարեկ ընդունելու :

ԲԻՒՏԷՆՁ . — Պատուց արժանի անձը սիրով կը պատուեմ , բայց ինքզինքին պատիւ տուողը չեմ սիրեր :

ԱԹԵՆԿՀԱՌՈՒՋԷՆ . — Կայսեր սակալի բարկութիւնը ամբողջ բազաբիս վրայ կը ծանրանայ . . . Բոլոր աշխուարարայ անձանց սիրար լիէ տիրութեանի մեր կրած ամբարշտական բռնութիւններէն . . . Միայն քեզի՛ ուրեմն այդ ընդհանրական ցաւը դպած չէ . . . Բու եղբայրդ օտար երեւալ , թշնամոյն կողմնանցնիլ , մեր վիշտերը ծաղրել , սնտալ հաճաթեանց

(1) Ուլի , համառօտութիւն Ուլիլիլի :

ետեկն վազել և իշխանին կամքը կատարել այն միջոցին՝ որ քու հայրենիքդ անգուժ խարաղանին առկ կը հեծէ :

ՌԻՏԵՆՁ . — Քաղաքը հարստահարեալ է . . .
Բայց ինչո՞ւ , հորեզրայր իմ : Ո՞վ զանի այս անցկու-
թեան մէջ ձգեց : Խօսք մը , բառ մը միայն բառ-
կան էր զայն այս ճնշումն իսկոյն ազատեալու և կայ-
սեր բարեհակոցութիւնը ընդունելու : Անձեալ ըլլան
անոնք որք ժողովուրդը կը կուրացնեն և իրենց օգ-
տին դէմ գործել կուտան : Իրենց շահուն համար է
միայն որ կարողին երեք նահանգները հաւատարմու-
թեան երդումն տալ Աւսարիոյ , ինչպէս որ բոլոր մեր-
ձակոյ քաղաքները երդուան : Բաւական է որ ազնու-
ականութեամբ տիրական աթոռները բազմին . . .
Այսպիսի իրենց տէր կուզեն՝ բնառ տէր շուհեճաթու հա-
մար :

**ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԻՆ . — Քեզմէ սյուսիսի բանե՞ր
իմանալու կի . . .**

**ՌԻՏԵՆՁ . — Ձիս դրգուցիր , թողէր որ աւար-
տեմ : Պուք ինքնին , հորեզրայր իմ , հոս ի՞նչ է ձեր
գործը : Քաղաքապետ կամ դրօշուար իշխան ըլլալու՝
և հոգիները կառավարելու փառքնն արիւշ առելի մեծ
փառաց չէ՞ր ցանկանար : Ի՞նչ , միթէ տեղի դովիք
չ՞է հզօրին յարգանք մատուցանել և երթալ միանալ
կոյտեր շքեղ բանակին , բան թէ ծառայիցդ հաւաստ-
րիլ և քաղաքացոց հեռ բնակիլ :**

**ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԻՆ . — Աւա՛ղ , Աւի՛ , Ալի՛ , քու
կը ճանչնամ՝ հրատարական խօսքերուն ձայնը , այն
ձայնը՝ որ ականջիդ առելի հաճելի եկած և սիրուդ
Քուստուրած է :**

ՌԻՏԵՆՁ . — Այո՛ , չեմ ուրանար զայդ . . .
Օտարաց զամահրանքը , որք սյուսանօք զմեզ լեռնային
ազատազդի կը կոչեն , սիրտս կը վերաուրէ . . . Ձե՛մ
կրնար հանդուրժել , մինչդեռ անդին աղէկ երբա-
սարդութիւնը Հաղաթուրիկի դրօշին տակ ամեն կող-
մանէ պատիւներ կընդունի , հոս իմ երկիրներու մէջ
դատարկ կը նստիմ , ծաղիկ հասակս աշխատութեանց
մէջ ստատելով . . . Ռերիշ տեղեր մեծամեծ գործեր
կը կատարուին , այս լեռներուն միւս կողմը՝ աշխարհ
մը , երկիր մը , փառք կը յուզի . . . Առհաս և
սաքաւարտո մեծ սրահին մէջ կը ժամդրուին , այս ճա-
րերուն մէջ չեն հասնիր սրատերազմական շիփորի
խրախուսիչ ձայնը՝ և բարոյը որ ՚ի նիզակախապու-
թիւն կը կոչէ , հոս ուրիշ բան չեմ լսանար , բայց
եթէ հովուական երգեր և հօտից զանգակաց ձայները :

**ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԻՆ . — Կո՛յր , որ մտտի փառքով
մը մոլորեալ , հայրենի երկիրդ կ'արհամարհես : Կա-
մը ճնաս քու հարցդ հօրեաց և բարեպաշտ օսվորու-
թիւններին : Օր մը , արաստօք պիտի հառաչես քու
լեռանցդ և հայրենեացդ համար և ոյս հովուական
քաղցրանուագ երգը . որ այժմ՝ ամբարտաւանութեամբ
կ'արհամարհես , երբ օտար երկրի մը մէջ սկանչդ
հասնի՝ դառն և ցաւալի տխրութիւններ պիտի զգաս :
Ո՛հ , ամենապար է հայրենեաց բժազգու՛մը : Օտար և
նենդ երկիր մը քեզ համար չէ : Հոն կայսերական
սեգ պալատի մէջ , տնկեզմ և վեհ սրտով ինչպի՛նքիդ
անգամ պիտի օտարանաս : Այն երկիրը որ կերթաս ,
ուրիշ յառակութիւններ կը պահանջէ քեզմէ , բան զայն
առաքինութիւն՝ զորս պս լեբանց և հովաթի մէջ ըս-
տացար , Քնայ՛ , ծախէ տղատ սիրաք և փոխարէն**

սրաբէն ընդունէ երկիրներ , ծառայ եղիր իշխանին .
 մինչդեռ հոս հայրենի ծառանդութեանը և ազատ
 երկրի մը մէջ կրնաս ինքնին ազատ տէր և իշխան
 ըլլալ : Աւա՛ղ , Աւի՛ , Աւի՛ , բու եղբարցդ քով կե-
 ցիր , Ալթօրֆ մի երթար . . . Ա՛հ , մի թողուր հայ-
 րենեացդ սուրբ օգուտը : Իմ ցեղին վերջին անհատն
 եմ : Անունս ինձ հետ կը վերջանայ : Հոն կազուած
 են սաղաւարտ և վահան , որոնք ևս ինձ հետ գերեզ-
 ման սխտի դրախտ : Ա՛հ տը կը որ վերջին չունչս չի
 փչած հաւատացի թէ՛ դու աչացս փափուշուն կապա-
 սելիր , որ այդ նոր դահուն առաջըր ելնիր Աւարի-
 այլն ընդունելու համար իմ ստացուածքներս , զորս
 Աստուծմէ ընդունած եմ ազատագար :

ԲԻԻՏԵՆՁ . — Ընդունայն կրնողիմանամբ կայսեր :
 Բոլոր աշխարհ իրենն է . մե՞ք եզար խրոխտացող իրեն
 գէ՛մ , մեզի՞ մնաց լոզել այն երկիրներու հզօր կապերը՝
 որոնք մեր շուրջը կը պարաւանդեն : Երկայք , դու-
 առասանարանք , ճանապարհները և բեռնաբարձ երի-
 ւարք , որք Ալեն-Կոթհարտը կը մտադրեն , իրեն հար-
 կատու են : Ա՛րջապէս իւր երկիրներովը զմեզ շրջա-
 տառած է որպէս ՚ի ցանց : Տէրութիւնը զմեզ պիտի
 զոչտուպանէ՞ : Կրնա՞յ միթէ ինքզինքը պաշտպանել
 Աւարիոց հզօր պետութեան դէ՛մ : Եթէ Աստուծ
 մեզի չօգնէ , և ոչ մէկ կայսր մը չի կրնար մեզ օգ-
 նել : Միթէ կայսեր խօսքին վաստ՛ կրլաթ՞ : Պատե-
 րազմի ծախուց և գանձուց պիտոյիցը համար չստի-
 պուեցան՝ Աւարիոց առաջ այն բազաքները՝ որոնք կայ-
 սերական արժուեանիչ գրօշակին տակ կապաստունէին :
 Ա՛հ , հօրեզրայր իմ , ոյսպիսի բաժանմանց ժամանակ
 և գծուար պարագայից մէջ՝ հզօր տէրութեան մը մի-
 անալը աւելի խեղցութիւն է : Կայսերական թագը

մէկ գերդաստունէն միտին կանցնի և չը յիշեր այն
 հաւատարիմ ծառայութիւնները՝ զորս վայելէց : Բայց
 ամենակարօղ դահածատանդ իշխանի մը ծառայելը
 սարագային համար սերմանել բնէ է :

ԱԹԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . — Այդքան խեղցի՞ ևս :
 Ա՛ , եիլ յատակ կուզե՞ս տեսնել քու և թէ՛ քու աղնուտ-
 կան նախահարցդ քաջութիւնը , որք ազատութեան
 թանկագին գանձուն համար դիցաղնոյսար կրուե-
 ցան իւրեանց ստացուածքը և կեանքը վտանգի
 գնելով , Լուծեն՞ գնոյ , հարցնուր թէ՛ Աւարիոց զօ-
 րութիւնը ի՞նչ աստիճան կը ծանրանայ բաղաբայ վրայ :
 Մեր ոչխարները և եղերը պիտի համբեն , լեռները
 պիտի չափեն և մեր ազատ սնտառաց մէջ թռչնոց և
 մեծ երէնց որսը պիտի արդիւլեն , մեր կամուրջներուն
 վրայ՝ և դրանց առաջըր հարկատեղիներ պիտի կանդ-
 նեցնեն , մեր աղքատութեան պատճառաւ խիստ վայր
 դինքերով մեր տեղերը պիտի աննուն՝ և իրենց պատե-
 բազմները մեր արեամբը պիտի վճարեն . . . Ա՛հ ,
 երբ մեր արիւնը թափել հարկ ըլլայ , մեզի համար
 թափեմք . . . ազատութիւնը միշտ ամեն պիտի գը-
 նեմք քան զստրկութիւն :

ԲԻԻՏԵՆՁ . — Ի՞նչ կրնամք ընել մեք , հովիւ
 ժողովուրդքս , Ալպերթի գնդերուն գէ՛մ :

ԱԹԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . — Մանուկ դու՛ , լաւ ճանչ-
 ցիր այս հովիւ ժողովուրդը , ևս կը ճանչնամ զինքը ,
 առաջնորդած եմ իրեն պատերազմի դաշտը , Յա-
 յէնձայի մէջ պատերազմիլը տեսած եմ : Թող բերեն
 այն լուծը որ որսած եմք չկրել : Ա՛հ , ճանչցիր բու-
 ցեղը , երջանկութեանդ թանկագին գանձը ունայն և
 անցաւոր փառքի մի փոխեր . . . Որ է զուլս ի-

նիլ ժողովուրդի մը, որ ամենայն սիրով խնդրները քեզ կը նուիրէ . հաւատարմութեամբ սրտերադմի կը դիմէ և քեզի համար խոր կեանքը փոսանդի կը դնէ . . . Ս. հուշատիկ այս ըլլալու է քու փառքը՝ և այս ազատութեամբ սրանձալու ես . . . Ս. մրապնդէ՛ բընական կապերը, ամենայն զօրութեամբ և 'ի բոլոր սրտէ միաւորուէ՛ հայրենեացդ, մեր քաղցր հայրենեաց : Հոս են զօրութեանդ հաստատուն արմատները, հոն, օտար երկրի մը մէջ՝ ակար եղեգ մը կը համարուիս, որ փոթորիկին առաջին հաղմը կրնայ զանի կտորել : Ո՛հ, եկո՛ւ, երկար ժամանակէ 'ի վեր է որ զքեզ չեմք տեսած, գլխ մործէ որ մը մեզ հետ ծամանակ անցնել . . . Ս. յօր Ս. Ս. Ս. մի երթար . . . կ'իմանաս, միայն այսր : Օր մը միայն քու կ'իններուդ հեա կեցիր : [Զեռքը կը բռնէ :]

ԲԻՒՏԻՆՁ . — Խոստացած եմ . . . թողէ՛ք զիս . . . ստիպեալ եմ :

ԱԹԵՆԿԷՍՈՒՋԻՆ . [Զեռքը խոտորեանք քոյ տարով] . — Ստիպեալ ես . . . Ս. յի, թշուառ տըղայ, արդարև ստիպեալ, ո՛չ խոստացած եմ՝ և ո՛չ երգ մնցած, այլ սիրոյ շղթաներով կապուած ես : [Բիտէկէ երեսը կը դարձնէ :] Ունայն կը ծածկես երեսդ, Պէրթհա տը Պրունէրն է որ զքեզ զղեակը կը քաշէ և կայսեր ծառայութեան մէջ կը կապէ : Ս. յն ազնիւ օրիորդը շահելու համար հայրենի բէդ կը բռնուիս : Մի՛ խորուիր : առնուկոյսը 'ի ցոյց կը բերեն քեզ 'ի հրապոյր, բայց տնիկա քեզ համար պաշտած չէ՛ :

ԲԻՒՏԻՆՁ . — Բաւական մտիկ քրի : Մնայք բարեա՛ւ : [կը մեկնի :]

ՏԵՍԱԼԱՆ ԵՐՐՈՐԳ

ԱԵԹՆԿԷՍՈՒՋԻՆ . [Ինքնիրեն] — Ս. նմա երիտասարդ . կեցիր, կերթայ : Չեմ՝ կրնար զինքը բընենել և փրկել . . . Ս. յսպէս նաև Վ. օրջընչից խոր հայրենիքը տոնց, միւսներն ալ իրեն պիտի հետեին : Օտար հրապոյրները մեր լեւանց մէջ սատիկ կը ներգործեն և մեր երիտասարդները կը զրաւեն :

Ո՛հ, որ դժբա՛ղդ, երբ օտարը այս խաղաղ և երջանիկ հովտիս մէջ եկաւ, հին բարուց անմեղութիւնը ջնջելու :

Նոր բարքը ամենայն զօրութեամբ կը թափանձէ . հինը և պարկեշտը կը հեռանան, ժամանակը կը փոխուի, նոր սերունդ մը կուգայ : Ի՞նչ գործ ունիմ ես հոս, անոնք՝ որոնց հետ նստած ելած և ապրած եմ, այսօր գերեզմանին մէջ կը հանդ չին : Իմ ժամանակակիցները արդէն 'ի հող ծածկեալ են : Նրանի անոր որ մեռած է՝ և նոր ժամանակին հետ ապրելու պէտք չունի : [կը մեկնի :]

ՊԱՅՆԵՐ ԵՐԿՐՈՐԶ

ՐԻՒԹԼԻ

Քարձր ժայռերէ և անտառներէ շրջապատեալ մար-
զագետին մը : Ժայռերուն վրայ քարակտոր սան-
շուխտներ և խաղալքներ : Ներսօք լիճը կերևեաց ,
որուն ճիշտ վրայէն ծիածանի մը սկզբնատորսիներ
կը տեսնուի : Տեսքք արդիլուամ է քարձր լեռներէն
որոնց տեսէն ստանապատները անկի քարձրացա՛
նէ :

Թատերարեւմին վրայ կատարեալ գիշեր է , յուսիւր՝
միայն լիճը և ստանապատաց սպիտակ գագաթները
կը շուտարէ :

Մէկ քանի վայրկեան քատերարեւմի պտրտայ կը մը-
նայ : Մէկքրհային ձայնը կիսնացոթի որ կուգայ :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԵԼՔԹՀԱԼ [Քոչիսի մէջէն] : Լեռան ճանապար-
հը կը բացուի , անվեհեր ինձ հետեւեցէք : Հոս է վոք-
բիկ խաչով քարածայրը՝ ըստ կը ճանչնամ զայն [կը
մտնէ] : Ահաւասիկ Րիւթլի հասանք : [Քիչ մը յտաւ
կերթայ՝ որուն կը ճետեիկ ՊԱՌԻՄԱՐԹԷՆ, ՎԻՆՔԵԼԻԲԵՑ,
ՄԷՅԵՐ ՏԸ ՍԱՐՆԷՆ, ՊՈՒՐԻԱՐԹ-ԱՄ-ՊՈՒՀԵԼ, ԱՐՆՍԼՏ
ՏԸ ՍԵՎՎԱ, ՔԼԱՌԻՍ ՏԸ ԼԱՅԼՈՒԷ և ուրիշ ՁՈՐՍ
ԲՆԱԿԻԶԲ ՈՒՆԹԵՐՎԱԼՏԻ նահանգէն : Անեքն ալ գիե-
նայ և շապտերներով] :

ՎԻՆՔԵԼԻԲԵՑ . — Մտիկ ըրէք :

ՍԵՎՎԱ . — Բան մը չի կ .

ՄԷՅԵՐ . — Դեռ մարդ չի կայ հոս : Դաւադրու-
թեան ամենէն ստաջ գտնուողը մէք եղանք : Մէք ,
Ունթիքվալտի բնակիչքս :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Առաւօտը մտեցած է :

ՊԱՌԻՄԱՐԹԷՆ . — Սէյլայերիկ զիշերասպանը
ժամը երկուք կանչեց : [Հետուէն գանգակի ձայներ կը
յտտիկ] :

ՄԷՅԵՐ ՏԸ ՍԱՐՆԷՆ . — Լուսթիւն , մտիկ ըրէք :

ՊՈՒՐԻԱՐԹ . — Եուկծի մատուռն է , առաւօտեան
կոչնակը կը զարնէ և ասկէ որոշ կը լսուի :

ՔԼԱՌԻՍ . — Օղը աղիկ ըլլալուն ձայնը շատ հե-
ռուները կերթայ .

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Ձենէ մէկ քանինիդ գայեք ու-
տեր բռնկցուցէք որպէս զի կրակը վասի մինչև մեր
բարեկամները գան : [Անուցմէ երկու մարդ կը մեկեիկ] :

ՍԵՎՎԱ . — Ի՞նչ զեղեցիկ լուսին : Լիճը հան-
գարտ է՝ և միտպալտը իբրև հայելի :

ՊՈՒՐԻԱՐԹ . — Մէր բարեկամաց նաւակով
ճամբորդութիւնը դերին սխտի ըլլայ :

ՎԻՆՔԵԼԻԲԵՑ : [[Ճին կողմանէ երկիկք ցոյց տա-
լով] — Սէ՛ , տեսէ՛ք , սանկ նայեցէ՛ք , բան մը չէ՞ք
տեսներ :]

ՄԷՅԵՐ . — Ի՞նչ . . . այո՛ , յիրաւի , ծիրանի
դառի մը , և գիշեր ժամանակ :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Լուսնի լցան է որ զանի կը
ձևացնէ :

ՔԼԱՌԻՍ . — Հազուադիւս և տարօրինակ տեւորան մ'է այս : Եւս մարդիք տեսած չեն այսպիսի բան մը :

ՄԵՎՎԱ . — Երկուք է , տեսէք , անոր վրայ աւելի ամօգոյն մ'ալ կայ :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ . — Զիւս անոր ասիկն նաւակ մը կուգայ :

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — Սթաուֆախէրն է իւր նաւակ մը , այն բարեօրտ մարդը՝ շատ սպասեցնել չի տար : [Պատակաբարէնին հետ դէպի շին եզերքը կիրայ] :

ՄԷՑԵՐ . — Ուրիցիք միայն կուշտնան :

ՊՈՒՐԻԱՐԹ . — Կուստիպլին լրտեսներն խոյս տալու համար , լեռան մէջ զանազան շրջաններ ընել ստիպուած են : [Այս միջոցին բասերաբեմին վրայ կրակ մ'է կը վառի] :

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — [Լին եզերքէն] Ո՞վ էր , տեսնեմ :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — [Վարէն] Բարեկամք հայրենեաց : [Ամենքեկն դէպի ներս կիրբան եկողները դիմաորելու : յասակը ցամաքին կը դպչի թուիցձի մարդիկը կառնէ դուրս կերան] :

ՏԵՍԱՐԱՆ ՆՐԿՐԱՐՅ

ՂՈՅՆԻ , ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ , ԻԹԷԼ ՐԷՏԻՆԿ , ՀԱՆՍ ՍՈՒՅ ՏԵՐ ՄՍԱՌԻԵՐ , ԵԹՕՐԿ ԻՄՉՕՖԷ , ԲՕՆԵՐԱՏ ՀՈՒՆ , ՈՒԼՐԻՍ Ը Փօրձերոն , ԵԿՕՍԹ ՏԸ ՎԷՅԼԵՐ և թուիցձի կանանգին կրկրկնակիչը անկերքին ալ գիկեայ :

ՍՄԵՆՅԸ ՄԵԱՏԵՂ . — Բարի՛ եկիք : [Միջոցն ներքը միանկերք մէկգնկ կը բարեկն , Մէրքեայ և Սրաուֆախէր յեմին վրայ կուգան] :

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — Ո՛հ , սրբոն Սթաուֆախէր , տեսի զայն , որ ալ չի կրնար դիտ տեսնել : Չեսքերս իւր աչացը վրայ գրի և իւր մթնցած աչացը մէջ վրէժխնդրութեան բոցեւանդն փափաքը տեսայ :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Վրէժխնդրութեան վրայօք մի խօսիք : Մեր անցեալ շարեաց վրէժխնդիր ըլլող շեմք ուղեր , այլ խորանել զայնս սր ձեզ կ'ապստնան : Բայց ըսէք տեսնեմ , ի՞նչ ըրիր Ունիթէվալտի մէջ՝ և ի՞նչ ստացար հասարակաց օգտին համար , բունակիչք ի՞նչ կը խորչին , և ի՞նչպէս կրցար փախչիլ մասնութեան սրօգայթէն ,

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — Միւրէնեան ահարկու լերանց մէջէն , այն ընդօրձակ ապստամբներէն , ս'եր Սրեանց արձուին վայրենի ձայնէն ի գտա ուրիշ բան մը չիմացար , անցայ և հասայ այն արօտատեղիները , ս'եր Ուրիի և Էնթէլպիերի հովիւները մէկգնկ կը կանչեն , հոն իրենց հօտերը միատեղ ճարակեցնելու : Մարաւս կը յագեցնէի այն ջրով , որ ստանակուսայ ձեզքս ամեներուն մէջէն փրփրալով կը հօսի : Հովտայ

անայի խրճիթներուն մէջ կ'ամրանայի, ուր, ես իմ հիւրնկալն էի. մինչև որ այն բնակարանները հասայ ուր մարդիք ընկերութեամբ կազդին: Կուսակալին ըրած նոր սօցոյն աղմուկը մինչև այն հովիտները հասեր էին: Համբուս վրայ որ դրան որ զարնէի թշուառութիւնս բարեպաշտ մեծարունք մը կ'գտնէր: Բանապետական նոր դրութիւնը ամեն բարի սիրտերը զոյրացած էր: Արտէշեան, ինչպէս որ իրենց լեռները միշտ միննայն տունկերը կը բուսցնեն, այն հեղեղներով ստոգեալ, որոյ ընթացքը անխափաք են՝ ինչպէս նաև անկոյց և հողմոց ընթացքը, նոյնպէս ալ հոն հին բարքերը ի հարց յ'որդիս անփոփոխ պահած էին: Իրենց երկար ժամանակէ ի վեր սօգորած կենցաղավարութեան մէջ յանգուզն նորաձևութիւններու շէն հանգուրծեր:

Կոշտ ձեռքերնին ինձ երկնցուցին, ժամգօտած սուրերնին սրտսէն վար առին, աչքերնուն մէջ բարկութեան դուարթ զգացում մը փայլեցաւ, երբ ձեր և Վայթհէր Եսթրաթի սիրելի անունները լեռան մէջ բոլոր հայրենասիրաց կուտայի. . . երգուան կատարել ինչ որ ձեզի իրաւայի երևէր և մինչև ցմահ հետեւի ձեզ: Այսպէս հիւրնկալութեան սերտ սպարիւն ներքև ապահով Անիէրվալտի մէջ տաւհէ աուն զայի, երբ իմ հայրենի հովիտս հասայ, ուր իմ ազգասիրաներէս և բարեկամներէս շատերը կը բնակին, երբ հայրս զըտայ, հարստահարեալ, կոյր, օտար յարգի վրայ ընկալմանեալ՝ և բարերարաց ողորմութեամբը տարեւով . . .

ՍՔԱՌԻՖԱԻԻ. — Սասունձ իմ:

ՄԵԼՔՔՉԱԼ. — Բնա՛ւ շարաստեցի, և իմ հրաբորբը ցաւը տխար արտասուքովս չի մեղմացուցի, այլ թանկագին գանձի մը պէս փակեցի զայն սրտիս մէջ և բոլոր ուշադրութիւնս զարծելու դարձած էր: Լեռան բոլոր ծածուկ տեղերը սողացի, ինչ անտեսանելի հովիտ մը շմուտ: Ձիւնին մէջ պահուրեւելով, մինչև սաանակուտից ստորտող զացի՛ բնակեալ խրճիթներ գտայ, ուր որ զացի բախաւորութեան դէմ առեւելութիւն տեսայ: Վասն զի ստեղծագործութեան մինչև այս վերջին սահմանները, ուր ստանապատ հողը կը դադրի արտադրելէ, անյագ կուտակաւր կաղբ կաղպտեւու միջոցը կը գտնեն. . . Յորդորական խօսքերով բարեհիթ ժողովուրդը դրոպեցի, հիմա ամենքնուն ալ սիրան ու բերանը մեզի համար կը խօսին և մեզի հետ են:

ՍՔԱՌԻՖԱԻԻ. — Քիչ ժամանակի մէջ շատ դործ տեսեր էք:

ՄԵԼՔՔՉԱԼ. — Դեռ շատ բան ըրի: Ժողովուրդը միայն Բօզպէրկի և Սարնէնի բերդերէն կը վախնայ, որովհետև այս ապառաժ քարերուն ետև թըռնամին զիբրա կամրանայ, և անտի քաղաքը կընկծէ: Իմ աչքս տեսնել ուզեցի, Սարնէն գացի և զլեակը պատեցայ:

ՍՔԱՌԻՖԱԻԻ. — Ինրդինդ զեանզի զնեւով մինչև վագրին քարանցաւը մտա՞ր:

ՄԵԼՔՔՉԱԼ. — Ուխտաւորի զգեստով հոն ներկայացայ, կուսակալը ՚ի սեղան բազմեալ տեսայ շուայտութեան մէջ. . . Հատկեք թէ՛ կրնամ սրտիս իշխել. թշնամիս տեսայ՝ բաց չտարանեցի:

ՄԹԱՌԻՑԱԹԻՔ . — Յիրաւի , բախող յաջողեր է յանդգնութեանդ : [Այս միջոցին միանկոր Սրատֆախէրի և Մէլքրհաղի կը մտնեն] : Հիմա՛ ըսէ՛ք տեսնեմ՝ մեր բարեկամաց անուները , այս բով մարդկանց՝ որք աներկիւղ ձեզ հետեւեցան : Զմեզ ճանչցուցէ՛ք միմեանց , որպէս զի միանամք՝ և սրտերնիս ամենայն հաւատարմութեամբ մէկ զմէկու բանամք :

ՄԷՅԵՐ . — Երկց նահանգաց մէջ ո՞վ զձեզ շի՛ ճանչնար , պարօն Սթաուֆախէր , ես Մէյէր Տը Սարնէրն եմ՝ , ահաւասիկ իմ գեւորդին Սթրաթ Տը Վինքէլրէյս :

ՄԹԱՌԻՑԱԹԻՔ : — Այս անունները ինձ անծաւնօթ շէն , Վինքէլրէյս գերդաստանէն մէկն էր , որ Վէյլէրի մօտ ճահճին մէջ վիշապը մեցուց և այն կուռոյն մէջ մեռաւ :

ՎԻՆՔԵԼՐԵՅՑ . — Իմ պապս էր , պարօն Վէրնէր :

ՄԷԼՔՈՒՆԱ . — [Երկու մարդ ցոյց տալով] Ահաւասիկ Ունթէրլալտի բնակիչներէն երկու մարդ , Էնժէլլէրիի մենատանին հարտակ են , մի՛ արհամարհէ՛ք զիրենք , թէպէտև իշխանաւոր են և մեզի նման հայրենական հարատւութեամբ ազատ չեն ապրիր . . . բայց կը սիրեն զհայրենիս՝ և արժանի են մեր սէջ գտնուելու :

ՄԹԱՌԻՑԱԹԻՔ . — [այն երկու անձանց) Զեռերը նիւզ ինձ տուէր : Երանի՛ անոր , որ երկրիս վրայ և ոչ մէկու մը կը ծուռայէ , սակայն ամեն վիճակի մէջ ալ աղբիւնէր կը գանուին :

ԲՕՆՐԱՏ ՀՈՒՆ . Ահաւասիկ Պ. Բէտինկ , մեր հին քաղաքագետը և նախագահը :

ՄԷՅԵՐ . — Լաւ կը ճանչնամ զինքը : Իմ հակառակորդս է : Քիչ մը հողի համար իրեն հետ դատ կը վարեմ : Պ. Բէտինկ , օրինաց առջև մէկզմէկու թըշնամի եմք , իսկ հաս երկուքնիս մէկ սիրտ կը կրեմք : [Սուր ձեռքը կը բորով] :

ՄԹԱՌԻՑԱԹԻՔ . — Ահաւասիկ ազնիւ խօսք մը :

ՎԻՆՔԵԼՐԵՅՑ . — Կը լսե՞ք : Ահաւասիկ կուռոյն : Մտիկ ըրէ՛ք Ուրիի փողը : [Աջ և հայեակ քարամայրնէրէն խել մը մարդկանց իջնելը կը տեսնուի՝ որք զինեաց և շարտերեկրով կուգան] :

ՀԱՆՍ ԱՌԻՑ ՏԵՐ ՄԱՌԻՔ . — Տեռք , Աստուծոյ երկիւղած սրաչտոնեան չէ՞ , նոյն ինքն պատուաւան հովիւն է , բռնանան , որ անոնց հետ կիջնէ , ձամբուն հոգնութիւնները և գիշերային սարսափը զինքը չեն վախցուցած , բարեխնամ հովիւ մ'է խը հօտին :

ՊԱՌԹԿԱՐԹԷՆ . — Լուսարարը և Վայթհէր Զուրաթ իրեն հետն են , բայց Թէլլը չեմ տեսներ նոյն խմբին մէջ :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐՐԱՐԳ

ՄԵԼՔԹՀԱԼ, ՄԹԱՌԻՖԱԽԻՐ, ՎԱԼԹՀԻՐ
 ՖՈՒՐՄԹ, տասը բնակիչք Ուերերկրապոտի Լանանգլեն,
 ՊԱՌՄԱՐԹԵՆ, ՎԻՆՔԵԼԻՐԵՅՑ, ՄԵՏԵՐ
 ՏԷ ՄԱՐԵՆԷ, ՊՈՒՐԻՍՐՏ ՍՄ ՊՈՒՀԵԼ,
 ԱՐՆՈՒՏ ՏԷ ՄԷՎՎԱ, ՔԼԱՌԻՍ ՏԷ ԼՍ
 ՖԼՈՒԻԷ և ուրիշ յորս կրդուևաչք: Մուրիճի Լանանգլեն
 տասը բնակիչք, ԻԹԵԼ ՐԷՏԻՆԿ, ՀԱՆՍ ՍՈՒՖ
 ՏԵՐ ՄԱՌԻՐ, ԵԷՐԿ ԻՄ ՀՕՑԷ, ՔՕՆՐԱՏ
 ՀՈՒՆ, ՌԷԼԻԻ ԼԸ ՖՕՐԺԵՐՐՆ, ԵԷՍԹ
 ՏԷ ՎԷՅԼԵՐ և ուրիշ կրեք կրդուևաչք: Ուրիճի Լա-
 նանգլեն տասը բնակիչք: ԲՕՍԷԼՄԱՆ, քանանայ:
 ԲԷԹԵՐՄԱՆ, Լուսարար: ՔՈՒՆԻ, ՎԷՐՆԻ,
 ԲՈՒՏԻ և ուրիշ հինգ մտրդիկք: Բնդ աւենեք կրեուան
 կրեք երդուևաչ դաշնակիչք՝ յատաչ կուզան և կրակին
 շարչը կը ժողովին:

ՎԱԼԹՀԻՐ ՖՈՒՐՄԹ. — Մեր հայրենի ժառանգ
 դոթեան և հայրենեաց հոգուն վրայ, իբրև մար-
 դասարաններ, գաղտագողի՞ ուրե՞նն ստիպեալ եմք
 շրջիլ: Պիշերա՞նց պէտք է մեր իրաւունքները ձեռք
 բերել, մեր Լուսափայլ իրաւունքները, գիշերա՞նց,
 որ ոճրին և դաւաճանութեան միայն փոխ կրուայ իր
 սեւ քօղը, ո՛չ, մեր իրաւունքները արեգակի նման
 լուսաւոր են:

ՄԵԼՔԹՀԱԼ. Հոգ չէ՛, գիշերային մթութեան
 մէջ մեքենայուածը՝ օրուան մէջ սղատ և զուարթուն
 սլտտի փայլի:

ԲՕՍԷԼՄԱՆ. — Մտիկ ըրէք, եղբարք իմ, ինչ

որ Աստուած ինձ կազդէ: Հոս գաւառական ժողով
 մը կը ներկայացնենք և կրնամք յանուն ժողովրդեան
 խորհրդակցիլ: Ուրե՞նն ժողով կազմեմք ըստ հին սո-
 վորութեան երկրիս, ինչո՞ւն իտաղաշ ժամանակաց
 մէջ ընելու սովոր եմք. հարկը ժողովոյս անկանաւու-
 թիւնները անտես անել կուտայ: Ուր իրաւունք կոյ
 Աստուած հոն է, և ահա մեր ևս Աստուծոյ երկնից
 ներքէն եմք:

ՄԹԱՌԻՖԱԽԻՐ. — Շատ լաւ, այնպէս թո՛ղ բու-
 լայ, ժողով կազմեմք ըստ հին սովորութեանց, ինչ-
 պէտ և մութ է, բայց մեր իրաւունքները կը փայ-
 լին:

ՄԵԼՔԹՀԱԼ. — Թեպէտ և ամենքն ալ եկած չեն՝
 սակայն ամբողջ ժողովրդեան սիրտը հոս է, խոհա-
 կանք ներկայ են:

ՔՕՆՐԱՏ ՀՈՒՆ. — Թեպէտ հին կտակարանները
 մեր ձեռաց մէջ չունիմք, սակայն սրտերնուս մէջ
 նկարուած են:

ԲՕՍԷԼՄԱՆ. — Լաւ, շուտով ժողովք կազմեմք
 և իշխանութեան սուրբը հաստատեմք:

ՀԱՆՍ ՍՈՒՖ ՏԵՐ ՄԱՌԻՐ. Նախագահը իւր ան-
 շը թող անցնի, և աթոռակիցներն ալ իւր քովը:

ԲԷԹԵՐՄԱՆ. — Երեք ձեզի ժողովուրդ կոյ հոս:
 Որո՞ւն կը վերաբերի ժողովոյն, նախագահ՝ մը սալու-
 պատիւը:

ՄԵՏԵՐ. — Շուրիճի և Ուրիճի ժողովրդոց կը վե-
 րաբերի այդ պատիւը, մեր Ունթիլովայոցիս կը
 յայտանեմք որ անձեռնչաւ կը վարկանիմք զմեզ:

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — Մէք ալ հետամուտ չեմք , մեր կողմանէ ազաւանք միայն , մեր հզօր բարեկամաց օգնութիւնը կը խնդրեմք :

ՍԹԱՌԻՏԱԻԻԲ . — Ուրեմն Ուրի թող առնէ սուրբ , իւր գրօշակը մեզի յառաջընթաց կըլայ Բօմա Եւլալիք արշաւանաց մէջ .

ՎԱԼԹՆԻՐ ՖՈՒՐՍԹ . — Սուրը ճիշտ Եօիյճի կիկնայ , քանզի ամենքնուս ալ պարճանք մ'ի ըսել թէ իւր ցեղէն եւրք :

ԲՕՍԵԼՄԱՆ . — Կերեցէք ինձ տարտել այս քաղցր վեճը : Եօիյճ ժողովքին թող նախադահէ և Ուրի ալ պատեցազմի մէջ յառաջընթաց Եւլայ :

ՎԱԼԹՆԻՐ ՖՈՒՐՍԹ . [տարկը Սրատփախէրիկն ներկայացնելով] — Առէք ուրեմն :

ՍԹԱՌԻՏԱԻԻԲ . — Երբէք : Այդ պատիւը՝ ա. ե. լի ձերագունին կը պատկանի :

ԵԵՅՐԿ . — Մէջերնիս ամենէն ձերը Ուլրիկ Լը Ֆօթճէրօնն է :

ՀԱՆՍ . — Թէպէտ և քաջ մտրդ մ'ի , բայց ա. դատ մէկը չէ : Եօիյճի մէջ ստրուկ մը չի կրնար դատաւոր Եւլալ :

ՍԹԱՌԻՏԱԻԻԲ . — Հին քաղաքապետը , Պ. Բե. արինկ , հաս չէ : Ուրեմն ինչո՞ւ աւելի արժանաւորը կը րնտակք :

ՎԱԼԹՆԻՐ ՖՈՒՐՍԹ , — Թող Եւլայ քաղաքա. պետ և նախագահ ժողովոյս : Ով որ զինքը կընդունի ձեռքը վեր բարձրացնէ : [Բ. մենքնին ալ ազ մեքերնին կը բարձրացնեն] :

ԲԵՏԻՆԻ . [Երբանին մէջ մտնելով] — Քանի որ սուրբ գիրք մը չկայ , որ ձեռքերս վրան դնելու կարող Եւլամ . կերպիւմ երկնից յախտեմասիան աստեղաց վրայ , որ արդարութենէ չի պիտիմ չեզլիմ : [Երկու տարկը իւր առաջը կը բռնեն ժողովախանք բռնարտիքը կը շարունակեն . Յոյճ (1) մարտիք , Ուրի ալ կողմը և Պերէրվարտ ձախ կողմը : Բէտինկ իւր պատե. յազմեցան արոյն կրքեմ] : Ի՞նչ կուզեն հոս , այս լեւնարմուսի երեք ժողովարդները , որք այս հարատեաց ընն ախանցը վրայ զիշերային ազլամցընն ժողովում են : Ի՞նչ պիտիւրլայ այն նոր դաշնակցութեան նպատակը զոր կուգա՞նք հոս հաստատել սատեղազարդ երկնից տակ :

ՍԹԱՌԻՏԱԻԻԲ . — [Երբանին մէջ տեղեկելով] Կոր դաշնաւարութիւն մը չէ որ կը կազմեմք , այլ մեր հայրերէն մնացած հին դաշնաւարութեան վերանորոգումն է այս : Քամ զիտցէք , բնկերք , թէպէտ լիճը և լիճը զմեզ կը բամնեն և ամեն մէկ ժողովուրդ ինք. նիրէն կը կառավարուի , սակայն միեւնոյն ցեղէն եւրք , միւսնոյն արիճէն և միէ մեր հայրենիքը :

ՎԻՆՔԵԼԲԵՏ . — Ըմարի՞ք են ուրեմն հին եր. գերը որ կրան թէ՛ ճշեատար երկիրներէ եկած եմք հաս : Մէ սովրեցուցե՞ք մեզ ձեր գիտցածը , որպէս զի հին դաշնաւարութեան յիշատակը աւելի հաստատ ընէ նորը :

ՍԹԱՌԻՏԱԻԻԲ . — Մտիկ րբէք ուրեմն ձերունք հովուաց ըրած պատմութիւնը : Մեր լեւներէն ան.

(1) Յոյճ , Ուրի և Պերէրվարտ պէտք է իմա. նալ նոյն նաշանդաց զլուսարները : Գ. Թ.

զին, հիստիստիոզմը, բազմաթիւ ժողովուրդ մը կար
որ սովն կը նեղուէր: Այն միջոցին՝ բնդհանուր ժու-
ղովը որպէս որ քուէարկութիւն ըլլայ և բնակչոյ
առանձն մէկը հայրենիքէն հեռանայ: Այս սրտումը
կատարուեցաւ, արանց և կանանց մեծ խումբ մը
ողորալով զէպ ի հարաւակողմը չուէց: Պատերազմե-
լով Պերսիանիոյ մէջ ճամբոյ մը բացին. մինչև որ
այս քաղաքի բարձր տեղերը, լեռները և անտառնե-
րը հասան. խոնջութիւնը կասեցաց այդ խումբը հոն,
որ այժմ Մուսթիթա կը հոսի մարգագետնեայ մէջ,
Մարգիպիսն սեռին հետքը անգամ չէր նշմարուէր այս
գաւառին մէջ, գետեզրը մննուոր խրճիթ մը կար,
մարդ մը կը բնակէր հոն, լասաին պահապանն էր. . .
բայց լինը կապուած էր և շէր անցուէր, այն ժամու-
նակ ամենայն սշտողութեամբ երկիրը քննելու ելան,
հոն անառառայ տառաութիւն մը գտան. սրանչէի
աղբիւրներ, և ինքզինքնին իրենց սիրելի հայրենեայ
մէջ կարծելով հոն անառ որոշեցին: Ետիցձի հին նա-
հանքը շինեցին: Օրերով նեղութիւններ կրեցին այն
անառառը հերկելու համար, որոնց արմատները երկ-
րիս խորերսն մէջ մէկմէկու փաթթուելով մեծցած
էին: Թեոյ, երբ երկիրը բաւական չեղաւ այդ անե-
ցուն բնակչոյ, աւելի յառաջ գացին գէպ ի Եւուր-
մէնդերիկ ըսուած Սեուլեսը և մինչև իսկ ի Պէլլանա,
որ յաւիտենական ստանալէն պատի մը ետև քա-
չուած, որիչ ժողովուրդ մը սրիչ լեզու մը կը խօսի:
Վերն անտառին մէջ Աթանձ նահանգը շինեցին և
Բէյս հովտին մէջ Ալթորֆ քաղաքը. . . Բայց կը
պահեն միշտ իրենց սերնդեան յիշատակը, և այն ժա-
մանակէ ի վեր անոնց մէջ եկամ բնակուած խել մը օ-

տար ազգոց մէջ Հելլետիոցիք միշտ մի և նոյն ա-
րիւնը և մի և նոյն սիրտը կը պահեն: [Յետքերը աչ
և անեակ կարկառելով]:

ՀԱՆՍ. — Այո՛, մի և նոյն սիրտը և մի և նոյն
արիւնը կը կրեմք:

ԱՄԵՆՅՈՂ. — [Քէկզմկու ձեռք կը սեղմեն] Ազգ
մը պիտի կողմեմք և իրն մէկ ազգ պիտի գործեմք:

ՍՔԱՆԻՑԱԿԵՐ. — Միւս ժողովուրդները համ-
բերութեամբ կը տանին օտար ծառայութիւնը, կարա-
գլուխ են յողթօքին առաջ: Մեր սահմաններէն անդին
այնպիսի մարդիք կան, որք ծառայ են օտարոց՝ և
սրոնց ծառայութիւնը ժառանգական է ՚ի հորց յ'որ-
դիս: Բայց մեք, հին Հելլետիոցացի ազնիւ ցեղը,
միշտ մեր ազատութիւնը պաշտպանեցինք: Երբէք
ի ծանր չեմք խոնարհիք և ոչ մէկ իշխանի ժը առաջ,
կոյսրը ազատարար իրն պաշտպան ընտրեցինք:

ԲՕՒԵԼՄԱՆ. — Մեք ողջաբար ընտրեցինք
սերտութեան պաշտպանութեան առկ ժոնել, այսօճ
նշանակուած է Յրէտերիկ կոյսեր Օրինոց Քզթոյն
մէջ:

ՍՔԱՆԻՑԱԿԵՐ. — Բանդի ամենէն ազատն ան-
գամ տեր մը ունի: Գլխաւոր մը, բարձր գաւառուր
մը պէտք է, որպէս զի արդար վճիռներ տոյ երբ
գժտութիւն մը պատահի: Ահաւասիկ տոոր հոժար
մեր նախահայրերը պատուեցին զկոյսրը որ Պերմա-
նիոյ և Իտալիոյ սէր կը կոչուի, հին օմապատին
մէջ նուտմած երկրայն համար, և ինչպէս իւր ան-
րաւթեան միւս գաւառաց մէջ եղած է, իրենք ևս
զինուորական ծառայութեան մասն. քանզի սղլստ

Պետութեանց արտառարութիւնն է միայն պաշտպա-
նեւ զհայրենիս . որ գիրենք կը պատասպարէ :

ՄԷԼՔՔՆԱԼ . — Ինչ որ անկէ անդին է՝ ծա-
ռայութիւն ըսել է :

ՍՔԱՌԻՑԱԿԷՐ . — Երբ զօրոժողով կըլար .
կայտերսիսան զրօշակին կը հեռեկին և անոր համար կը
պատերազմէին : Իսաաիլոյ մէջ զինեալ կայտեր ուզե-
կեց կըլլային Հոսթէական պատկը անոր ճակտին վը-
րայ փայլեցնելու համար : Անոնք երջանկարար ինք-
զինքնին կը կատարէին ըստ հին սովորութեանց
Երեսանց և օրինաց , գերագոյն իշխանութիւնը մի-
այն կայտեր կը վերարեդէր , այս պաշտօնին համար
կարօզ կոմս մը ընտրուած էր , և քաղաքին մէջ չէր
բնակէր : Երբ մեծ ոճիր մը գործուէր զանի կը կոնչէին,
պարզապէս և յայտնապէս առանց երկիւղի հրատա-
րակու իրաւամբ կը դատէր : Ո՛ւր է հոս նուաճու
ժառայութիւն որ մեք կրած ըլլաք : Մեր պատմու-
թիւնը եթէ ասկէ տարբեր գիտցող մը կայ թաղ խո-
սի :

ՍԷՅՐԿ . — Ոչ , ինչպէս որ կը պատմէր նոյն-
պէս եղաւ : Երբէք իշխանութեան մը ծառայ եղած
չեմք :

ՍՔԱՌԻՑԱԿԷՐ . — Կայտեր անգամ հնազանդի-
ք մեքեցինք , երբ ՚ի շնորհս քահանայից իրաւունքը
հոկել ուզեց : Քանզի երբ Այսգիլտէնի մենատառն-
եալք , մեր հայրերէն ՚ի վեր մեզի մտացած մեր
հօտիցը արօտատեղին մենէ տանել ուզեցին , սրբան հին
մուրհակ մը հանեց որով կը յայտնէր թէ՛ անտէր է-
ղած հողերը իրեն կը սեպհակսնին . . . քանզի մեր

հոն ըլլալը ծածկէր կին . . . այն ժամանակ պա-
տախանեցինք այսպէս « այս մուրհակը խարխու-
թեակը ստնուած է : Ոչ որ ՚ի կայտերաց շի կրնոր
վաճառել մեր սեպհակսնութիւնը , և եթէ տէրու-
թիւնը մեր իրաւունքը մերժէ , մենք ալ մեր լերանց
մէջ տանց տէրութեան կապրինք , » Այսպէս խօսե-
ցան մեր հայրերը : Պէ՛տք է նոր գերութեան մը
խայտատակութիւնը ընդունիլ , պէ՛տք է կրել անարգ
լուծը , պէ՛տք է իշխանի մը գոհել ինչ որ հզօր կոչ-
ւոր մը անգամ համարձակած չէ մեզմէ պահանջելու :

Մեր բաղիւրը աշխատութեանք այս հողը յա-
ռաջ բերած եմք , այս հօրենաց անառաք որջ մ'էր
արջերու և մեք մարդարնակ ըրինք զոյն , ջնջեցինք
վիշապները , սրանք թիւնաւոր ճահիճներէն կելնէին ,
պատասեցինք այն յախտենական մեզին վարագոյրը՝
որուն մթին ծալքերը այս անապատը կը պատասկին,
խորտակեցինք ժայտերը և անդունդներուն վրայ ա-
ղաճով ճամբայ մը բացինք ուղեորաց . այս երկիրը
հազար տարի է տելի է որ մեր ձեռքն է , և օտար
իշխանա՛ւոր մը պիտի համարձակի զալ մեզի շրթոյներ
կեւել և մեր երկիրն վրայ զմեզ թնամանել : ՍՄԵ-
պիսի ճնշան մը դէմ միթէ օգնութիւն չի կոյն :
[Ճաղովքին մէջ մե՛տ աղմակ մը] Ո՛չ , բանութիւնը
սահճաններ ունի : Երբ հարստահարեալը , ճնշալը
և ոչ մէկ կողմնէ արգարութիւն չի գտներ , երբ
բնօր անկրկէլի կըլլայ . . . զեպի երկինք կը բողբէ
իւր յախտենական իրաւունքները , որք հոն , տառե-
զաց նման , անխորտակելի և անբանարարելի են . . .
Թնութեան նախնական վիճակը կտխի , մարդը մար-

գու դէժ առ դէժ կազայ . . . եւ երբ բոլոր հնարք չի յաջողին, վերջին հնարք մը կը մնայ, որ է սուսերը . . . Բանութեան դէժ պէտք է պաշտպանեմք մեր ամենէն մեծ գոյրը . . . Հայրենեաց համար է, մեր կանանց և զուակացը համար է որ կը կուտինք:

ԱՄԵՆՔՆԻՆ — [Յնոքերէն սարերևոս վրայ ցնեղով] Այ՛ս, մեր կանանց և զուակացը համար կը պատերազմիմք:

ԲՕՅԷԼՄԱՆ — [չորակին մէջ մտնելով] Պատերազմի պատրաստութիւնները տեսնելէ առաջ լաւ խորհեցէք: Կրնայիք կայսեր հետ խաղաղ դաշինք մը կուել: Խօսք մը միայն ըսէք, բռնաւորները, ձեր հարստահարիչները պիտի գգուեն զձեզ: Ինչ որ ձեզի յաճախ առաջարկուած է ընդունեցէ՛ք, տէրութենէն բաժնուեցէ՛ք և Աւստրիոյ դերիշխանութիւնը ընդունեցէ՛ք . . .

ՀԱՆՍ — Ի՞նչ կըսէ երէցը: Մե՛ք. հաւատարմութեան երգում տամք Աւստրիոյ:

ՊՈՒՐԻԱՐԹ — Մտիկ մի՛ ընէք:

ՎԻՆՔԷԼԲԵՅՑ — Այն որ մեզի պատգաւ կը խըրատէ մտանիչ մ'է և թշնամի հոյրենեաց:

ԲԷՏԻՆՅ — Լաւթիւն, բարեկամներ:

ՍԷՎՎԱ — Այգպիտի նախատինքն մը վերջը պատուէ՛լ զԱւստրիա:

ՔԼԱՌԻՍ — Քաղցրութեամբ մերժուած բռն մը բռնութեամբ խեղ տալ:

ՄԷՅԵՐ — Այն ժամանակ գերի ըլլալու արժանի եմք և կըլլամք:

ՀԱՆՍ — Ով որ Աւստրիոյ անձնատուր ըլլալ կը խօսի Հելվետիական քաղաքացութեան իրաւունքը:

ներէ՛ զուրկ ըլլայ: Նախագահ, կը պնդեմ որ այս ըլլայ ազգային օրինաց առաջինը:

ՄԷԼՔՓՅԱԼ — Այնպէ՛ս ըլլայ: Ով որ Աւստրիոյ յարգանք խօսի, իրաւունքը կորսնցնէ, բոլոր պատիւներէ զրկուի, և ոչ Հելվետիայի մը զինքը խըր տունը չընդունի:

ԱՄԵՆՔՆԻՆ. [Ք2 մեքերէն վերցնելով] — Այնպէս կուգեմք, այնպէս ըլլայ օրէնքը:

ԲԷՏԻՆՅ [Քիչ մը դադարէ վերջ] — Օրէնքը ընդունուեցաւ:

ԲՕՅԷԼՄԱՆ — Այժմ տղատ էք այս օրէնքով: Աւստրիա չպիտի կրնայ բռնութեամբ խեղ ինչ որ չի կրցաւ ունենալ խարբոյս քաղցրութեամբ:

ԵԷՕՍԹ — Անցնիմք օրուան խնդրոյն, շարունակեմք:

ԲԷՏԻՆՅ — Բարեկամներ, բոլոր քաղցր միջոցները փորձուեցան: Կարելի է որ կայսրը ասանց և ոչ մէկէն տեղեկութիւն ունենայ ի հարկէ իւր կամօրը չէ՛ որ կը հարստահարուիմք: Այս վերջին հընարքն ալ փորձեմք. դեռ մեր սուրերուն ձեռք չի նետած, մեր զանգաւանները խըր ականջին հասցնեմք. Բանութիւնը միշտ ստիպալի է նոյն խակ երբ ճշմարտութեան համար ալ գործադրուի: Աստուած այն ժամանակ կ'օգնէ, երբ մտքոց օգնութենէն յոյս չի մնար:

ՍԹԱՌԻՑԱԹԷՐ. [Քօհրատ Հունիկն] — Պաղար յայտնելու կարգը ձերն է, խօսեցէք:

ՔՕՆՐԱՑ ՀՈՒՆՆ — Բէյնֆէլա գացի. արբուտական պալատը, կուտակուաց խիստ հարստահարութեանց վրայօր դանգաւառելու, և մեր ազատութեան

Թուղթը պահանջելու, ինչպէս որ սովորութիւն է նոր կայսր եղողը նայն թուղթը կը վաւերացնէ: Հոն գտայ շատ մը քաղաքաց պատգամաւորներ Սուսովն և Քեհնի կողմերէն, որք իրենց թուղթերը կը նշու- նէին և ուրախութեամբ իրենց երկիրները կը տանկին: Իսկ ես, ձեր պատգամաւորք. ժողովքը խրկուեցայ, և ժողովքը մեխթարական ունայն խօսքերով զիս ձամբեց ըսելով թէ « Կայսրը այսօր ժամանակ չունի, « անշուշտ որ մը ձեզ ալ կը մտածէ »: Երբ տխրու- թեամբ պալատին սրահէն կանցնէի Ժան դուքսը տե- սայ՝ որ անկիւն մը քաշուած կարտասուէր: Իւր քո- վըն էին Վարթի և Թափերֆելտի աշխուհանները, զիս կանչեցին և ըսին, « Կոք եղէք ձեր օգնակա- « նը: Կայսեր կողմանէ որդարութիւն մի սպասէք, « Իւր հարազատ եղբորորդին չի կաշտակեց ժառան- « գութիւնը կապտելով, Գուքսը իրմէ կը պահանջէ « իւր մօրը ստացուածքը, յարաւնս հասեալ է, հի- « մա կրնայ իւր երկիրները և հպատակները կառա- « վարել: Ի՞նչ պատասխան ընդունեց, ոչինչ: « Կայսրը նորա գլուխը ծաղիկեայ պտակ մը դրու- « սելով, պատանեկութեան պտուղած գորգարանք « մ'է սյս »:

ՀԱՆՍ. — Իմացա՞ք: Կայսրէն իրաւունք և ուր- արդարութիւն մի սպասէք: Գուք ձեզ օգնեցէք:

ՔԵՏՆԻԿ. — Ս. Լ ընելիք չի մնաց: Միայն ձեր խորհուրդները տուէք: որ ձեռնարկութիւնը լինու- տալիսէամբ բարի վախճան մը ունենայ:

Վ. ՅՈՒՐՄԹ. — [Թղտակն մէջ մտնելով] Կու- ղեմք անարդ լուծ մը թոթափել, կուղեմք սրահն մեր հնօրեայ իրաւունքները և օրէնքները ինչպէս որ

մեր հայրերէն ընդունեցանք և ոչ թէ նորերը կը պահանջուին: Կայսերը կայսեր թո՛ղ ըլլայ, ակէր ու- նեցողին պարտքն է տիրոջը ծառայել:

ՄԵՅԵՐ. — Սուսովայէն ստացուած երկիրներ ունիմ:

Վ. ՅՈՒՐՄԹ. — Սուսովայ ունեցած սարու- քերնիւք պիտի շարունակէք:

ԵԿՍՄԹ. — Բարեբերակցի գլխաւորաց հարկ կը վճարեմ:

Վ. ՅՈՒՐՄԹ. — Պիտի շարունակէք հարկը և սուրբը վճարել:

ՐՕՍԷԼՄԱՆ. — Զուրփիտ արքայապետին հաւա- տարմութեան երգում՝ ըրի:

Վ. ՅՈՒՐՄԹ. — Վանքին պիտի աքք ինչ որ վանքին կը սեպակահանի,

ՍԹԱՌԻՅԱԼԻՅԻ. — Տէրութենէն ստացած եր- կիրներէս՝ ի զատ ուրիշ բան մը չունիմ:

Վ. ՅՈՒՐՄԹ. — Ինչ որ ընել ստիպեալ եմք ընեմք և անկէ անդին չանցնիմք: Կուսակալները և իրենց մօրգիրը պիտի վանեմք, հզօր զղեակները պիտի քանդեմք, բայց, եթէ կարելի է, առանց արիւն թարելու: Կայսրը թո՛ղ տեսնէ որ հարկը ստիպած է զվեզ յարգանաց պարկեշտ պարտաւորութենէն չե- ղիւ: Երբ տեսնէ որ մեք մեր սահմաններէն անդի՞ չեմք անցնիր, հաւանական է որ իւր բարկութիւնը քաղաքավարութեամբ պիտի զսպէ, որովհետեւ իրա- շացի երկիւղ մը կազդէ այն ժողովուրդը՝ որ զիս՝ սուր ՚ի ձեռին սանձել ինքզինքը:

ԲԷՏԻՆԿ . — Սակոյն , մտիկ ըրէք : Ի՞նչպէս
հատարեմք մեր խորհուրդները : Թշնամին զինեալ է
և անշուշտ առանց կուռերու չի պիտի զիջանի :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Պիտի զիջանի երբ զսեղ զին-
եալ տեսնէ . ինքը չի պատրաստուած մեք իւր վրայ
պիտի յարձակիմք :

ՄԷՅԵՐ . — Ըսելը դիւրին է , բայց գործելը
գժուար : Երկու հատաստուն բերդեր ունինք մեր վը-
րայ , որոնք թշնամոյն պատասխարան մը պիտի ըն-
ծայեն և ահարկու պիտի ըլլան երբ կայրը մեր քա-
ղաքին մէջ վրանիս յարձակի : Պէտք է Երկու Նա-
հանգաց մէջ տակաւին շտար մը չի բարձրացած Բօլ-
պէրկ և Սարնէն առնուած ըլլան :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Եթէ յապաղիմք թշնամին
պիտի խանայ , դադանիքը գիտցօյները շատ են :

ՄԷՅԵՐ . — Մտառացին նահանգաց մէջ դա-
ւաճաններ չի գտնուիր :

ՐՕՍԷԼՄԱՆ . — Ամենէն անկեղծ եռանդն ան-
դամ կրնայ մատնել :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Եթէ ուշանամք , բերդը Աւ-
թօրի մէջ պիտի աւարտի և կուսակալը հոն պիտի
ամրանայ :

ՄԷՅԵՐ . — Ինքզինքնիդ կը մտածէք :

ԲԷԹԻՐՄԱՆ . — Անիրաւ էք :

ՄԷՅԵՐ . — [Զայրանարով] Մէք , անիրաւք ,
Ո՛րի կը համարձակի՞ ըսել զայդ մեզ :

ԲԷՏԻՆԿ . — Երդմանիդ լռութիւն կը հրամայէ :

ՄԷՅԵՐ . — Այո՛ , քանի որ Եռեյծ Ուրլի հետ
կը միաբանի անշուշտ մեզի լսել պէտք է :

ԲԷՏԻՆԿ . — Ստիպեալ եմ զձեզ 'ի կարգ հրա-
ւիրել ժողովքին առաջ , ձեր ցասմամբը խաղաղու-
թիւնը խանգարելուդ համար : Միւսնայն օգտին հա-
մար չէ՞ որ դաշնակցեր եմք :

ՎԻՆԻԲԷԼՐԻՅՏՏ . — Յապաղիմք մինչ 'ի տօն Ս .
Փննդեան , նոյն միջոյին , սովորութիւն է որ բնա-
կիչք զղբակը ընծաներ կը տանին կուսակալին հա-
մար , այն ժամանակ տասը կամ տասներկու մարդ
առանց կասկածի տեղի տարու կրնան զղբակը ժո-
ղովի , հանդերձներնուն տակ նիզակի ծայրեր պա-
հած որոնք խիղոյն գաւազանայ ծայրերը կանցնեն ,
քանզի ոչ ոք զինեալ չի կրնար զղբակը մտնել :
Հոն , անտառին մօտ , խումբին մեծ մասը կ'սպասէ և
երբ պտրսպին դռան տիրեն , փողը կը հնչուի , և ա-
մենքնին ալ դուրս կը ցատկեն իրենց դարանէն ,
այսպէս քիչ աշխատանօք բերդը մերը կըլլայ :

ՄԷԼԻՔՆԱԼ . — Ես յանձն կառնում Բօլպէր-
կի պարիսպէն սանդուխով ելլալը , քանզի հոն երկ-
տասարդ սպասուհի մը կը ճանչնամ , իրեն զիշերա-
յին այցելութիւն մը պատրուակելով՝ ինձ պարանէ
սանդուխ երկնցնել կուտամ , ես մտնելէս վերջը՝
բոլոր բարեկամներս կը մոյնեմ :

ԲԷՏԻՆԿ . — Ամենքնիդ ալ համալի՞տ էք յա-
պաղելու : [Մեծագոյն մասը ձեռք կը շտորնացնէ :]

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . [Հասկերով] — Մեծագոյն մաս
կայ , քսան տասներկուքի դէմ :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Երբ որոշուած օրը , բերդերը
կցան , մէկ լեռնէն միւս լեռը հրով նշան պիտի
տամք . խիղոյն ընդհանուր յայտարարութիւն մը պի-

տի ըլլայ, բոլոր երկրի զլսաւոր քաղաքները . և երբ կուտակուիք տեանէն որ մեք իրօք զէնքերը ձեռք կառնուաք, հաստացէք ինձ, որ կ'իսը պիտի մ'ըրեն և յօժարութեամբ պիտի ընդունին մեր սաճմաններէն հեռանալ :

ՍԹԱՌԻՏԱԽԷՐ . — Միայն թէ Այլսէրի հետ կը վարենամ որ սաստիկ պիտի կուտիմք, քանզի ահարկու է նա իւր թիկնապահներովը, առանց արիւն թափելու երկիրը չիպիտի թողու, Այլսէր՝ հալածական անգամ, երկրիս համար վտանգ մը պիտի ըլլայ : Բքծուար պիտի ըլլայ՝ և ճշմարտացիս վտանգաւոր անոր խնայելը :

ՊԱՌԻՄԱԲԹԷՆ . — Ձիս խրկեցէք ո՛ւր որ պէտք ըլլայ իւր զլախը առնել . Այլս՛ թիկն իմ կեանքը ազատեց, ես պարտաւոր եմ դարձեալ զայն մեր երկրին համար զոհել, սրտիւս պաշտպանեցի սիրտս հանգարտ է .

ԻԷՏԻՆԿ . — Ժամանակը խորհուրդ կը յղայնէ . Համբերութեամբ սպասեցէք : Մէկ քանի բան ալ ժամանակին ներչնչութեան թողու պէտք է . . . Բայց տեսէք մինչդեռ մեք հաս խաւարին մէջ կը նստիմք, ահաւաստի արշաղոյսը՝ որ իւր փայլուն լուստերը լեբանց վրայ կը բարձրացնէ . . . Սճապարեցէք բաժնուիմք արեան տակաւին արեգակը չի ծագած :

Վ. ՅՈՒՐՍԹ . — Մի վախնաք գիշերը հովիտներին ուշ կը հեռանայ : Ամենքեկն ինքնակամ գիտարկեին հանած բռնականք սղջարոյսը կը դիտեն :

ԲՕՍԵԼՄԱՅ . — Սյս լցաով, մենէ շատ վարը՝ գիւղորէից սաստիկ տարութիւնը չնչօղ ժողովուրդներէն առաջ գմեղ կը բարկէ, նոր դաշնակցութեան արդունը ընեմք : Ամենքնիս մէկ ժողովուրդը ըլլամք յղբայրարար և ամենեկին կարօտութեան վտանգ մը զմեզ չի բաժնէ :

[Ամենքեկն այս խօսքերը կը կրկնեն երեք մատերեկն բարձրացնելով :]

Ս. զատ ըլլամք ինչպէս մեր հայրերը, աւելի լուսնորեմք մեռնիլ բան թէ ծառայ ապրիլ :

[Դարձեալ կոչուցին :]

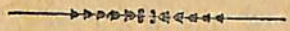
Ինքզինքնիս Ամենարարձրելոյն յանձնեմք և մարդկանց զօրութենէն չերկնչիմք :

[Միևեկոյն բնական փոփոխութիւնները կը լսանալեկն մէկըմէկ գրիած :]

ՍԹԱՌԻՏԱԽԷՐ . — Հիմն, ամենայն որ իւր տեղը քաշուի, երթայ դէպ'ի իւր բարեկամները և դաշնակիցները : Թող հովուը խաղաղութեամբ խնայ մէ իւր հօտը, և գաղանարար բարեկամներ զինէ նիլ դակակցութեան համար, մինչև այն ժամանակ մեր քաշելիքը բաշեմք : Թո՛ղ բռնաւորաց թիւը աւելնայ մինչև որ մէկ օրուան մէջ ամենքնին միանգամայն կրեն իրենց բոլոր ոճիրներուն պատուհաւը : Ամենայն որ իւր ճշմարտ կատաղութիւնը թո՛ղ զսպէ և ընդհանուր վրէժառութեան թո՛ղ պահէ զայն, քանզի հասարակաց բարութենէն բան մը զողցած պիտի համարուի այն որ սոսկ իւր օգտին համար պիտի շործէ :

Մինչդեռ խորին յուրեանքս երեք զանազան տե-
ղերէ կը հեռանան՝ ևուարարանք սրանցկի ևդա-
նակ մը կը գարնէ : վարագոյրը դեռ չ'իկնցած
տեսարանը մի քանի վայրկեան պարսպ կը մը-
նայ և ստուկապատ շերանց զագարէն արեգակն
ճագումը կը ևերկայացնէ :

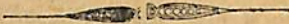
ՎԵՐՁ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՅ

ՇԻՆԼԵՐ

ԿԻՅԼՕՄ ԹԷԼԼ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԴ

ՄԱՐԱՐՈՒՄ Գ.

ՊԱՏԿԵՐ ԱՌԱՋԻՆ

ԱԼԹՕՐՅԻ ՄՕՏ . ԳԻՒՐԿԼԵՆԻ ՄԷՋ
ԿԻՅԼՕՄ ԹԷԼԼԻ ՏԱՆԸ ԱՌՋՆԻԻ ԲԱՍԿԸ :

ՏԵՍԱՐՆՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԹԷԼԼ , որպէս ՚ի ձեռին կաշխատի ,
ՀԷՏՎԻԿ : առանկե պիտոյնս քր զբաղեալ :
Ներսէ վ.Ա.Թ.ՀԷՐ և ԿԻՅԼՕՄ , փոքրիկ
արկղով մը կ'զբօսուան :

վ.Ա.Թ.ՀԷՐ . — [Երգելով .] Որսորդը իւր նե-
տով և աղեղովը կանախ արշարուսոյ հետ կը բաղէ
լեռները և հովիտները անցնելով :

Ինչպէս որ ցինը օդին մէջ թազուօր մ'ի , նոյն-
պէս ալ որսորդը լեռանց և անտառներու մէջ կը
թազուօրէ :

Ապարիզը իրենն է . ինչ որ իւր հետին կը դը-
պի , բոլոր սողունք և թռչունք իւր որանեն : [Ինչ ՚ի
հօրը կը վազէ .] Հայր իմ , աղեղիս լարը բրգաւ կը
նորոգե՞ս :

ԹԵԼԼ . — Երբէք , լաւ աղեղնաւոր մը մարդոց
կարօտ չէ :

[Տղայք կը մեկեկեն :]

ՏՆՍԱՐԱՆ ԵՐԿՐԱՐԳ

ԹԵԼԼ . : ՀԵՏՎԻԿ :

ՀԵՏՎԻԿ . — Տղայք ի՞նչ շուտով աղեղնածիզ
եղան :

ԹԵԼԼ . — Երբ ճարտար ըլլալ կուզէ մարդս ,
պէտք է կանուխ իւր տղայութենէն վարժուի :

ՀԵՏՎԻԿ . — Աւանդ , ո՛ւր էր թէ աղեղ գոր-
ծածել երբէք սովորած չըլլային :

ԹԵԼԼ . — Ա՛մեն բան պէտք է սովորին : Կե-
նաց արկածոց մէջ լաւ ընթանալու համար , պէտք է
յարձակմանց և պաշտպանութեան պատրաստ ըլլալ :

ՀԵՏՎԻԿ . — Աւանդ , ոչ մէկը և ոչ միւսը չի
պիտի կրնայ հանդարտ առնել կենալ :

ԹԵԼԼ . — Սիրելիդ իմ , ես ա՛լ երբէք չեմ
կրնար կենալ , հովիւ ըլլալու համար ստեղծուած
չեմ , պէտք է առանց հանգստութեան արագազնաց
որոնք ետեկէն իյնամ , վասն զի կեանքը այն առեւն
կը վայելեմ երբ ամեն օր շահաւոր բան մը կընեմ :

ՀԵՏՎԻԿ . — Եւ մտքդ չես բերեր կնոջդ տագ-
նազնեքը երբ անհանգիստ կըլլայ քեզի սպասելով :
Կը սորոսափիմ՝ երբ ծառայները արշաւանացդ վտանգ-
ները կը սպառմեն : Ա՛մեն անգամ որ ինձ մնաս բար-

եաւ կ'ընես , սիրտս կը դողայ որ մէկ մ'ա՛լ չես
դառնար : Արտը զարնել չի կրցած օտենդ մէկ ժայ-
ւէն միւսին վրայ ցատկելով վայրի սառնակուտի մը
մէջ մտրելիզ կերեակայեմ , ինձ կը թուի թէ՛ լեռ-
նայծը առաջը կ'ստատտէ ընկրկելով և զքեզ ան-
դունդը կը քաշէ , ձիւնակցոյտի մը տակ անհետանալդ
կ'երեակայեմ , նենգաւոր սառնադիզին խորտակիլը և
զքեզ ողջ ողջ այս սոսկալի գերեզմանին մէջ թա-
ղելը մտքս կ'անցնի . . . Ս՛հ , մահը հարիւր կեր-
պիւ յանդուգն որսորդը կը բռնէ : Տխուր արուեստ
մ'է ձերինը , միշտ անդունդներու եզրերը շրջի՛լ
ձեր կեանքը վտանգելով :

ԹԵԼԼ . — Համարձակ և անվեհեր իւր բոլոր-
տիքը նայողը , Ստուռճոյ ապաւինողը , իւր ուժին և
ճարպիկութեան վտասօղը միշտ կը յաջողի վտանգ-
ներէ և դժուարութիւններէ ողջ և առողջ դուրս ել-
նել , լեռան մէջ ծնողը լեռնէն չի վախնար : [Գոր-
ծք կը լմնցնէ և դորձքը մէկդի կը դնէ :] Ա՛լ կար-
ծեմ այս դուռը շատ տարիներ պիտի դիմանայ .
Մարդս երբ կայցին մը ունի իւր տանը մէջ ալ հլուս-
նի կարօտ չըլլար : [Գլխարկը կտակու :]

ՀԵՏՎԻԿ . — Ո՛ւր կերթաս :

ԹԵԼԼ . — Ա՛լթօրՖ , հորդ տունը :

ՀԵՏՎԻԿ . — Վ՛տանդ մը չըլլայ , ըսէ ինձ :

ԹԵԼԼ . — Կին դ՛ու , այս տեսակ բաներ ո՞ւս-
կից միտքդ կլինան :

ՀԵՏՎԻԿ . — Կուտակալին դէմ բան մը կը մե-
քենայուի : Բիւթիքի վրայ ժողով կայ , և դիտեմ
դու ալ այդ ժողովէն էիր :

ԹԵԼԼ . — Չի . . . բայց հայրենեաց չեմ դը-
լանար օգնութիւնս երբ պահանջէ :

ՀԵՏՎԻԿ . — Որ որ փոանդ մը ըլլայ հոն պի-
տի խրկեն դրեղ , ամէնէն դժուար դործերը քեզի
պիտի տան , ինչպէս ամեն ժամանակ :

ԹԵԼԼ . — Ամեն մարդ ձեռքէն եկածը ընելու է :

ՀԵՏՎԻԿ . — Դու Պատմարթէնն ալ լճէն
անցուցիր երբ մեծ փոթորիկ մը կար . . . Հրաշք էր
քու ազատելը . . . Չաւահներդ և կինդ չե՞ս մը-
տածեր :

ԹԵԼԼ . — Սիրելի կինս , դձեղ մտածելուս հա-
մար զուակաց և ընտանեաց հայր մը փրկելի :

ՀԵՏՎԻԿ . — Լճին կատողած ժամանակ նաւոր-
կելը Աստուծոյ ազաւինիլ չէ . այլ Աստուած փոր-
ձել ըսել է :

ԹԵԼԼ . — Երբ շատ մտածուի զործ չի տես-
նուեր :

ՀԵՏՎԻԿ . — Այո՛ , բարի և օգնող ես , բոլոր
աշխարհի կը ծառայես , և երբ դու ալ ուրիշներու
կարօտիս՝ ոչ ոք քեզի օգնութեան չի գար :

ԹԵԼԼ . — Աստուած մի՛ արասցէ որ ես օգ-
նութեան կարօտիմ : [Իր աղերս և նետերը կառնու ,]

ՀԵՏՎԻԿ . — Աղեղը ի՞նչ պիտի ընես : Հոս ձգէ :

ԹԵԼԼ . — Երբ զէնքս իմ հետս չէ՛ կարծես
թև չունիմ :

[Տրայք կրկին կուգան :]

ՅԵՍԱՐԱՆ ԵՐՐՈՐԳ

ՆՈՅՆԻ , ՎԱԼԹՉԻ՛ , ԿԻՅԼՕՄ :

ՎԱԼԹՉԻՐ . — Հայր իմ , ո՞ւր կերթաս :

ԹԵԼԼ . — Ալթորֆ կերթամ , պապուդ տունը
. . . Հետս գալ կուզե՞ս :

ՎԱԼԹՉԻՐ . — Այո՛ . այո՛ , ամենայն սիրով :

ՀԵՏՎԻԿ . — Այժմ՛ կուսակալը հոն է , Ալ-
թորֆէն հետի կեցիր :

ԹԵԼԼ . — Այսօր կերթայ նա :

ՀԵՏՎԻԿ . — Լաւ ուրեմն , սպասէ որ երթայ :
Նայէ որ միտքը չկնաս , զիտես որ մեզի դէմ սե-
ռնի :

ԹԵԼԼ . — Իւր չար կամքը ինձ չի կրնար մը-
սել : Բարութիւն կ'ընեմ և թշնամիէս չեմ վախճուոր :

ՀԵՏՎԻԿ . — Ընդհանրապէս բարիք ընծոյները
ատելի են իրեն :

ԹԵԼԼ . — Որովհետև անոնց բան մը չի կրնար
ընել . . . կարծեմ ասպետը զիս հանգիստ կը թո-
ղու :

ՀԵՏՎԻԿ . — Ա՛հ , այդպէս էլ կարծես :

ԹԵԼԼ . — Շատ չ'ըներ , օր մը , Եօսիկնի վայ-
րի ձորէն որսալով կ'անցնէի , ուր մարդու հետքը
չ'երևիր , երբ ժայռին մէջէն ճամբայ մը գտած միայ-
նակ կ'երթայի , այնքան նեղ ճամբայ մը՝ ուսկից հա-
ղև մագդ ին կրնար անցնիլ , վրաս սեղապեալ ժայռ

մը կար՝ որուն տակ ահարկու Եօխէնը կը մինչէր . տեսայ որ կուսակալը մինակ առջևս ելաւ , դէմ առ դէմ եկանք անդունդին քով : Երբ զիս տեսաւ ճանչցաւ որ ինչ մը ժամանակ առաջ խստիւ պատժեր էր զիս ջնջին պատճառաւ մը , երբ իմ համարգնաց յառաջանալս տեսաւ ահեղ զէնքովս , գունատեցաւ , ծնդերը դողալ սկսան և նոյն վայրկենին ճարը հատնելով ժայռին դէմ կորանալը տեսայ : Այն ժամանակ գթացի իւր վրայ՝ և ամենայն յարգանքով ըսի յառաջանալով , « Ես եմ Տէր Կուսակալ . . . » բայց ինքը չի կրցաւ բառ մը արտասանել : Միայն ձեռքը նշան մը ըրաւ ճամբաս շարունակելու , ես անցայ ինքն ալ գնայ :

ՀԵՏՎԻԿ . — Գողայ նա քու դէմդ . . . վայրէջ : Տկար տեսար զինքը , երբէք քեզի չի պիտի ներէ :

ԹԵԼԼ . — Ես ալ իրմէ կը փախչիմ , ինքն ալ զիս չի փնտռեր :

ՀԵՏՎԻԿ . — Հեռի կեցիր Աթորֆէն , միայն այսօր : Աւելի լաւ կընես եթէ որսի երթաս :

ԹԵԼԼ . — Բայց ի՞նչ կայ :

ՀԵՏՎԻԿ . — Անհանգիստ եմ . . . Աթորֆ մի երթար ,

ԹԵԼԼ . — Պարապ տեղը ինչո՞ւ կը տանջես ինքզինքդ , ինչո՞ւ կը վախնաս :

ՀԵՏՎԻԿ . — Գիտեմ , վախնալու բան մը չի կայ . . . ԹԵԼԼ , հո՞ս կեցիր :

ԹԵԼԼ . — Խօսք տուած եմ երթալու , սիրեցի կինս :

ՀԵՏՎԻԿ . — Ետտ լաւ , քանի որ խոստացած ես գնայ . . . բայց քովս թո՛ղ զուակող :

ՎԱԼԹՀԵՐ . — Ո՛չ մայրիկ , հօրս հետ կերթամ :

ՀԵՏՎԻԿ . — Վալթի՛ [1] , մայրդ թողո՞ւլ կուզես :

ՎԱԼԹՀԵՐ . — Քեզի գեղեցիկ բան մը պիտի բերեմ պապուս տունէն : [Հօրը հետ կը մեկնի :]

ՏԵՍԱՐԱՆ ՉՈՐՈՐԴ

ՀԵՏՎԻԿ , ԿԵՅԼՕՄ :

ԿԵՅԼՕՄ . — Ես քու քովը կը կենամ մայրիկ :

ՀԵՏՎԻԿ . [Զակի գրկերով] — Այո՛ , դո՛ւ իմ

ուրելի զուակու ես , դու միայն իմ քով կը կենաս :

Քեզ ի դուռը կերպաց և երկար ժամանակ կից .

լով թեղի և վարդերի ևտե՛ն կը նայի :

[1] Վալթի , Վալթհերի համաստատութիւնը :

ՊԱՏԿԵՐ ԵՐԿՐՈՐԷ

Քնտառ մը, քարածայրներէ շրջապատեալ վայրի տեղ մը. ոսկից քարակ անձրեկի նման ջրվեժներ կ'իջնեն:

ՄԻՆԿ ՏԵՍԱՐԵՆ

ՊԷՐԹՂԱ. Արարդի հազարաւով,
վերջ ԲԻՒՏԷՆՁ:

ՊԷՐԹՂԱ. — Ահաւասիկ կուգոյ, ինչ և է, կըր. քան խօսիլ կիմա:

ԲԻՒՏԷՆՁ. [Թաապառ մտնելով] — Օրիորդ, գերջապէս դձեղ մինակ դտոյ: Անդունդները ամեն կողմանէ զմեզ կը շրջապատեն. այս վայրենի տեղին մէջ ալ զմեզ ահանող շիկոյ, ալ սիրտս ճնշող Լաւութեան վերջ մը պիտի տամ . . .

ՊԷՐԹՂԱ. — Այահն՞ով ես որ որսորդները ես տենա: Են գար:

ԲԻՒՏԷՆՁ. — Արարդները անդին են . . . Հիմա պէտք է որ այս թանկագին վայրկենէս օգուտ քազեմ . . . Պետք է իմ վիճակս որոշաի, եթէ յաւաքեան ձեզմէ բաժնուիլ ալըլոյ . . . Ա՛հ ձեր բարեմոյն նայաւածքները մի խտտայնէք . . . Ես ո՞վ եմ որ իմ յանգուզն փափաքներս մինչև ձեզի հասնին: Տակաւին իմ անունը փառօք հաշակեալ չէ, ձեր ձեռաջը անցկացող փառաւոր և անուանի սուպետոյ չեմ կրնար հաւասարիլ: Սիրտս միայն ունիմ հաւատարմութեամբ և սէջով ցուած . . .

ՊԷՐԹՂԱ. — [ժակդարեալս և խաբի] Սիրոյ և հաւատարմութեան վրայ կը համարձակի՞ս խօսիլ, դու, որ բու առաջին պարտաւորութիւնդ կը զանցուես: [Բիւտեձ ևս ևս կը քաշուի] Գնէ, Աստուծոյ գերի, որ օտարին, ժողովրդեան հարասահարիչին, կը ծախես ինքզինքդ:

ԲԻՒՏԷՆՁ. — Օրիորդ. գո՛ւր չը այս յանդիմանալիք ինձ ընողը: Չկէ քի գառ սրիչ սրո՞ւ համար հոս եկած եմ:

ՊԷՐԹՂԱ. — Կը կործես որ գաւաճանութեան մասնակից եմ: Աւելի կընայեմ՝ ձեռքս Ալեկրին ատլ, նոյն իսկ հարասահարիչին, քան թէ Հեղվեալի, ոչին զերծեալ աղաւ մը՝ որ Ալեկրիին գործիք կըլլայ:

ԲԻՒՏԷՆՁ. — Աստուած իմ, այս խօսքի՞րը լսելու կի:

ՊԷՐԹՂԱ. — Ի՛նչ, ի՛նչ: Բարի մարդաւ մը համար խը կըլլայրնեքին մօտ ո՞վ կոյ: Աղին սրտի մը համար ի՛նչ աւելի գեղեցիկ պարտաւորութիւն քան ախայեան կանգնել անմեղութեան և պաշտպանել զիրաւունս ընդդէմ հարասահարութեան: Սիրտս արիւն կը քոյէ երբ ձեր ժողովրդեան վճածը կը մըտածեմ, իրեն հետ կը ցառակցիմ, սրովհետեւ ինչպի՞ս չը սիրեմ զայն՝ քանի որ ոյնքան ուժեղ է և պարկեշտ, բոլոր սիրտս իրեն կը հակի. ամեն որ աւելի պատուէլ կը ջանամ ղլնըր: Բայց քու, որոյ ծնունդը և սապետակոն պարտաւորութիւնը իսկապէս զայն պաշտպանելու պէտք կ'ին ծառայել, բոլորովին երեւէ թողուցիլ զայն, դու որ պարտազանցելով թշու մայն կալըր անցոր, հայրենեացը շղթայներ կ'աւելիր:

դո՛ւ, դու ես զիս զայրարցնողը և վշտացնողը, պէտք է սիրատ բռնաբարե՞մ՝ զբեզ չ'ատելու համար :

ԲԻԻՏԷՆՁ . — Հայրենեացոյ համար բարիք կամե՛նալ չե՞, որ Աստուրիաց հզոր արքունական ցուպին ներքե խաղաղութիւնը . . .

ՊԵՐԹՂԱ . — Պերտթիւն է որ սրտաբառանդ կողմէս կրենն : Հեռացնել կողմէս աղտատիւնը իւր մէքընն սոգատաննէն՝ որ մնացած է սշխարհիս միայ : Քաղաքաբը լաւ կը ճանչնայ իւր ճշմարիտ օգուտը . և ոչ մէկ փոսք մը չի մնորեցնէր իւր ճշմարիտ բըզբաց մները : Պարտից ցանցի մէջ բռնած են . . .

ԲԻԻՏԷՆՁ . — Պերթիւն, կ'ատե՛ք, կ'արհամարհե՛ք զիս :

ՊԵՐԹՂԱ . — Երջանկութեանս համար այնպէս բնեւ կը սրտաւորի . . . Բայց ատելի սեռնեւ և արհամարհանաց արժանի սոյն զոր սիրել կողմէի . . .

ԲԻԻՏԷՆՁ . — Պերթիւն, Պերթիւն : Մէկ փայրկեանի մէջ երկնային երջանկութիւն մը կը ցուցնէք ինձ՝ և մի և նոյն փայրկեանն անդաւոզներուն յատակը կը զլարէք զիս :

ՊԵՐԹՂԱ . — Ո՛չ, ո՛չ, սրտի աղնուութիւնը բուրբովին մեռած չե՛քու մէջ, այլ կը ննջէ : արթնցրենել կուզեմ՝ զայն . դո՛ւ ինքզինքդ պէտք է բռնաբարես ճննդական ատարկնութիւնդ մեռցնելու համար, բայց բախտեղ այն ուլ իրտա գորուար է ու քու անձիգ հատակ բարի և ազնիւ ես :

ԲԻԻՏԷՆՁ . — Գուք կը հուստոք ինձ : Ո՛վ Պերթիւն, քու սէրդ զիս ամեն բանի կարող պիտի ընէ՛ և բեզի համար ամեն բան պիտի՛ քլամ :

ՊԵՐԹՂԱ . — Ինչ որ բնութիւնը բեզ սրտեւած է այն եզիւր : Սշխտաէ այն տեղին համար որ բեզի սրտած է : Պաշտարանի՛ հայրենիքը և ժողովուրդը, պատերազմէ նուիրական սարտաւորութեանցը համար :

ԲԻԻՏԷՆՁ . — Սւանդ, ի՞նչպէս կրնամ սենեալ, ստանալ զձեզ եմէ կայսերական զօրութեան գէմ, սրտաբարբիմ : Ո՞չ ստարէն ծնողացը զօրուար կամ՝ քըն է որ բռնութեամբ կ'իշխէ ձեռացդ՝ և սլա որ սղեն անոր կուտան զայն :

ՊԵՐԹՂԱ . — Իմ ստոցուածքները անասուպին նոհանգուց մէջ են, երբ Հերթիսիցիւր աղատ ըլլան այն ժամանակ ես ուլ աղատ եմ :

ԲԻԻՏԷՆՁ . — Պերթիւն, ի՛նչ հեռատեւել լաւներ կը յայտնէք ինձ :

ՊԵՐԹՂԱ . — Սւտարից շնորհիւր զիս ստանալ մի յուտար, նո իմ՝ ժառանգութեան ձեռք կը կարկատէ, իւր անհամուճ հայրենական ժառանգութեան վրայ տեւոյցեւու համար : Մի և նոյն իշխանական փառասիրութիւնն է, որ քո՛ւ և իմ՝ աղտատութիւնը ոչնչացնել կապտնայ : Ո՛վ բարեկամից իմ, զո՛չ ընտրուած եմ՝ ես : Հուսանականորար հաճելիներէն մէկուն վարձիւր պիտի ըլլամ . . . կայսերական սրտուր տանիլ կուզեն զիս, հոն, մէր ունայնութիւնը և խորդախութիւնը կը սիրէ, հոն տաւելի ամուսնութեան մը շղթայները ինձ կ'արասեն, սկը միայն . . . քու սէրը . . . զիս կրնայ վրկել . . .

ԲԻԻՏԷՆՁ . — Հայրենեացոյ մէջ իմն ըլլալու համար հոս սարբուր սրտու՛մը կրնա՞ք տալ : Ո՛վ Պերթիւն, զիս սոյ տեղին հեռուները տանող փախորը՝ միայն ձեզի հասնելու ճիգնէր : Այս փասուց ճամբուն

վրայ դձեղ միայն կը խնդրէի միակ փառքս իմ սէրս էր , եթէ կարենայիք իմ խաղաղութեան ձորիս մէջ ինձ հետ ապրիլ և աշխարհային փառքը մերժել . . . Ո՛հ , այն ժամանակ իմ նպատակիս հասած կըլլայի , այն ժամանակ աշխարհային աղմուկը հեղեղը թո՛ղ զայ բախլէ այս լերանց ստորտար , մեր ապահով ապաստանարանին . . . Ոչ ևս առօրեայ փախար մը՝ զիս կենաց հեռաւոր հորիւրանները կը քաշէ . . . Այն ժամանակ , այս ժայռերը մեր բոլորովիքը ամուր և անթափանցելի պատուար մը թո՛ղ ձեռացնեն , և այս երջանիկ ու թագուն ձորը միայն երկիրը մեզի ցոյց տալու և զմեզ լուսաւորելու համար թող բացուի :

ՊԵՐԹՅԱ . — Այժմ սրտիս ուզածին սէս ես , վրող ունեցած վատահաթիւնս 'ի թերև չ'երու :

ԲԻԻՏԵՆՁ . — Մեկըն՝ գնաց սրտիք երեւթ որ զիս կը կորացնէիր : Հայրենեացս մէջ սլտի գանեմ՝ երջանկութիւնը , հոս , ուր իմ տղայութիւնը զարգացած է , ս'ր հաղար երջանիկ յիշատակներ զիս կը շրջապատեն , ս'ր ամեն աղբիւր՝ և ամեն ծառ ինձ համար կենդանի և սիրելի են . հոս իմ հայրենեացս մէջ իմ ըլլալ կ'ուզես : Ս՛հ , երե՛ք զաղարծ շեմ զայն սիրելէ , կ'զգամ , երկրային բոլոր հաճութեանց մէջ միայն հայրենեացս սէրը կը ստիպէր ինձ :

ՊԵՐԹՅԱ . — Երջանկութեան կողմին հասկէ 'ի զատ ս'ր սլտի գտնեմք , հոս անմեղութեան բնագաւառը . ս'ր հնօրեայ պարզմտութիւնը իրրև իւր հայրենեաց մէջ կ'ապրի , ս'ր ստութիւն զեռ մասած չէ : Հոս , նախանձը մեր երջանկութեան աղբիւրը չի սլտի սրլտորէ՝ և մեր ժամերը յաւիտեան անկեղձ և մարտը սլտի սահին : Այն ժամանակ սլտի տեսնեմ

զրեղ , քու բոլոր առնական և աղնիւ քաջութեանցդ մէջ , ազատ մտքդ այ առաջինը , քու հաւատարմեղէ անկեղձ յարգանքներ սլտի ընդունիս և մեծ սլտի երևիս իրրև թագաւոր իւր տէրութիւնը կառավարող :

ԲԻԻՏԵՆՁ . — Այն ժամանակ զրեղ սլտի տեսնեմ , զրեղ , բոլոր կամանց սրտիք , քու սեռին վտակը աշխատանքը զրաղեալ՝ տունս դրտիտի դարձացած , և , ինչպիս դարուը իւր ծաղկիները կը սրիւնէ , նոյնպէս ալ դո՛ւ քու շտրկիւր և գեղեցկութեամբը կեանքս սլտի քաղցրացնես և քու բալորտիքը կեանք ու երջանկութիւն սլտի սիւնս :

ՊԵՐԹՅԱ . — Ահաւասիկ . սիրելի բարեկամս , իմ ցաւելուս պատճառը , երբ կը տեսնէի որ դու ինքնին այդ ամենաթանկագին բարիքը կը մերժէիր . . . Աւանդ , ի՞նչ սլտի ըլլար իմ վիճակը եթէ գուռը ապետի մէջ հետեկի , քաղարի հորատահարիչի , իւր մթին բերդին մէջ . . . Հոս , ս'չ բերդ կայ և ս'չ ալ պատար որ բաճնէ գիս այն ժողովուրդէն՝ զոր կրնամ բախտաւոր ընել :

ԲԻԻՏԵՆՁ . — Բայց ի՞նչպէս կրնամ սղատիլ . . . ի՞նչպիս խոյս տալ այն ցանցէն՝ որուն մէջ յիմարտար ինրդիբս նեանցի :

ՊԵՐԹՅԱ . — Պատասխան զայն սլտիս քաջութեամբ մը : Ի՞նչ որ կուզէ թո՛ղ ըլլայ . . . Հայրենիք մի՛ թողուր , ուր քու ծնունդը նշանակուած է : [Հետեւ և որտղական երգի ձայն մը :] Որտղները կուգան . . . Գնա՛ : Պէտք է բաժնուիլք . . . Հայրենեացդ համար պատերազմ , որով քու սիրող համար պատերազմած սլտի համարուիս : Միւնոյն թշնամին է

որ զմեզ ամենքս կը դադարեմք , միևնոյն տարտու-
թիւնը զմեզ ամենքինս տղատ պիտի կացուցանել :
[Տարեր կողմերէ կը մեկնին :]

ՊԱՏԿԻՒՄ ԵՐՐՈՐԻ

Սրբորժի մօտ մարգարեանն մը : Սուտին յա-
տակին վրայ Տարեր , երար՝ ձոյի մը հարը
փերդը կ'երեւայ : Տեսարանը Պաննայիկի [1]
ընտով կը վերջանայ , որուն ետեւէն ստանախոյս
մը կը բարձրանայ :

ՏԵՍԱԲՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԻԼԵՍՍՈՒՄՍ , ԼԷՅԹՆՈՒՍՍ ,

Պանապան զորքեր , փերդոյին սրանպանորիս ընկրով :

ՖԻԼԵՍՍՈՒՄՍ . — Պարտապ տեղը կը հսկեմք : Փե-
ղցը սղջունեւրս եկող շիկոյ , Ստիէ սոսաջ հոս առ-
նախաձուռի պէս տեղ մ'էր , այս խրատելը հոս դըր-
տելէ 'ի վեր ամբողջ մարգարեանը անտարտ դար-
ձած է :

ԼԷՅԹՆՈՒՍՍ . — Միայն անպիտան մարդիք կու-
ղան զմեզ տանջելու . իրենց հին դիտորիները երեք-
ընկերով : Մինչդեռ բարեբարոյ անձինք տեւի լաւ կը

[1] Պաննայիկի , Լեռ մ'է , և որուն ստորտան է
Ալթօրֆ քաղաքը :

համարին իրենց ճամբան երկարել և կիս աւանդ անց-
նիլ , բանիկ , այս փեղցրին սոսաջ խանարէիլ :

ՖԻԼԵՍՍՈՒՄՍ . — Անպատճառ տակէ անցնիլ ըս-
տիպեալ են ցորեկը խորհրդատուներն երած ժամանակ-
նին : Արդէն լաւ կողանք մ'ընել կը կարծէի , վրան զի
փեղցրը սղջունեւրս միայն ունեցող չիկար . . . Բոսել-
ման երկքը կուգար . . . որ հիւանդի մը տանէ կիւ-
նէր . . . եկաւ ճիշտ ճողին սոսաջ կանգ տաւ . Ա .
Հարդարեմի՜նք իւր հեռոյ , լուսարարը պանդակ զար-
կաւ՝ խորցն ամեն մարդ ծանր դրաւ , ես ալ սոյն-
պէս ըրի և սղջունեցինք . . . Բոյց մ'չ փեղցրը՝ այլ
Սուրբ Հարդարեմի՜նք :

ԼԷՅԹՆՈՒՍՍ . — Մտիկ ըրի՛ , ընկեր , ինձ պնդեալ
կուգայ որ մեր այս փեղցրին սոսաջ իրբե 'ի տանջա-
նարան կեցած եմք , նախատինք է պիտուրի մը պա-
շտապ փեղցրի մը սաջև հսկելը . . . Քաղաք քաղաքու-
մար մարդիք զմեզ արհամարհեալ իրաւանք ունին :
Փեղցր մը սղջունե՛լ , ինչ տարօրինակ հրաման :

ՖԻԼԵՍՍՈՒՄՍ . — Ի՛նչ մը պարտապ զլուխներս
տաջև խանարհաթիւն կ'ընեա , և ինչա՛ւ զատարկ
փեղցրի մը սաջև չընեա :

ՏԵՍԱԲՆ ԵՐԿՐՈՐԻ

**ԼՈՅՆԻՐ , ՀԻԼՏԷԿՍՐԹ , ՄԱԹՆԻՍ ,
ԼԷԻԶԷԼԷԹ .** տղաքներով ձոյին յարարիք
նստի կուգան :

ԼԷՅԹՆՈՒՍՍ . — Ստանանյաւիտ անպիտան մ'ես
գաւ ալ բարի մարդոց զէջաթիւն ուղեւոր համար :

Ուզողը թո՛ղ փեղցրին տաջևէն անցնի . աչքերս անշղին կը դարձնենեմ և չեմ տեսներ :

ՄԱԹՆԻԼՏ . — Երասկաղը հոն կախուած է . . . յարգեցէ՛ք դայն տղա՛ք :

ԷԼԻԶԱՊԷԹ . — Ատուած սո՛յ ինքը երթոյս ու միայն փեղցրը մնայ : Քաղաքին վիճակը աւելի լաւ կըլլայ :

ՖԻԻԷՍԱՄԵՏ . [Զտեմէք փակերտ] — Բաներնիդ գտցէ՛ք , անիծեալ կինէ՛ք : Զեր դալը տէրտէր չէ՛ : Զեր տնւոսիմները թո՛ղ գտնուէ՛ք հրամանը տրչաւ մարհելու շտի բաջուքիսն ունին :

[Կանայք և տղայք կը մկկեն :]

ՏԵՄ ԲՆՆ ԵՐՈՐԲ

ՖԻԵԼՍԱՄԵՏ . ԼԷՅԹՂՕԼՏ , Երաք ,

ԹԷԼԼ , ՎԱԼԹՂԷՐ :

Թէկ կը մտնէ , տրեղր տար , իր սրտոյն ձեռքէն բռնաւ , փեղցրին տաջևէն կ'անցնի ստանց գոյն հշմարեալ և րատեղարեմէն ստաշարարէր կուգայ :

ՎԱԼԹՂԷՐ . [Պանկոյի շուր ցոյց տարա՛յ :] — Հայր իմ , իրա՞ն է որ հոն այդ լեռան վրայ ծառերը կ'արիւնին եթէ անոնց կայինա՛վ դարնախի :

ԹԷԼԼ . — Ո՞վ ըստ այդ , սրգեակ իմ :

ՎԱԼԹՂԷՐ . — Հա՛մբ սրտանց . . . Ըստ թէ՛ այդ ծառերը հրաշքով կեցած են հոն՝ և անոնց չա .

րիք ընտելերուն ձեռքը , իրենց մեռնելէն վերջը գերեզմանէն դուրս կեցնէ :

ԹԷԼԼ . — Ծառերը հոն հրաշքով կեցած են , այդ իրաւ է : Անոնց ձիւնադատ գագաթները և սպիտակ ծայրերը կը տեսնե՞ս որ մինչև երկինք կը համրին :

ՎԱԼԹՂԷՐ . — Ատնր այն սառնակոյտներն են , որք գլշերը սրտանան նման կը խնդան և մեր կողմը ձիւնակոյտներ կը խրկեն :

ԹԷԼԼ . — Այդպէս է , հիմա շատոնց ձիւնակոյտը իւր ծանրութեան տակ Ալթօրֆ բազարը սիւտի ձկեր , եթէ սո վերի անասալը չըլլար իրբև պաշտպան բազարին :

ՎԱԼԹՂԷՐ . [Քիչ մը դատարէ վերջ :] — Հայր իմ , կա՞ն երկիրներ որ լեռներ չունենան :

ԹԷԼԼ . — Երբ մեր լեռանց սահմաններէն անցնախի , եթէ ջրոյ հատնքին հետեախի , քնդարձակ և սեպոցեալ երկիր մը կը համառի , որ անասալայ հեղեղները ետալով շեն վրժարար , այլ հոն համարար և յաշիկ սառակներ կը հոսին , մարդս մէկ նայուածքով հարկունին բոլոր տարածութիւնը կը տեսնէ : Հոն ցորեանը գեղեցիկ և քնդարձակ դաշտերու մէջ կը մեծնայ և երկիրը ստարակոյցին տեսք մը ունի :

ՎԱԼԹՂԷՐ . — Ուրեմն հայր իմ , ինչո՞ւ այդ գեղեցիկ երկիրը երթալ չեմք տճապարեր , ու հոս կը նեղուիմք և անհանդիստ կըլլամք :

ԹԷԼԼ . — Քաղաքը երկինց նման գեղեցիկ և բարի է , բայց մշակները իրենց ցանած բարկը շեն վայելեր :

ՎԱԼԹՂԷՐ . — Միթէ քեզ նման ազատ շե՞ն տարրի խրեանց հայրենի կալուածոց մէջ :

ԹԵԼԼ . — Ղաշաօերը թաղաւորին և երկրորդե-
տինն է :

ՎԱԼԹՂԵՐ . — Բայց չե՞ն կրնար անտուայ մէջ
ազատորար որտալ :

ԹԵԼԼ . — Փետրաւ որ և մաղրա որը զլիտա ա-
րինն է :

ՎԱԼԹՂԵՐ . — Բայց կրնան գեաւեզըը աղրատա-
րար ձրկնորսել :

ԹԵԼԼ . — Ղաւերը, ծալը և աղը թաղաւորինն
է :

ՎԱԼԹՂԵՐ . — Ո՞վ է արեմն այդ թաղաւորը՝
որմն ամեն մարդ կը վախնայ :

ԹԵԼԼ . — Այն է որ զիրենք կը սրաշաղանէ և
կը մնայանէ :

ՎԱԼԹՂԵՐ . — Միթէ իրենք քաջաթիւն չա-
նին ինրզինրնին սրաշաղաներա :

ԹԵԼԼ . — Այն քաղաղին մէջ իւր զրայիին ան-
դամ հաւատարմութիւն չըլար :

ՎԱԼԹՂԵՐ . — Հայր իմ , այդ մեծ քաղաղը
ինձ նեղ պիտի դայ , աւելի քա կընարեմ ձրնաօղյ-
տին տակ մտալ :

ԹԵԼԼ . — Այ՛ , որդեակ իմ , աւելի տղէկ է՝
ստաերը օւաերաւ վրայ տանել քան թէ չարերը :

[Համբատին շարունակել կսկիին :]

ՎԱԼԹՂԵՐ . — Տե՛ս , հայր իմ , սա ձայլն դը-
լուիը դանտած փեզայրը նայէ :

ԹԵԼԼ . — Մեղ ի՞նչ փայթ Նրթմալ :

[Երբայ տգաճ միզային , Փրիկապառ ակար ձաւ-
քաճ կը կարէ երգալիէ հայրը ցայ տարալ :]

ՅՐԻԵՍԱՐՏ . — Յանուն կայսեր , կեցի՛ր հոյ :
ԹԵԼԼ . [Յետ երգակր յոնեղալ :] — Ի՞նչ կա-
ղես : Ինչո՞ւ կիս կը կայնեցինս :

ՅՐԻԵՍԱՐՏ . — Հրամանին զէմ գործեցիր ,
պէտր է մեր ետեկն դաս :

ԼԵՅԹՂՈՒՏ . — Փեզայրը չ՝ողջունեցիր :

ԹԵԼԼ . — Բարեկամ , կը թողնա որ երթամ . . .

ՅՐԻԵՍԱՐՏ . — Օ՛ն , ծն , ՚ի բանա :

ՎԱԼԹՂԵՐ . — Հայր իմ ՚ի բանա : Օգնաթիւն ,
եղնաթիւն , [Ղեկ ի քաղաքին կողմը պոտարալ :] Վա-
ղեցիք Այլթորֆայիք , քաջ մարդիկնե՛ր : Օգնաթիւնն :
Բանաթիւն , բանաթիւն զի՛րը բանա կը տանին :

ՅԵՍՍԱՐՆ ԶՈՐՐԱՐՆ

ՆՈՅՆԲ , ԲՕՍԷԼՄԱՆ , ԲԷԹԼԲՄԱՆ

և արիչ կրեք մարդիք , քիչ մը ետրը

ՎԱԼԹՂԵՐ ՅՈՒԲՍԹ , Վերը ՄԵԼԲԹՂԱԼ
և ՍԹԱՈՒՅՍԻԼԷ :

ԲԷԹԼԲՄԱՆ . — Ի՞նչ կայ :

ԲՕՍԷԼՄԱՆ . — Չետրդ ինչո՞ւ այս մարդուն վը-
րայ է :

ՅՐԻԵՍԱՐՏ . — Թշնամի կայսեր և մատնիչ մ՛ն :

ԹԵԼԼ . [Ո՞րդին յոնեղալ :] — Ե՛ս , մատնիչն
է՛ս :

ԲՕՍԵԼՄԱՆ . — Կը խորուխ բարեկամ : Թեւեւ , սոյւ , պատուաւոր մարդ մը և բարի քաղաքացի մ'է :

ՎԱԼԹՅԷՐ . [Վարձէր Փարսի գողը տեսնելով անոր ստաղը կը վազէ :] — Մեծ հայրդ իմ , օգնութիւն : Հօրս բռնութիւն կընեն :

ՖՐԻԷՍԱՐՏ . — Օհն , 'ի բանտ :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . [Վազելով] — Երոտչաւոր եմ իրեն , կեցէք , Սաստեճոյ սիրուն , Թէ՛լլ , ի՞նչ եզատ , ի՞նչ կոյ : [Մէքրնալ և Սրասֆոսիկը կը մտնեն :]

ՖՐԻԷՍԱՐՏ . — Կուստիային բարձր զօրութիւնը կարհամարձէ՛ և զինքը ճանչնալ չսպեր :

ՍԹԱՌԻՖԱԽԷՐ . — Չեմ՛ յուսար որ Թե՛լլ սոյւ պիտի բան մը ընէ :

ՄԷԼԲԹՀԱԼ . — Կը ստե՛ս , անպիտոնն :

ԼԷՅԹՀՕԼՏ . — Փէզըրը շ'աղջանեց :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Ատոր համա՞ր բանտ երթալու է : Բարեկամ , ընդունէ իմ երաշխաւորութիւնը՝ և Թե՛զ զինքը :

ՖՐԻԷՍԱՐՏ . — Գու քեզի և կենացդ համար երաշխաւորէ : Մեք մեր պարտաւորութիւնը կը կրտաւրենք . . . Աղէ՛ , քայլ սն :

ՄԷԼԲԹՀԱԼ . [Հեղձակացոց] — Ո՛չ , անտանենելի բռնութիւն մ'է սոյս : Պիտի համբերեմ՞մք , որ լրութեամբ զանի մեր աչացը առաջ բանտ տանին :

ԲԷԹԷՐՄԱՆ . — Մեք իրենցմէ աւելի ուժեղ եմք : Բարեկամք մի կենար : Միւսները մեզ պիտի օգնեն :

ՖՐԻԷՍԱՐՏ . — Ո՞վ կընայ կուսակալին հրամանին զէ՛մ կենալ :

ՏԵՍԱՐԱՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ՆՈՅՆԻ . Երեք որիչ շեղձակացիք վազելով .
ՀԻԼՏԷԿԱՐԹ , ՄԱԹՀԻԼՏ , ԷԼԻՉԱՊԷԹ

ՀԵՏԵԻԵԱԼ ԵՐԵԲԸ . [Պոտալով կուգան] — Պիտի օգնեմք : Ի՞նչ կոյ : Գետինը զարկէք զիրենք :

ԹԷԼԼ . — Ես ինքզինքս լաւ կը պաշտպանեմ , . . . բարեկամք իմ : Գաբ կը կարծէք որ եթէ ուժս զօրձածեւ ազլի իրենց նիզակներէն կը վախնայի :

ՄԷԼԲԹՀԱԼ . [Ֆրիէսարտին] — Փորձէ՛ անչամ մը տեսնեմք զանի մեր մէջէն տանելու :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . և ՍԹԱՌԻՖԱԽԷՐ . — Հանդարտութիւն , հանդարտութիւն :

ՖՐԻԷՍԱՐՏ . [Պոտալով] — Ապստամբութիւն : Խստալութիւն :

[Փողի ձայնը կը լսուի :]

ԿԱՆԱՅԲ , — Ահա՛ կուսակալը :

ՖՐԻԷՍԱՐՏ . [Աւելի քարճրաձայն] — Խոտովութիւն : Ապստամբութիւն :

ՍԹԱՌԻՖԱԽԷՐ . — Շո՛ւն , պոսո՛յ մինչև որ պոյթիս :

ԲՕՍԵԼՄԱՆ . և ՄԷԼԲԹՀԱԼ . — Կր լուե՞ս :

ՖՐԻԷՍԱՐՏ . [Աւելի պոտալով] — Օգնութիւն օրինաց ծառայից :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Ահա՛ կուսակալը : Վա՛յ մեզ : Ատոր վերջը ի՞նչ պիտի ըլլայ :

ՏԵՍԱՐԱՆ ՎԵՏԵՐԱՐԳ

ՆՈՅՆԵՒ • ԿԵՍԼԵՐ , միտ , իր ձևոյր բազլ մր
ԲՕՏՕԼԾ ԼԸ ՀԱՐԲԱՍ , ՊԵՐԹ ՀԱ , ԲԻԻՏԷՆԶ

Բազմարիւ հետագայք , որք բառերարեւին
Վրայ նիզակայ շրջանակ մը կը կազմեն :

ԲՕՏՕԼԾ . — Հանապարհ , ձանապարհ կուտա-
կապին :

ԿԵՍԼԵՐ . — Չրուեցէ՛ր զանանք : Ի՞նչո՞ւ ժողո-
վարդը հոս կը խանի վազելով : Ո՞վ կը որ օգնու-
թիւն կը գոչէր , [Բնկնքնին կը լսեն :] Ո՞վ կը այն ,
բռնէր , զիսնուլ կուզեմ : [Ֆրիկապտին] Յառաջ ե-
կու : Ո՞վ ես դու : Ի՞նչո՞ւ այս մարդը կը բռնես :

[Բազլն խառնելէն մկիւն կուտայ :]

ՅՐԻԵՍԱՐՏ . — Տէ՛ր իմ , ձեր զինուորներէն մէ-
կըն եմ , զիս հոս փեղցրին բով արհաւազան դրին :
Այս մարդը կայնեցուցի երբ տեսայ որ փեղցրին յար-
զանայ սղջոյնը կը մերժէր : Զինը բռնել կուզէի
ձեր հրամանաց համեմատ , ժողովարդը զանի բռնի
ձեռքէս խլել կուզէր :

ԿԵՍԼԵՐ . [Քիչ մը դադարէ վերջ] — Թէ՛ւ ,
կ'արհամարհե՞ս բու կայսրդ ե զիս , որ անոր տեղ
կը հրամայեմ , դու մերժելու կեղնէս այն փեղցրը
սղջանել որ հոս դնել տասի ձեր հնազանդութիւնը
փորձելու համար : Ասով բու գէշ զիսուարութիւնդ
կը յայտնես :

ԹԷԼԼ . — Ներեցէ՛ք ինձ , տէր իմ , ասի անմը-
տազրութեամբ եղած է ե ս չ թէ զձեզ արհամարհե-
լու մտօր : Եթէ պարզամիտ չըլլայի Այլըմ՝ Թէ՛ւ [1]
չիի կոչուէր : Ներում կը խնդրեմ՝ ձեռէ մկ մ'աւ
այսովսի բան մը չարտասիր :

ԿԵՍԼԵՐ . [Լսարեկն մը վերջ] — Ազեղնածը-
գութեան մէջ վարպետ մ'ես դու Թէ՛ւ : Կ'ըսեն թէ՛
բոլոր տղեղնածիգներուն տապարեղ կը կարգաս :

ՎԱԼԹՀԵՐ . — Հմարիտ է , տէր իմ , իմ հայ-
րըս հարիւր ամնաչափ հեռուարութեամբ եղած ծառի
մը վրայէն խնծորը կը զարնէ :

ԿԵՍԼԵՐ . — Թէ՛ւ , բու դուս՞կդ է սոս :

ԹԷԼԼ . — Այո՛ , տէր իմ :

ԿԵՍԼԵՐ . — Որիչ դուստներ ունիս :

ԹԷԼԼ . — Երկու մանչ զուսի ունիմ , տէր իմ :

ԿԵՍԼԵՐ . — Երկուքին ս՞րը շատ կը սիրես :

ԹԷԼԼ . — Տէր իմ , երկու դուստներս ալ հա-
ւատար սիրելի են ինձ :

ԿԵՍԼԵՐ . — Լաւ տրեմն , Թէ՛ւ , բանի որ հա-
րիւր ամնաչափ հեռուարութեամբ ծառի մը վրայէն
խնծորը կը զարնես , սիրտ է բու ճարտարութիւնդ
ինձ տղայուցանես . . . Ա՛ս տղեղդ . . . ան ալ
արդէն ձեռքդ է . . . Եւ պատրաստե՛մ զէպ ի դու-
կիւզ զիսան վրայ դրուած խնծորին բաշել . . . Բայց
կը խորտեմ՝ դրեղ լաւ նշան ս'ա , սրպէս զի տա-
ջին հարուածին խնծորը զարնես , եթէ վրիպիս զը-
լուրիդ կը կրանցնես :

[Բոլոր ներկայ ևրդք կը արտասիրեն :]

[1] Թէ՛ւ , կը նշանակէ այս պարզամիտ :

ԹԵՆԼԼ. — Տէ՛ր . . . այդ ի՞նչ ստեղծի բան է որ կը խնդրէր ինձ . . . Աս, զուհիս զվտան նետ քաշեմ . . . Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ տէր իմ . . . այդպիսի բան մը չէք ուզեր . . . Ողբումսն Աստուած չի ներեր զայդ . . . Հորմէ մը այսպիսի բան չէք կրնար խնդրել :

ԿԵՍԼԵՐ. — Զուհիդ զվտան վրայ խնձորը պիտի զարնես . . . կազեմ զայն և կը հրամայեմ :

ԹԵՆԼԼ. — Իմ սիրելի զուհիս զվտան նշան առնում . . . Ասելի լաւ է ինձ մեռնիլ :

ԿԵՍԼԵՐ. — Պիտի քաշես կամ զուհիդ հետ պիտի մեռնիս :

ԹԵՆԼԼ. — Իմ զուհիս սպանիչն բլլամ . . . Տէ՛ր, դուք զուսկ չունիք . . . Չէք ճանչնար հոր մը սրտին յոյզերը :

ԿԵՍԼԵՐ. — Բայց ԹԵՆԼԼ, ճշմարիտ, շուտով խելքքդ զլսիդ եկաւ : Ինձ կըսեն թէ՛ դու երարոզ մարդ մ'ես և սրիչներու շուղին չես հետևիր : Տարօրինակ բաները կը ս'իրես, ասոր համար է որ ես ալ յանդուգն եղական բան մը գտայ քեզի ընել տարու : Որիչ մը պիտի վարանէր, բայց դու աչքերդ զոյ քաջութեամբ կը ձեռնարկես այսպիսի գործի մը :

ՊԵՐԹԶԱ. — Տէր իմ, մի՛ խաղաք այս խեղճ մարդոց հետ : Տեսէ՛ք, գոնատ և դժգոհման են . . . վարժուած չեն մեր կատակներուն :

ԿԵՍԼԵՐ. — Ո՛վ ըսաւ ձեզ որ կատակ կընեմ, [Հոն գտնուած Եստերիկն իսկնոր մը կը բրցեկ :] Ահա խնձորը : Թող ճանապարհ բանան . . . որ իւր հետուստութիւնը առնու, ինչպիսի որ սովորութիւն է . . . Ո՛րքան քայլ կ'աւտամ իրեն . . . ոչ աւելի՛ ոչ սրտիս . . . Հարիւր քայլի համար կը սրտընար . . .

Այժմ, նետածիդ, ուղղէ և տես որ չի վրիպու :

ԲՕՏՈԼՑ. — Աստուած իմ, գործը կատակէ ելլաւ . . . Մանուկ դժու, կուսակաղին տաքերուն ինկիր, շնուտ ըրէ և իւր շնորհը խնդրէ :

Վ. ՏՈՒՐՍԹ. [Սա՛մ ձայնիս Մէլքոնայիկն որ հագի կը համբերէ :] — Համբերեցէ՛ք կաղաչեմ, հանդարտ կեցե՛ք :

ՊԵՐԹԶԱ. [Կուսակաղին] — Տէր իմ, ալ բաւական է : Հոր մը վիշտերուն հետ խաղաղը տմարդութիւն է : Եթէ այդ մարդուն ամենամընչին յանցանքը՝ մահուան անգամ արժանի ընեք զինքը, Աստուած իմ, մինչև հիմա տաք անգամ կրածէ աւելի եզաւ : Թողէ՛ք որ խաղաղութեամբ իւր խրճիթը վերադառնայ, ալ ձեզ ճանչցաւ, այս օրը պիտի յիշէ ինքը, իւր զուտկները և թոռները :

ԿԵՍԼԵՐ. — Ժամաց բացէ՛ք . . . Մն, ինչո՞ւ կը վարանիս : Ահա՛նք իմն է, կրնամ դքեզ մեռցընել տալ, կը տեսնես որ, ապագադ ճարտար ձեռաքը կը յանձնեմ : Ա՛յն մարդը՝ որ տէր կրկայ իւր բախտին, վճռոյ մը խտտութենէն չի դանդաւար : Արժանիդ ապահովութեան վրայ կը սրտընես : Լաւ ուրեմն, ճարտար նետածիդ, տ՛նա՛ք ճարտարութիւնը ցոյց տալու վայրիեանը, նարտակը արժանի է քեզ և սրտգիւր մեծ է : Սև կէտին զարնելը ամեն մարդ կրնայ, բայց, ըստ իս, վարպետ քաջօրը, ամեն տեղ իւր ուղղութեան վրայ ապահով է, և որուն յոյզը՝ ոչ ձեռքը կը դաղացնէ և ոչ հայեցաւած քը կը խտով :

Վ. ՃՈՒՐՄԹ . [Կէտէրի դէմ ձեզան վրայ գարտի :]
 — Տէր իմ կուսակալ , ձեր դորութիւնը կը ճանչնամք , բայց արդարութիւնը թո՛ղ տեղի տայ զթաւթեան : Ունեցածիս կէտը տաէք , ստբաղչը ստէք , բայց խնայեցէք հօր մը այս ստեղծի փորձը :

ՎԱԼԹՆԻՐ . — Մեծ հայրդ իմ , այս չարին առաջ մի ծնրողրեր : Ըսէ՛ ինձ , ո՛ւր պիտի կայնիմ : Չեմ վստահար , հայրս թաշուռք թաած ժամանակնալ կը զարմէ , քունի որ իւր սրդին վրկելու համար է իւր նարատակէն չի պիտի վրիպի :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԷՐ . — Այս եղուն անմեղութիւնը ձեր սիրաը չի՞ շարժեր , տէր իմ :

ԲՕՄԷԼՄԱՆ . — Ո՛հ , խորհեցէ՛ք որ Աստուած մը կոյ երկինքը և համար պիտի տաք Իրեն :

ԿԵՍԼԷՐ . [Տղան ցոյց տարտի :] — Հոն տեղի թմբիին թո՛ղ կապեն :

ՎԱԼԹՆԻՐ . — Ձիս կապե՛լ : Ո՛հ , չեմ ուզեր որ դիս կապեն : Գառնուկի նման հանգարտ պիտի կայնիմ , չուիչ անբամ չի՛ պիտի տանուս : Եթէ դիս կապէք . . . չի պիտի կրնամ ընել : Կապերուս հետ պիտի կուտիմ :

ԲՕՏՈԼԹ . — Տղաս , միայն աչքերդ կապել տո՛ւր :

ՎԱԼԹՆԻՐ . — Ինչո՞ւ աչքերս կապել տամ : Կարծէք որ հօրս ձեռքէն քաշուած նեւէն կը վտիւնամ , առանց դողի պիտի սարսեմ և յօնքերս տնդամ չի պիտի շարժեմ . . . Ե՛ւս քրի , հայր իմ , ցոյց տուր լուս նետածիդ մը ըլլալը : Քու ճարտարու

Մեանդ չի հուստար . զմեզ կորսնցնել կը խորհի . . . Այս անգութը արշեցնելու համար , քաշէ՛ և նարտալ կիդ հասիր : [Թմբիին քով կերրայ և խնձորը գիտան վրայ կը դնեն :]

ՄԵԼԹՆԱԼ . — [Հկվտիացոց :] — Ի՞նչ , այս ոճիրը մեր աչացը առաջ պիտի կուտարո՞ւի : Ի՞նչ ուրեմն երդմնցանք :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԷՐ . — Սիտուտ է : Ձէնք չունիմք : Տէս , նիզակի անատու մը զմեզ կը շրջապատէ :

ՄԵԼԹՆԱԼ . — Ո՛հ , եթէ խոյն դործողրած ըլլայինք . . . Աստուած ներէ անանց՝ որք յարողել որշեցին :

ԿԵՍԼԷՐ . [Թէլիկ] — Ի դործ : Ձէնք չեն կըրեր անպատուհաս , սորանիչ զէնք մ՛ուռենալը վըտանգաւոր է , նետը՝ աղեղնաւորին վրայ կը ցաակէ : Այս գոռող իրուուները՝ զոր քողարայիք իրենց կը վերադրեն , կը բարկացնեն երկրին տէրը : Թո՛ղ հրամայողը միայն զէնք կրէ : Կը սիրէ՞ք յաղել ու նետեր կրել , լուս ուրեմն : Բայց ձեզի նարտակներ ցուցնելու ալ ինձ թողէ՛ք :

ԹԵԼԼ . [Իւր աղնը կը լարէ և ետք կը դնէ :] — Մկկի գացէ՛ք : տեղ բացէ՛ք :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԷՐ . — Ի՞նչ , Թէլ , կուղե՞ս . . . Երբէ՛ք . . . կը դողաս , ձեռքերդ կը դողան , ծընգերդ կը կորանան :

ԹԵԼԼ . [Սղնըր ձեռքէն ձգելով :] — Աչքերս կը մթաղնին :

ԿԱՆԱՅԻՐ . — Աստուած իմ :

ԹԵՂԷ . [Կուսակալին] — Խնայեցէ՛ք ինձ այս հարուածը : Ա՛հա՛ սիրտս : [Կարէ՛քք կը ցուցնէ] Կանչեցէ՛ք ձեր զինուորները և մեռցնել սուսէ՛ք զիս :

ԿԵՍԼԷՐ . — Քու կեանքը չեմ ուզեր , կուզեմ որ քաշես . . . Գո՛ւ ամեն բան ընել զիտես , ԹԵՂԷ , . . . Բանէ մը ետ չես կենար , աղեղդ գործածելու չափ ղեկավարելն ալ զիտես , և վտժարիկ մը չի կայ որ գրեզ վախցնէ երբ մէկու չմը կեանքը ազատել ուզես : Գո՛ւ , որ բոլոր աշխարհ կազատես , ազատէ և սցժմ ինքզինքդ :

[Թէն ստիպի յազման մէջ կը տեսնուի : Շոյիկն ստոյգորեանք ձեռքերը կը դարձնէ : Իւր տխուր հայեցումքը երբեմն կուսակալին և երբեմն երկիկը կը դարձնէ : Յանկարժ կտակու իւր կարգաճը , անկէ երկրորդ կես մ'աչ ստեղծով կաշտայ օձիքին կերքն կը սանցնէ : Կուսակալը իւր բոլոր շարժմանքը կը դիտէ :]

ՎԱԼԹՉԷՐ . [Թմրիկին տակէն] — Քաշէ՛ , հայր իմ : Չեմ վախնար :

ԹԵՂԷ . — Ընելու է : [Ո՛ժը կրկին կատանայ և կշան կտակու]

ՐԻԻՏԷՆՁ . [Որ ի սկզբան ատարիկ յազման մէջ Լը չի կրկնում հասկերեղ՝ ստաչ կանցնի և կուսակալին կըսէ :] — Տէր կուսակալ , ասիկէ անդին անցնելու պէտք չէ՛ , ո՛չ . . . Փորձ մ'էր ուզածելիք . . . Չեր նպաստ

տակին հատար : Խեղացի նպատակ մ'է՛ , բայց պիտի վրիպիք եթէ խստութիւնը աւելի առաջ տանիք : Եստ պիրկ աղեղը կը խորտակի :

ԿԵՍԼԷՐ . — Լու՛յ , քեզի բան հարցնող չկայ :

ՐԻԻՏԷՆՁ . — Պիտի խօսիմ , և պէտք է խօսիմ : Կայսեր պատիւը նուիրական է ինձ . բայց այս տեսակ գործերէ ատելութիւն կը ծագի : Կայսեր կամքը սցայէս չէ՛ , կը համարձակիմ պնդել . . . Իմ ժողովուրդը այդչափ անգութ վարմանց տրժանի չէ՛ . ձեր կարողութիւնը մինչև հոգ չի հասնիր :

ԿԵՍԼԷՐ . — Ա՛հ , շատ համարձակ կը խօսիս :

ՐԻԻՏԷՆՁ . — Լուսթիւն պահեցի սոյն քաժանեղն գործոց վրայ , զորս տեսայ , աչքերս գոցեցի որ չտեսնեմ , զայրացեալ սիրտս բռնաբարեցի : Բայց դարձեալ լուսթիւն պահել՝ հայրենիքս և միանգամայն կայսրը ատել պիտի ըլլայ :

ՊԵՐԹՉԱ . [Բիտէնձին , կէպէրի և Բիտէնձի մէջ տեղ մտեղով :] — Ո՛հ , Աստուած իմ , իւր բարկութիւնը աւելի կը դրդուես :

ՐԻԻՏԷՆՁ . — Ժողովուրդս թողուցի , ճնողքս ուրացայ , բոլոր բնական կապերը խղեցի ձեզ հետ կապուելու համար . . . Կայսերական զորութեան միանալով՝ ամենուն բարիք ընել կը կարծէի : Բայց աչացս վրայի պատանը ինկաւ . . . Կը ստիպամ տեսնելով անդունդի մը մէջ վարուիլս . . . Իմ ազատ գաստողութիւնը մոլորեցուցիք . . . արդար սիրտս խտ

տորեցուցիք . . . Բոլոր բարի դիտաւորութեանցս հահաւակ ժողովուրդս քիչ մնաց կորսնցնէի :

ԿԵՍԼԷՐ . — Ժպիրհ դու , այդպիս կը խօսիս քու արքայդ հետ :

ՐԻՆՏԵՆՁ . — Իմ տէրը կայսրն է և ո՛չ դուք . . . Բեզ նման աղատ ծնած եմ և քու հաւատարմք եմ բոլոր ասպետական առաքինութեանց մէջ : Եթէ հոտ կայսրը չի ներկայացնելիք՝ զոր ես կը յարգեմ , ար դուք կ'արհամարհէք , ձեռնոցս ձեզի պիտի նետելի և դուք ասպետարար դէմն ելլելու էիք . . . Այո՛ , նշան տուէք ձեր թիկնապահաց . . . Այս խեղճ մարդոց նման անդէն չեմ : [Ժողովարարը ցոյց տարով :] Սուր մ'ուշիմ , և առաջին անգամ դէմն ելնողը . . .

ՍԹԱՈՒՖԱԹԷՐ . [Պօտարով] — Խնձորը ինկա՛ւ :

[Երբ ամեն մարդ կէտչերի և թիտեմի կողմը խոնկայ էին և Պէրքիս անսկսց մէջտեղ , թէն խնձորը կը զարնէ :]

ՐՕՍԷԼՄԱՆ . — Տղան բան մը չեղաւ , կենդանի է :

ԲԱԶՄԱԹԻ ԶԱՅՆԵՐ . — Խնձորը զարնուեցաւ :

[Վ . Փութար գունատ և իյնալու վրայ կըլլայ Պէրքիս զինքը կը բռնէ :]

ԿԵՍԼԷՐ . [Զարնահարով] — Քաշկոց , Է՞նչպէս , անմիտը . . .

ՊԵՐԹՂԱ . [Վ . Փութարին] — Տղան ողջ է , Հանդարտեցիք ալ , բարի հայր :

ՎԱԼԹՂԷՐ . [Խնձորը ձեռքը վազկում :] — Հայր իմ , ահա՛ խնձորը . . . Ղիտիկի սր դու քու աղագ չի պիտի վկայուրէիր :

[Թէն կարճէս քէ անտին ետեւէն վազկու անսկ մարմինը դեպի յատը կը յանկէ : Պէրքիս ձեռքէն կիցնայ , երբ իր տղան գալը կը տեսնէ՝ յագ կատարած անոյ առաջքը կը վազէ , զսեւի կը գրկէ և խնդալով կործքին վրայ կը սեղմէ , զկրքը ևուարեալ գետիկը կ'իցնայ : Բութար անկայ կողմերուն սփտաք կը շարժի :]

ՊԵՐԹՂԱ . — Ո՛վ երկնային բարութիւն :

Վ . ՖՈՒՐՍԹ . — [Թէնին և վարձկրին] — Որքեմ'կը իմ , սիրելի՛ սրբեակեր :

ՍԹԱՈՒՖԱԹԷՐ . — Օրհնեա՛լ է Աստուած :

ԼԷՅԹՂՕԼՏ . — Ահաւասիկ հարուած մը՝ զոր դարուց 'ի դարս սիրտի խօտուի :

ՐՕՅՕԼՖ . — Քանի որ ըսները իրենց հիմանց վրայ կանգուն մնան , նետածիք թէլլին պատմութիւնը յաւիտեան սիրտի խօտուի : [Խնձորը կուտակային կը ներկայացնէ :]

ԿԵՍԼԷՐ . — Խնձորը մէջտեղէն ձտկուեր է : Վարպետի հարուած մ'է այս , պէտք է որ զամի դու վեմ :

ԲՕՍԷԼԹԱՆ . — Հարուածը լաւ է , բայց վայ աւ
Նոր՝ որ զայն հրամայեց . քանզի ասի զԱստուած
փորձել ըսել էր :

ՍԹԱՌԻՖԱԽԵՐ . — Թէլլ , ինքզինքրիդ եկուր ,
տորի եւ , քաջութեամբ ազատեցար , ալ կրնաս
ազատարար տունդ դառնալ :

ԲՕՍԷԼԹԱՆ . — Եկուր , եկուր տղան իւր մօրը
տար : [Զանի տակիչ կողմն :]

ԿԷՍԼԵՐ . — Թէլլ , ինձ մտիկ ըրէ :

ԹԵԼԼ . [Գարով] — Հրամաննիդ ի՞նչ է , տէր
իմ :

ԿԷՍԼԵՐ . — Երկրորդ նետ մ'ալ կտրծքիդ վրայ
պահեցիր . . . Սյո՛ , սյո՛ , լաւ տեսայ . . . անով
ի՞նչ ընել կողմնիր :

ԹԵԼԼ . — [Թուարնայ] — Տէր իմ , աղեղնաւ
ւորներու մէջ սովորութիւն մ'է սյդ :

ԿԷՍԼԵՐ . — Ո՛չ , Թէլլ , սյդ պատասխանը
ինձ բաւական չէ՛ , սպասով եմ որ դու ուրիշ զի-
տաւորութիւն մը ունէիր : Ինձ ճշմարտը խոստովա-
նելէ մի վախճար , Թէլլ , ինչ որ ալ ըլլայ , կեան-
քըդ ազատ կը թողում . . . Ի՞նչ էր այն երկրորդ
նետը :

ԹԵԼԼ . — Լաւ ուրեմն . տէր իմ , քանի որ
կեանքս ազատ թողուլ կը խոստանայ . . . Ա՛րքող
ճշմարտութիւնը պիտի ըսեմ : [Մաշկույ սօճիքին տակն
կնոր կը ճաննէ և կուսակալին վրայ տակալի հայեցումս .

մը կեանքով կրակ է] Սյո երկրորդ նետը ձեղի պիտի
քաշէի . . . ձեզի՛ եթէ իմ ամենապիտեղի զաւակս
զարկած ըլլայի , . . և անուշտ ձեռքս չպիտի ա-
զատելը :

ԿԷՍԼԵՐ . — Լաւ ուրեմն , Թէլլ , կեանքդ ա-
պահով է , սասկտական խօսքս տուի և պիտի
բռնեմ . . . Սակայն , քանի որ քու չար խորհուրդ-
ները իմացայ . զքեզ պիտի խրկեմ՝ և պահել տամ
հոն՝ ուր ո՛չ լաւնի և ո՛չ արեգանքան լոյսը կը լու-
սատրէ , քու նետերէդ զերծ ըլլալու համար : Բըս-
նեցէք զինքը , պահնորդք , չղթայի զարկէք :

Թէլլը կը շարսայտիսպեն :

ՍԹԱՌԻՖԱԽԵՐ . — Է՛՛ն , ի՞նչ . տէր իմ , միթէ
այդպէս կրնա՞ք վարել մարդ մը , որուն Աստուած
յայտ յանդիման ձեռք կարկուտեց :

ԿԷՍԼԵՐ . — Տեսնելը , եթէ երկրորդ անգամ
ալ զինքը պիտի ազատէ : Թող նաուսա մէջ զնե՛ն :
Հիմա պիտի մեկնիմ , ես ինքնին զանի Քուսնաթիթ
պիտի տանիմ :

ԲՕՍԷԼԹԱՆ . — Ատի չէ՛ր կրնար , կոյսրն ալ
չի կրնար . ասի մեր ազատութեան օրէնքը բանորս-
րելէ :

ԿԷՍԼԵՐ . — Ո՞ւր են սյդ տղատութեան զիրե-
րը : Կոյսրը զանոնք վաւերացո՞ւց . . . Ո՛չ : Նախ
հնազանդութեամբ սյդ չնորհին արժանանալու է :
Դուք ամենքնիդ կոյսեր իշխանութեան ազատամբ

էր և ստատարութեան յանդուզն խորհարդները կը
անուցանէր : Ամենքնիւ ալ գիտեմ . . . Չէր բարբ
գիտատարութիւնները կը հասկնամ . . . Այսօր ոտի
ձեր մէջէն կը հեռացնեմ . բայց դուք իւր միտքաննե-
րն էք : Անոնք որ խեղամուտ են՝ թո՛ղ լռեն և հը-
նարանդին :

Կը հեռանայ Պէրքն-սի, Քիտէնի, Բոսօլի
հետ և իւր հետագայի քը :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԹՆԵՐՈՐԷ

ԹԵՒԼ, ՎԱԼԹՆԷՐ, Վ. ՖՈՒՐՍԹ,

ՍԹԱՌԻՖԱԽԷՐ, ՄԷԼԻԹՈՂԱՆ,

ՐՕՒԷԼՄԱՆ, ԲԷԹԷՐՄԱՆ, ՀԻԼ ՏԷԿՍՏ,

ՄՍԹՀԻԼՏ, ԷԼԻՉՍՊԷԹ ՍՐԲ ԵՒ ԿՍՆԱՅԻ,

ԼԷՅԹՂՈՒՏ, ՖՐԻԷՍՍՐՏ

Եւ կուտակին րիկնապահները :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. [Սառիկ ցտեղով] — Ա՛լ լնացու,
պրտէց նա զի՛ն և ամբողջ ցեղը ոչնչացնել :

ՍԹԱՌԻՖԱԽԷՐ. [Թ՛ւրիկ] — Ո՛հ, ի՞նչ պէտք
էր այդ բարբարոսը բարկացնել :

ԹԵՒԼ. — Մի՛թէ ինձ նման ցաւ ունեցող մը
կարօ՞ղ էր համբերել :

ՍԹԱՌԻՖԱԽԷՐ. — Ո՛հ, հիմա՛ բոլորը կորսուե՛

ցաւ : Մենք ալ քեզի հետ կապուած ու կաշկանդ-
ուած ենք :

ՀՆԼՎԵՏԻԱՅԻՔ. [Թ՛ւր շրջապատելով] — Մեր
վերջին յոյսը ձեր հետը կերթայ :

ԼԷՅԹՂՈՒՏ. [Մտնելով] — Թ՛ւր . . . ինձ հո-
մար շատ ցաւովի բան մ'է այս . . . բայց ինչ օգուտ
պէտք է հնարանդիմ :

ԹԵՒԼ. — Մնայք բարեմ' :

ՎԱԼԹՆԷՐ. [Սառիկ վշտացեալ ձօրք կցտելով]
— Ո՛վ հայր իմ - հայր իմ, հայր իմ սիրելի :

ԹԵՒԼ. [Զեռքը դնոյ ի կրկիկը բարձրացնելով] —
Հո՛ն է քու հայրը : Սնոր պէտք է ուղաղակել :

ՍԹԱՌԻՖԱԽԷՐ. — Թ՛ւր, քեզի համար բան մ'ը
չըսե՛մ կնո՞ղ :

ԹԵՒԼ. [Խտեղադատանք կուրճ քիկ վրայ կը սեղ-
մէ իւր սրիկն :] Զուտկա ողջ ասող է, և Աստուած
ինձ պիտի օգնէ :

Կը զատուի և րիկնապահաց ետեկն կերթայ :

ՎԵՐՉ ԵՐՐՈՐԷ ԱՐԱՐՈՒՍԵՈՑ

ՇՐԼԼԵՐ

ԿԻՅԼՕՄ ԹԷԼԼ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՉՈՐՐՈՐԴ

ՊԱՏԻՔ ԱՌԱՋԻՆ

Չորից Նահանգաց լճին արևելեան կողմ : Արև...
մբանս կորի տարօրինակ ձևերով սեպացես
ժայռերը՝ որք՞ պէտք է կրկնան բառերսրանին խո...
րք : Լիճը կը յուզի : Մասաիկ մուկին պիտոց և
շնոց այն փայլակն և սրտում :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՔՈՒՆՉ ՏԸ ԿԵՐՍԱՌԻ, ԲՈՒՏԻ, ԺԷՆՆԻ

ՔՈՒՆՉ . — Աչքովս տեսայ, հաւատացէ՛ք ինձ :
այս ամենը ձեզի պատմածիս նման եղան :

ԲՈՒՏԻ . — Թէլ բանասրիեալ և Քաւմախիթ
տարուած : Ինքը, քաղարիս ամենաբարե քաջագոյնն
էր՝ և թէ որ մը ազատութեան համար պատերազմիլ
հարկ ըլլար :

ՔՈՒՆՉ . — Կուսակալը ինքիին իւր նաւուն մէջ
կը տանի զայն : Երբ Ֆլուէին մեկնեցայ՝ իրենք ալ
նու մանկութե վրայ էին, բայց այն փոթորիւր որ զիս
ստիպեց աճապարանօք հաս ելլալ, անոնց ալ ճամփ
բարդութիւնը կրնայ որդիւլ :

ԲՈՒՏԻ . — Թէլ շղթայակա՛ւ, կուսակալին
ձե՛ռք : Ո՛հ զիտցած ըլլար գետնի անդունդներու

տակ պիտի սրահէ զինքը , որ երբէք ըստց երևա չի
տեսնէ : Քանզի կը վտանայ ազատ մարդու մը վրէժ-
խնդրութենէն զոր դբգուցե :

ՔՈՒՆՁ . — Կըտեն թէ՛ հին քաղաքապետն , Պ .
Աթենկհաուդէն , մեռնելու վրայ է :

ՐՈՒՏԻ . — Ըսել է որ մեր յուսոյն վերջին խա-
րխիսն ալ կը խորտակի . քանզի ինքը միայն կը հա-
մարձակէր ձայն բարձրացնել ժողովրդեան իրաւունք-
ները սրաշողանելու համար :

ՔՈՒՆՁ . — Փոթորիկը երթալով կուեճոյ :
Մնայք բարեա՛ւ , քաղաքին մէջ իջեան մը բնտուել
կերթամ . ալ այսօր նաւարկելը մտքերնուս հանեմք :
[կը մեկնի :]

ՏԵՍԱՐՅՆ ԵՐԿՐՈՐԹ

ՐՈՒՏԻ , ԺԷՆՆԻ :

ՐՈՒՏԻ . — Թեւ ՚ի բանտի և Սեպուհը մեռա՛ծ :
Բանտի ինն , բարձրացուր ուրե՛նք բու վրբ ճակուտը ,
մերկայցիր ամօթէն : Ալ ճշտարտութեան բերանը հա-
մըր է . այն աչքը՝ որ կը հսկէր գոցուցաւ , այն բա-
ղուկը՝ որ մեզ պիտի աղատէր չղթայուցաւ :

ԺԷՆՆԻ . — Սաստիկ կարիւտ կուգայ . խրճի-
թը եկուր հայր , այդ ողին դուրսը կենալը աղէկ չէ :

ՐՈՒՏԻ . — Փշեցէ՛ք հողմանք սաստիկահոծք :
Փնթացէ՛ք որտունք : Պայթեցէ՛ք ամուր : Հոսե-

ցէ՛ք երկրիս վրայ հեղեղք երկնից և սողեցէ՛ք
քաղաքը : Զնջեցէ՛ք սպասնի սերունդը : Տիրացէ՛ք
վայրի տարերք : Ալ՛ք մեծ անսպասանքն արջեր ու
գայլեր . ամբողջ քաղաքը ձերն է : Հա ս՛վ կուզէ
ալ ստանց ազտութեան տայիլ :

ԺԷՆՆԻ . — Մտիկ բրէ , ինչպէս կտտաղի է վի-
ճը , յորձանքը կը վրիթի , այսպիսի փոթորիկ մը եր-
բէ՛ք տեսնուած չէր այս անդունդին մէջ :

ՐՈՒՏԻ . — Իւր հարազատ սրբուցն գլխուն վրայ նշան
տեսնէ՛ւ : Արբէ՛ք հայր մը այսպիսի սանձանայ հասնե-
լամ չէ : Միթէ՛ այս սրտաճաւաւ բնութիւնը չէ՞ պիտի
յուցանէ իւր սաստիկ կտտաղութիւնը . . . Յէ՛ երբ ահա-
գին ժայտերան լին մէջ իյնալը տեսնեմ՝ , երբ ամեն
մի սանտիկաւոց իրենց կտտարներէն հալելով վար
իջնելին տեսնեմ՝ , սրբ ստեղծուե՛լ ՚ի վեր սաւաղ-
եալ կեցած են , երբ լերանց բայրայտիլը և հորեալ
անգնդոց հորձանիլը տեսնեմ՝ , երբ երկրորդ Զրհեղե-
զի մը բոլոր մարգիւտնց բնակարանները բնաձինջ ա-
նելը տեսնեմ՝ շի պիտի զարմանամ :

[Զայն մը կիմացուի՝]

ԺԷՆՆԻ . — Մտիկ բրէ լեռան գլխիսին ձայն մը
կ'ուզոյ : Է՛կերեայ ին՝ նաւը վտանդի մէջ տեսնուած
է և սողիլի կը կանչեն : [Բարձր տնդ մը կ'կրայ]

ՐՈՒՏԻ . — Վայ այն նաւուն՝ որ այս ժամուս ճամ-
բու վրայէ և աչ սաստիկ օրօրացին մէջ կ'երթնեկի : Հոն
զեկը անողաւ է ինչպէս նաև զեկաւարը , փոթորիկը

[1] Հնա , այս անցիր , եկեղեցոյ զանգակի ձայն
բոլոր է , այսպիսեան արարի կը կանչէ կրակ : Թ . ին .

տերէ, հարժը և այլքները մարդու օհնտ կը խաղան . . .
Հոն ծոց մը չիկայ, ոչ մտալ՝ ոչ հեռան, իրեն օգտակար
տարատանտարան մը բնծայելու համար : Սեպտեմբը,
տնտեսայ, հիւրասեայ փայտերը իրեն գէժ կ'ելլեն
և իրենց բարէ տնհոյելի կարծքերը ցոյց կ'աւան :

ԺԷՆՆԻ . — [Չասի կորնը ցոյց ապալ] Հայր իմ ,
նաւ մը , Յիսուսին կազայ :

ԲՈՒՏԻ . — Ատուած օգնէ ինդճ մարդոց : Երբ
անգամ՝ մը մարիկը այս տնգունդին մէջ կը մանէ
ստատիւթեամբ , կատաղար ինք իր վրայ կը դառ
նայ , ինչպէս վայրենի գողանը իւր երկաթէ վանդո
կի ձողերուն կը դարնէ՝ 'ի դար կը մը կը բնտե
մինջեալ , փայտերը իւր բարձրախը գայած են , և
մինչև երկինք բարձրանալով՝ այս նեղ անցքը կը
պարտախն : [վեր կ'ելլել :]

ԺԷՆՆԻ . — Հայր, Ռբիի իշխանական նաւն է . իւր
կարսիր տախտակամանէն և դրօշակէն կը ճանչնամ :
[Թնկան վրայ կ'ուզայ և կտրի աչքերը :]

ԲՈՒՏԻ . — Ատուած իմ , ս'յո , ինքը կուտա
կալըն է որ կը նաւարկէ . . . Իւր մեղքը իրեն հետ
կը տանի նաւուն մէջ . վրէժ ինդրոյն ձեռքը գտաւ
զինքը . հիմա իրմէ զօրտօրը տեսաւ իւր գէժը : Այս
այլքները համբ են իւր ձայներուն , և այս փայտերը
իւր փեղցրին առաջ չ'են խոնարհեցներ իրենց դաւ խնե
րը : Մի՛ աղօթեր , աղայ դու , մի՛ կասեցներ սրգա
յաթեան բազուկը :

ԺԷՆՆԻ . — Կուտակային համար չ' որ կ'աղա
թեմ . այլ Թեյին համար որ նաւուն մէջ իրեն
հետ է :

ԲՈՒՏԻ . — Ո՛վ անմիտ կոյր տաղերք : Մեկ յոն
ցուար մը պատճելու համար պէտք է միանգամայն
նաւը և նաւապետը կորսուին :

ԺԷՆՆԻ . — Տես , տես : Բարեբախտաբար Պո
կիսկրաթ տնցած են , բոցց մտիտրիկը , որ ստատ
կարար Թեյիւնաթիւրի կը բաղխէ , զանոնք յետ
կը մեջ մեծն Արտնաթիւրի գէժ : Այլ չ'եմ տես
ներ զիրենք :

ԲՈՒՏԻ . — Հարկներ փայտն ալ ճիշտ հոն է ,
որուն առջև այերան նաւեր խորտակուած են : Եթէ
խահեմութեամբ չի ղեկավարեն զոյն անցներու հա
մար , նաւը պիտի գայ զարնէ լին մէջ շեշտակի
կեցող փայտին ու կտոր կտոր պիտի ըլլայ : Նաւուն
մէջ հմուտ ղեկավար մը ունին , եթէ զիրենք ա
զտասող մ'ալ կայ այն ալ Թեյն է , բոցց անոր
ալ ձեռքերն ու բազուկները շղթայակալ են :

ՏԵՍԱԲՆ ԵՐՐԱԳ .

ՆՈՅՆՔ , ԿԻՅԼՕՄ ԹԷԼԼ , իւր աղերսիք :
Յտատու կը մտնէ , բարտախքը կը կայի և աստիկ յազ
մուք մը ցոյց կ'ուտայ : Երբ յեմի վրայ կ'ուզայ , 'ի
ժուեր կ'իկնէ , ձեռքերը գետինը , յետոյ բազիտտոյաթ
պեղի երկինք կը կայի :

ԺԷՆՆԻ . — [Թեյին կայիր] : Տես , հայր իմ ,
ո՛վ է այս մարդը որ հոն կը ծնրադրէ :

ԲՈՒՏԻ . — Չեղբերովը հոլը կը ճնէ և կալ
ճես այլ յ'այլի է կըստ է :

ԺԵՆՆԻ . — [Աստղ երբարով :] Ի՞նչ կը տեսնեմ ,
հայր իմ , հայր իմ , եկու տես , եկու :

ԲՈՒՏԻ . — [Բռնակարով :] Ի՞նչ է այս , Աստ-
ուած իմ , Թե՛լլ , ի՞նչպէս հաս եկար , ըսէ :

ԺԵՆՆԻ . — Նաւան մէջ չ'էլիր , գերի և ըզ-
թայակապ :

ԲՈՒՏԻ . — Քուսնախթ չ'էին տաներ զրեզ :

ԹԵ՛ԼԼ . — [Ատրի երբարով :] Ազատ եմ :

ԲՈՒՏԻ ԵՒ ԺԵՆՆԻ . — Ազատ : Ո՛՛՛ հրո՞՞՞
Աստուածային :

ԺԵՆՆԻ . — Ո՞ւտի կ'ուզաս :

ԹԵ՛ԼԼ . — Այն նաւէն :

ԲՈՒՏԻ . — Ին՞չպէս :

ԺԵՆՆԻ . — Կուսակաղն ո՞ւր է :

ԹԵ՛ԼԼ . — Աւեաց մէջ կը տատանի :

ԲՈՒՏԻ . — Բոց դու , ին՞չպէս հաս եկար ,
չղթայներէք և փոթորիկէն ինչ՞պէս իտաստեցար :

ԹԵ՛ԼԼ . — Փառք Աստուծոյ Նախահնամա-
թեան : Մտիկ ըրէք :

ԲՈՒՏԻ ԵՒ ԺԵՆՆԻ . — Խօսէ , խօսէ :

ԹԵ՛ԼԼ . — Անթորթի մէջ եղածն էրը գիտէք :

ԲՈՒՏԻ . — Այդ ամենը գիտեմ , խօսէ :

ԹԵ՛ԼԼ . — Արդէն գիտէք կուսակաղը դիս ըզ-
թայի գորնել տուաւ , և ուղեց որ դիս իր Քուս
նախթի գրեալը տանի . . .

ԲՈՒՏԻ . — Եւ յեզի հետ Զլիէլն նաւ մտաւ :

Ասոնց ամենը գիտեմք , ինչպէս փոխորդ խօսէ :

ԹԵ՛ԼԼ . — Նաւան մէջ տարածուած և տմոք

պարաններով արդիւ կատուած էի , անդէն և անօգ-
նակուն : Ալ չ'էի յուսար արեգակնս զսարթ ըջը
տեսնել , ոչ ալ սիրելի կի՞նքս և դուստրոցս երեսը :

Անհարին տատակեալ՝ ջուրերուն անդունդը կը զխտի :

ԲՈՒՏԻ . — Խեղճ մա՞րդ :

ԹԵ՛ԼԼ . — Այսպէս կ'երթայինք , ես , կուս-
կաղը , Բաղթի Լք Հարրաս և ծառայները : Կա-
սարճքս և աղեղս զեկին քով զրուած կ'ին : Այն մի-
ջային երբ ճիշտ փարք Այսակաղիկի անկիւնը կը հաս-
նէինք , այն ժամանակ Աստուած յանկարծ այնպիսի
խիստ և կատաղի մրրիկ մը հանեց Այն Կթհարտի
անդունդէն , որ բոլոր թխախորր ահաբեկեալ՝ և ա-
մենքին ալ անձերնին կորուսած յամսրեցին : Յայն-
ժամ տեսայ ծառայներէն մէկը որ կուսակաղին դա-
նալով այսպէս ըսաւ , սեկր իմ , կը տեսնեք վտանգը
որուն մէջ դուք ալ մեզի հետ կը գանուիք , ամենք-
նիս ալ մահուան դուռը հասած եմք . . . Թխախորնե-
լը սարսափունեն ինչ ընելիքնին չ'են գիտեր և նա-
մը վարերու առնենին անհմուտ են . . . Մինչդեռ
Թե՛լլ քաջ ու ուժեղ է , և գիտէ զեկախորեւ : Ի՞նչ
կաէք , այս վտանգին մէջ չ'ըլլար որ զինքը գործա-
ծեմք : Այն ժամանակ կուսակաղը ըսաւ ինձ , «Թե՛լլ
եթէ կարող ես զմեզ այս փոթորիկէն փրկել , քու
կապերդ քակել կուտամ՝ , սրատասխանեցիս , ասցի՝
Տէրիմ , Աստուծոյ օգնութեամբ՝ կը յուսամ՝ զմեզ
այս վտանգին ազատելու : Եղբանեյս հանեցին զեկը
ձեռքս առի և նաւը սխոց ըս մէ վարել , սակայն
միշտ այն սեղը կը նայէի , ուր աղեղս զրուած էր , և

ուչրս չորս կողմը կը սրտայնէի նաւն դարս ցտակե-
լու տեղ մը գտնեւրու համար : Ժայռ մը գիտէի որ
տափահածեւ լինն մէջ մտածէր . . .

ԲՈՒՏԻ . — Գիտեմ , մեծ Աբախայերիի ատրու-
տըն է , բայց այնչափ սեպ է , որ մտքէ չ'անցնիր
թէ նուէ մը հոն ցտակել կարելի ըլլայ . . .

ԹԵԼԼ . — Մտայներուն ըսի որ մինչև այն
ժայռին ծայրը բարձր ուժով թխափարեն , հոն կը տը-
ռայի իրենց , սակն դժուարութիւն կը դիւրանայ . . .
Թխափարելով անոր հասունք , Աստուծոյ օգնութիւնը
գոչեցի և բարձր զօրութեանր նաւուն ետևի կողմը
ժայռին դէմ մղեցի : Յետոյ արագութեանր ղհերերս
տանելով ցտակի օտուտով (1) մը թուայ և ուրքով
ուժգին հարուած մը ստի փարթիկ նաւակին և զայն
ալեայ մէջ խրկեցի . . . Թող ըստ կամայն Աստու-
ծոյ ըզայ տեայ փայ , և ահաւասիկ փրկեալ եմ
միրկէն և ոնգաթ մարդիանց կատարութենէն :

ԲՈՒՏԻ . — Թէլլ , Թէլլ , Աստուած աններև
հրաշք մը ըրած է քեզ համար . հաղիւ կրնամ հո-
ւտտալ . . . Բայց ըսէ , հիմա ո՞ր պիտի երթնայ :
Աղբահալութեան մէջ պէտք է ըլլան , եթէ կուսա-
կալը այս միրկէն սղջ երէէ . . .

ԹԵԼԼ . — Երբ տակախին նաւն մէջ շարժա-
յակալ էի , կտեր թէ , Գրիսնէն ելլէր՝ և զիս իւր
դղեակիր տանիլ կ'ուզէր Դուսիմէն անցնելով :

[1] Միևնև ց'այսօր ցոյց կ'ուտան այն ժայռը՝ որուն
ժրոյնն թէլլ ցտակած է և աստուծոյ Թէլլի անուակը
կ'ուտան : Հոն մատուռ մ'աց լինած են :

ԲՈՒՏԻ . — Յամարէն՞ պիտի անցնէր :
ԹԵԼԼ . — Այն էր իւր միտքը :
ԲՈՒՏԻ . — Ա՛յ , ուրեմն վախճայ պահաւախ . . .

Աստուած երկու անգամ իւր ձեռքէն շ'աղբատեր ըզ-
քեզ :

ԹԵԼԼ . — Յոյց տո՛ւր ինձ Արթիւ և Քաւանիսի
երթալու կարծ ճանապարհը :

ԲՈՒՏԻ . — Մեծ ճանապարհը Եթէ յնկնէն կ'անց-
նի , բայց իմ որդին կրնայ ձեզի սաաջնորդել աւելի
կարծ և աւելի թագուն ճանապարհ մը , որ Լօլիբձէն
կ'անցնի :

ԹԵԼԼ . — [Զեռքք անոյ տաղով:] Աստուած բար-
եայքը փակտրէն վարձահատոյց եղիցի : Մնաս բար-
եաւ : [Կ'երրոյց և ետ կը դատնայ] : Գու ալ Քիթիթի
վրայ երդուեալներէն շ'ե՛ս : Կարծեմ քու անունը ալ
ստիս . . .

ԲՈՒՏԻ . — Հոն էի դաշնակցութեան երզումը
ըրի :

ԹԵԼԼ . — Ուրեմն Գիւրիկէն վազէ , խնդրեմ :
Կինս ինձ համար կը ցաւազնի , ըսէ՛ իրեն որ ալ ու-
ղտա եմ , բայց պէտք է պահաւախ :

ԲՈՒՏԻ . — Բայց ո՞ր տարասանեալ էք ըսեմ :

ԹԵԼԼ . — Աներս և ուրիշ մարդիւր պիտի դըս-
նես հոն , որք Քիթիթի վրայ երթմնցան . . . Քաջ
թո՛ղ ըլլան և յուտան : Թէլլ տղտա է՛ և է տէր իւր
բողիկն , բիչ ծամանակէն իմ վրայօքս շատ բաներ
պիտի լսեն :

ԲՈՒՏԻ . — Միտքդ ի՞նչ է . . . ըսէ՛ ինձ :

ԹԵԼԼ. — Երբ կատարուի՝ յետոյ կ'իջայուի :
[կը մեկեի :]

ԲՈՒՄԹ. — [Ժ. Ննիցայ տակը իրեն
ճանապարհէն, [Ժ. Ննի Թէլլին ետեկն կ'երթայ :] Առաւ
ուած հետք ըլլայ, մտրին գրածը կը կատարէ :

ՊԱՐՈՆ ԱԹԵՆԿԱՆՈՒՋԵՆԸ

ԱԹԵՆԿԱՆՈՒՋԵՆԸ ՏՈՒՆԸ

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱԹԱՋԻՆ

ՊԱՐՈՆ ԱԹԵՆԿԱՆՈՒՋԵՆԸ, յիկ
նարտի մը վրայ մեծանալով, **ՎԱԼԹԸ**
ՀԵՐ ՏՈՒՄԹ, **ԱԹԱՌԻՑԱԽԵՐ**,
ՄԵԼԻԹԻՍ, **ՊԱՌՄԿԱՐԹԵՆ**,
անոր յորտախիբը գրապետը **ՎԱԼԹԸ ՀԵՐ**
ԹԵԼԼ, հոգեմարտին առաջ ՚ի խանր իջնայ :

Վ. ՏՈՒՄԹ. — Աւ լմացաւ, չըկայ այլևս :

ԱԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Մեաննել կերպարանք մը
ջանի : Տեսեր փեռտարը իր շրթանցք առաջ կը շար.
Ժի : Հանդարտ կը քնանայ՝ և զիմիին գծերուն վրայ
ժայիտ մը կ'երևի :

Պատմկարուն զէպի դուռը կ'երթայ և մէկու մը
նկա կը խօսի :

Վ. ՏՈՒՄԹ. — [Պատմկարունին :] Ո՞վ է :

ՊԱՌՄԿԱՐԹԵՆ. — [Գարսի :] Տիկին Հէպիլինն,
ձեր աղջիկը, ձեզի խօսիլ՝ և սրբին տեսնել կ'ուզէ :

[Վարդնը Թէլլ ստրի կ'ելնէ :]

Վ. ՏՈՒՄԹ. — Կրնամ գիտեր միտիտարեը Սի
թէ յոյ մնա՞ց իմ բոլոս ալ, բոլոր նեղութիւնները
իմ զը խա կը ժողովն :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

ՆՈՅՆԻ, ՀԵՏՎԻԿ, շտապաւ մոտեցով

ՀԵՏՎԻԿ. — Զաւակ ս'եր է : Թողէր զիս զին-
քը տեսնել կ'ուզեմ :

ԱԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Հանգարտն : Մտածէ որ
մեռեալի մը առնը մէջ ես :

ՀԵՏՎԻԿ. — [Վարդնը Թէլլին վրայ իջնարով :]
Իմ վայելի՞ս, կենդանի՞ կը գտնեմ զիմքը :

ՎԱԼԹԸ ՀԵՐ ԹԵԼԼ. — [Սեր վզին փայտալ :]
Խեղճ մայր :

ՀԵՏՎԻԿ. — Արդեօր իրա՞ւն : Անփասնեք դար-
ճա՞ր իմ գիւրը : [Չանի տեսնեցաւ տարեանը կը գննէ :]
Կտե՞նի է բաւ վրայ նեռ բաշել : Ինչպէ՞ս կրցաւ :
Ո՞՛, սիրա շու՞նի . . . Կրցաւ նեռը իր հարազատ
զտակին վրայն բաշել :

Վ. ՏՈՒՄԹ. — Մեծ տագնապաւ ըրաւ զայն,
ցաօր արտի, այնպէս ընել ստիպեալ էր Եթէ ոչ
կենարը պիտի կորանցնէր :

ՀԵՏՎԻԿ. — Ո՞՛, Եթէ հօր մը սիրտը կը կրէր,
մա՞նք հազար տեղամ բաւազայն ընտրեալ էր, բան
թէ այս ձեռնարկութիւնը :

ԱԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Առաւածային գիտութիւնը
օրհնելու էս, որ այնչափ խնամախեղաբար կ'ազատ-
րեց աման ինչ :

ՀԵՏՎԻԿ . — Կրնա՞մ հետեանքները չի մրտա-
բերել , Ստուած իմ , եթէ ուխտան տարեկան ալ
ըլլամ . . . աչոցս առջ կանգնած պիտի տեսնեմ
զուակըս կատուած , հօրք ձեռքը աղեղել , որով իր
որդոյն վրայ նետ կը բաշէ՝ և այդ նետը ձօխբել և
րևակայած ժամանակս սիրտս պիտի ծակօտի :

ՄԵԼՔԹՂԱԼ . — Եթէ գիտնայիր , որչափ կու-
տակար գինը զայրոցոց :

ՀԵՏՎԻԿ . — Ո՛վ խառտարտութիւն սրանց : Երբ
ամբարտաւանութիւննին կը դառնանայ՝ ունեն բան կը
մօռանան , խաղին կըր կատաղութեան մէջ թէ տը-
կան զըւիրը և թէ մօրը սիրտը վտանգի կը զնեն :

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ . — Միթէ աւելի դաժան չե՞
տմունայդ ձակտառգիրը . որ դաւ ալ դժնգոսի կը-
տամբանօր կը վիրաւորես զայն : Ի՞ր կրամ նեղու-
թեանց համար չե՞ս գիտր իր վրայ :

ՀԵՏՎԻԿ . — [Սկստ դառնալով և դաժան հոցեց-
ուանք մը ուղղելով :] Եւ դաւ բարեկամի մը թշուա-
նութեանը համար միայն ըս՞ո՛ր գիտես : Ո՞ր էիր
երբ այն աղնիս սիրտը երկաթներու մէջ կտագեցին :
Ո՞ր էր այն ժամանակ ձեռօգնութիւնները Կեցիր կը
նայէիր , թող տաիր որ այդ վայրենութիւնը կտատա-
րաի : Համբերեցիր երբ բարեկամնիդ ձեռ մէջն իր-
լեցին : Թե՛լ այդպէ՞ս ըրաւ րեզի համար : Մի թէ
ինքն ալ կենալով միայն հեծե՞ց երբ կտատարի ձեռ-
ւորները ետեկը կը վազէին և երբ առաջը կտատաղի
լիճը կը մընջէր : Ունայն արատաւարով չե՞ր որ բա-
վրայ ցաւեցաւ , նա ուն մէջ ցտակեց , մօցաւ կինը
և զաւակները և գփեղ փրկեց . . .

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . Ի՞ր ազատութեանը համար ի՞նչ
կրնայինք ընել : Փարր էինք թուով և ստանց զեկրի :

ՀԵՏՎԻԿ . — [Վ. Ֆարսթի բաղիւցը մէջ իյնալով]
Ո՛վ հայր իմ : Վա՛ւ ալ գինըը կորուսիր : Բաւր բա-
ղարը և մեք ունենքս կորուսինք զինքը , աւա՛ղ : Ի՞նքն
ալ մեզ կորուսնցոց . Ստուած փրկէ իր հօգին
յուսահատութենէն : Մինակ է իւր ստորերկեայ բան-
տին խորը՝ և ոչ մէկ բարեկամին միտքարանգր կըր-
նայ հասնիլ իրեն . . . Եթէ հիւանդանայ , Աւա՛ղ ,
բանտին խոնաւութեան մէջ անչուշտ պիտի հիւանդա-
նայ . . . Ինչպէս Ալլուանց վարդը՝ որ կը դռնատի
և կը կորուսի խոնաւ օդին մէջ , նոյնպէս ալ ինչը օ-
գոց անուշարայր հնդկաց ներքև և արեգական լոյսին
մէջ տարելէ՛ ՚ի զատ արիչ տեղ կեանք չաւնի : Ի
բանտի . ինքը , որ ազատութեան մէջ կը շնջէ , չի կըր-
նար ստորերկեայ գոլորշեայ մէջ տարիլ :

ՍԹԱՌԻՖԱԻԵՐ . — Հանդուրակ՝ ամենքնիս պի-
տի աշխատի՛ր իր բանար բանալու համար :

ՀԵՏՎԻԿ . — Առանց իրեն ի՞նչ կրնաք ընել :
Ս.յո՛ւ , բանի որ Թելլի ազատ էր , յոյս կար , այն
ժամանակ անմեղալիճը բարեկամ մը ունէր՝ և հա-
լածեալը պաշտօտան մը , Թելլի գձեղ ունենրնիդ կա-
լատէր , իսկ զուր ունենրնիդ միտակը չե՞ք կարօզ
իւր շղթայները խարտակել :

[Արժևհիստագէն կարքենայ]

ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ . — Կե՛րերայ , յուսթիւն :
ԱԹԵՆԿՀԱՌԻՋԵՆ . [Ելլելով] : Ո՞ր է :
ՍԹԱՌԻՖԱԻԵՐ . — Ո՛վ :
ԱԹԵՆԿՀԱՌԻՋԵՆ . — Հա՛ ջ՛ , իմ վերջին վնջը :

Կեաններուս մէջ գիտ կը թողու՛ :

ՄԹԱՌԻՏԱԹԻՐ . — Բխաննին համար կը խօսի :
Մարդ իրկուեցա՞ւ իրեն խնայ տալու :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Խրկուեցա՞ւ **Միթիթարուեցե՞ք ,**
Իր քաջութիւնը գտաւ , մեզի հետէ :

ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . — Հայրենեացը համար խօ-
սեցա՞ւ :

ՄԹԱՌԻՏԱԹԻՐ . — Աղին յանդգնութեամբ մը
ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . — Ինչո՞ւ չի գար իմ վերջին

օրհնա թիւը ընդունելու , կը գամ որ իմ վախճանը
արագութեամբ կը համըն :

ՄԹԱՌԻՏԱԹԻՐ . — Ո՛ր տակաւին , Տէր իմ , Այս
փոքր բանը զձեզ կենդանեաց , հայեցումսքնիդ
յտասկ են :

ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . — Վիշտն է կեանքը , սնալ
գիտ կը թողու . . . Ինչպէս յայտը , [Վարձեր Թէս կը
ենամար ,] Ո՞վ է այս տղան :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Օրհնեցէք զինքը , Տէր իմ ,
Թոսս է . . . ա՛յ հայր չ՛ունի :

[Հեռովի իր որդայն ձեռ հոգեվարին առաջ կը
ձերայր .]

ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . — Կրկին զձեզ անհայր կը
թողու՞մ , ամենքդ ալ . . . Վո՛յ ինձ , որ իմ վերջին

հայեցումսքնիս՝ հայրենեացս անկու՛ր տեսայ : Կենաց
վերջին տահմանները հասած այժմօք էր որ յուսակու-
րոյս մեանիկ :

ՄԹԱՌԻՏԱԹԻՐ . — [Վ. Ֆուրսթին :] Պէտք է որ
զմեզ այսպիսի սե վիշտերով թողու : Ինչո՞ւ չի ըս-
տապե՞ք իւր վերջին ժամը յուսոյ գեղեցիկ ձառա-

ստապե՞ք իւր վերջին ժամը յուսոյ գեղեցիկ ձառա-

ստապե՞ք իւր վերջին ժամը յուսոյ գեղեցիկ ձառա-

գայթեկրով , Տէր իմ , տարհալ կոչէք , բոլորովին տ-
նօղնական չ՛եմք՝ և ոչ ալ տառնոց յոսոյ կրթաւած :

ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . — Ո՞վ արեմն զձեզ պիտի
փրկէ :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Մեր պիտի փրկե՛ր զմեզ :
Մտիկ բրէք՝ : Երեք նահանգները իստատացած են բըս-
նա սրները վանել , դաշնադրութիւնը կնքուեցաւ ,

Սուրբ երգում մը զմեզ կը կապէ : Կարտարին շնոր-
հած գործի ձեռք պիտի զարնու ի Զեր տնիւնները ա-
զատ երկրի մը մէջ պիտի հանդ չին :

ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . — Ո՛հ . բա՛յ ինձ . դաշնադ-
րութիւնը կնքուեցա՞ւ :

ՄԵԼԲՔՀԱԼ . — Միևնոյն օրը երեք նա-
հանգները սուք պիտի ելնեն : Ամեն բան պատրաստէ
գողտնիքը մինչե ցոյժմ ըստ պահուեցաւ , թէկոյտ
հարկարի շափ մարդիք գիտեն գայն : Բոնաւարաց սու-
քին տակ փառը փորուած է , իրենց զօրութեան օրե-
քը հաշուեալ են , և բիշ ժամանակին հեռքերնին ալ
չի պիտի տեսնուին :

ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . — Հաղաւ զորաւոր բերդե՛րը
ՄԵԼԲՔՀԱԼ . — Նոյն օրը ամենքն ալ պիտի
կնան :

ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . — Աղնուականներն ալ կան
այդ դաշնադրութեան մէջ :

ՄԹԱՌԻՏԱԹԻՐ . — Յոյս ունիմք իրենց օգնու-
թեանէ երբ պետք ըլլայ , բայց մինչե ցորդ միտն
ժողովորդը երդնոցած է :

ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . [Ո՛րքոյն հատուկ իրենց կրթու-

ցողովորդը երդնոցած է :

ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . [Ո՛րքոյն հատուկ իրենց կրթու-

ցողովորդը երդնոցած է :

ԱՔԵՆԿՀԱՌԻՁԵՆ . [Ո՛րքոյն հատուկ իրենց կրթու-

կը շահի՛ և մեծ զարմանքով մը :] **ՅԺԷ** ժողովուրդը ինքերկրեն այսպիսի բան մը ընել համարձակած է, և սանց ազնուականաց օգնութեամբը, եթէ այս ատիճան իւր սեփին վստահացած է . . . այս՛, այն ժամանակ մեր օգնութեան չի կարօտիր, կրնամք սուրհով գերեզման իջնել, մարդկային արժանատուութիւնը պիտի ապրի . . . և ուրիշ ուժերով պիտի կայանայ, [իւր ստաշըր՝ Ի Ֆուեր ինտ վարսէր թէլ լին զիտան կը դնէ ձեռքը:] Այս գլուխը՝ սրան վրայ խնձորը դրուեցաւ, ձեզի նոր և ըսեալոյն ազատութիւն մը պիտի բարձրէ: Հին աշխարհը կը կործանի, ժամանակները կը փոխանին, և այս անբաւկաց միջտեղ նոր կեանք մը կը ծաղկի:

ՍԹԱՈՒՑԱՍԻՒՆ. [Վ. Փոքրսիկ] — Տեսէ՛ք, ի՞նչ ըլլա մը իւր աչացը մէջ կը փայլի: Կեանքը չէ՛ որ կը մտնի, այլ նոր կեանքի մը ճառագայթն է այն:

ԱԹԵՆԿԷՆԱՈՒՋԻՆ. — Ազնուականը իւր հօրեայ գլեակէն կիջնէ և բազմաբանութեան հաւատարիմ երգումը կուտայ, որդէն **Ուրիշ** անմահի և **Յուրկայի** [1] մէջ սկսած են: Պէրնի սոյնի գաւառը՝ իւր սկզ գլուխը բարձրացուցած է: Կարգաւորի մէջ սպաս մտրդիք սպասով տարաստանարան մը կը գտնեն, Չարիկ անապարանօք իւր ժողովուրդը կը պնէ պատերազմի պատրաստ ըլլալու համար: Կայտերաց զբութիւնը կը խորտակի իրենց յախտենական պատնիշաց զէմ . . . [Հետեւաւ խորքերը մարդարկարար պիտի պատաստանին. կամոց կամոց մտնելու պէս ընէ յով]: Կը տեսնեմ իշխանները և ստպեանները, որք

[1] Հելիոսայ իկն աստիանագրոսիկերը:

սպասողինեւ կ'անցնին հալածաց անմեղ ժողովուրդի հետ պատերազմելու, սեփին իրարու կը զարնան, շատ ճանապարհներ արիւնազանդ պատերազմներով հարբուտօք կ'ըլլան, զեզջուկը, կամուտը զհը, կարծքը բաց կ'անապարէ նիզակաց ըզլծնելու միջնետուելու: Չանմար կը խորտակէ և ազատութիւնը իւր յաջմական գրօջակը կը բարձրացնէ. [Վ. Փոքրսի և Սրտաֆոսիկի ձեռքերը յոնելով], Ստոր համար հաստատարար միացէք . . . հաստատարար և յախտեն միացէք . . . Ազատ տեղ մը ուրիշ ազատ տեղոց մը լինումի չըլլայ . . . Առաջնորդ հարերը գրէք ձեր լիւրանց գագաթմանը վրայ, սրբազնի գաշնակիցը շատով ժողովին . . . Միտայէք . . . միացէ՛ք . . . միացէ՛ք . . .

[Կուսի յարձիկ վրայ կ'իջնայ, իւր անկնկան ձեռքերը մի շրտի վայրիկան սակալին վ. Փոքրսի և Սրտաֆոսիկի ձեռքերը կը յոնեն: Վ. Փոքրսի և Սրտաֆոսիկի յարեանք զիկը կը դիտեն, յետոյ կը նկատեն իրենց մտանքը կ'սկսի: Այս միջոցին սպասարար ստանց ձայն հնկելու եկու կը մտնեն, որք անձայն, որք սպասակն, մէկ շրտիկը իրենց տիրուք ստաշ կը ժերագրեն և անոր ձեռքերուն վրայ կ'արտաստեն, Այս կամք տեսարանէն վերջը՝ որեկն զանգաք կը գարնախի:]

ՏԵՍԱԲԱՆ ԵՐՐԱՐՔ

ՆՈՅՆԻ, ԲԻՍԷՆՁ,

ԲԻՍԷՆՁ. — [Յուսպա մտնելով:] Ո՛հ, ըսէ՛ ինձ. զեւ կ'ապրի՛, տակալին ինձ կրնո՞յ ըսել:

Վ. ՏԱՌԻՍԹ. — [Գրուիք դարձնելով և Արևիկ-
հասգներ ցոյց տալով:] Այժմ դուք էք գլխաւորը
և սրտապանը, ալ այս ամեր անունը փոխուեցաւ:

ԲԻՆՏԵՆՁ. — [Մտնելով կը դիտէ և վշտանալ կը
կենայ:] Ո՛վ Աստուած: Ի՞նչ զղջուեց շատ ուշացաւ:
Չէ՞ր կրնար ըլլալ որ մի բանի վայրկեան տակի տալ-
բեր, սրտիս փոխախախտիս անանկու համար: Իբր
որդոք ձայնը արհամարհեցի, երբ ասկախն աշխարհ
հիս փոյ կը ըլլէր . . . Ա՛նձ գնաց . . . գնաց ընդ
ժիշտ ձանք յանցանքս անբաւելի թողլով: Ո՛հ բոկ՝
ինձ, ինձ զէ՛մ դաշտացեալ՝ գնաց:

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. Ի՛նչ որ ըրիք իննցս մե-
ռամ ժաւանակը՝ և որհնեց այն բաճախիւնը որով
խուցեցաք:

ԲԻՆՏԵՆՁ. — [Մտնելով քով ձերայրերով] Այ՛ր,
սուրբ նշխարք ամենատիրելի մարդոց անկենդան մար-
մին, հա՛ս բա՛ սրտը և անշարժ ձեռացդ մէջ կ'երգ-
նում, խորատիցի յախտեան օտար կողերը: Փո՛-
ղովաբղիս հետ միացոյց, Հիւլեախացի եւ՛ և կողմ
ըլաւ Իբրոք որտե՛ . . . [Պարի կելի:] Լայէք,
այն բարեկամին վրայ, բողբին չորք վրայ, բոց մի
վաճառիք: Միտցն իւր ժառանգութիւնը չէ՛ որ ինձ
մնաց, իւր խելքն ու սիրտը կը կրեմ և իմ ծաղիկ
հասակը սխալ վճարէ այն սրտալը՝ որ իւր ձեռու-
թիւնը չի կրցաւ վճարել ձեզ, [Վ. Փարսիկն],
յարդեղի բարեկամ, ձեռք ինձ տար, [Սրտափա-
խիկն], դու ալ բաւիր, [Մէրթնայիկն] Մէրթնայ
բաւիր ալ բեր, մէ՛ մի՛ հեռանաք, ընդունեցէք իմ
երբ հաճէք և ուրեքը:

Վ. ՏՈՒՐՍԹ. — Տակ՛ր իրեն ձեռքերնից: Իբր
զղջեալ՝ սիր՛ք արժանի է հաւատարմութեան:

ՄԵԼԻՔԻՑԱՆ. — Գեղջուկը տանելիք: Ընկ՛ր
ձեզի ինչպէ՛ս հաւատարմութիւն կրնայ ըլլալ:

ԲԻՆՏԵՆՁ. — Ո՛հ, սոցե՛ր սրտանձեղութեան
սխալ խնդիր:

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — [Մէրթնայիկն] կը լընէ, մե-
այէք բա՛ս և այս եղաւ ձեր չորք վերջին խօսքերը:
Յիշեցէ՛ք:

ՄԵԼԻՔԻՑԱՆ. — Ա՛ն ձեռքս, Տէր իմ, յազա-
րացին ալ ձեռք մը սեղմած աստե՛ն իւր սրտոց
խօսքը կ'ուտայ: Ասանց մեզի աղիտականը ի՛նչ
կրնայ ընել: Մէր դատը ձերինէն տակի հին է:

ԲԻՆՏԵՆՁ. — կը յարգեմ դայն և իմ սուրբ
դայն սխալ սրտապանէ:

ՄԵԼԻՔԻՑԱՆ. — Պարօ՛ն, այն բազուկը որ պինդ
երկիրը նուածեց և իւր արգանդը արգասաւորեց:
կրնայ նաե՛ մարդուս կործըր սրտապանել:

ԲԻՆՏԵՆՁ. — Պաշտպանեցէք իմ կործըր, և
այ ձերը սխալ սրտապանեմ, և սրտիս սխալ դո-
քանակք մին միտով: Բաց ինչո՛ւ հաստիտե՛լ, երբ
տակախն հայրեկեղ օտար բոնութեան տակ կը հեծէ:
Երբ անգամ մը երկիրը թշուառն ձեռքէն սպառի,
այն ժամանակ հանդարտութեանք մախկ կընե՛ք զի-
բար, [Քիչ մը դադարէ վերջը:] կը լընէ: Ընկէ՛ք մը
չ'ունի՞ք ինձ: Գե՛տ արժանի չ'եմ ձեր վառահախտեան
Պէ՛տք է որեմն որ ձեր կամայը հսկասակ ձեր Իբ-
րեկիտեցութեան դաշտանայր թախանցեմ: Ժալով
բեր, Բիւթիկ վրայ երգմեցաք . . . Գլուխ, ինչ

որ խորհեցաք՝ և ինչ որ հաղորդել կը վրանար ինձ
ամենից զիտեմ և իբր աւանդ նուիրակոն սրահած
եմ : Հայրենեացս երբէք թ չնամի չեղայ , աւատա-
ցէր ինձ , և երբէք ձեզի դէմ չի պիտի դորձել :
Բայց պէտք չէր ուշանայիր . . . հասաւ ո թեմն ա-
բազու թեամր դորձելու ժամը . . . Ասղեն Թիւ գո-
գնաց ձեր երկարածգութեան . . .

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Երդմիցած եմ մինչ 'ի Ծ -
նունդ յապաղել :

ԲԻՒՏԵՆՁ . — Ես այդ երդ ան մէջ չ'ի , ձեր
հետը չ'երդմիցայ : Գուր կեցել , ես կը գործեմ :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Ի՞նչ , կ'ուզե՞ք . . .

ԲԻՒՏԵՆՁ . — Հիմա՛ բազարիս հարց կ'ուզն եմ
և իմ առաջին պարտաւորութիւնը զձեզ պաշտար-
նել է :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Հիմա՛ ձեր առաջին և սուրբ
պարտաւորութիւնն է իւր ամենասիրելի մարմինը 'ի
հող դարձնել :

ԲԻՒՏԵՆՁ . — Երբ քաղաքը աղատեմք , այն ժա-
մանակ յաղթութեան նորակենդան պատկը իւր դա-
ղաղին մէջ պիտի դնե՛ք . . . Ո՛վ բարեկամիդ իմ ,
միայն ձեր օգտին համար չէ , այլ իմ օգտին համար
ալ է որ բանաւորաց հետ պիտի կուտիմ . . . Մտիկ
բրէր՝ և ամեն բան իմացե՛ք : Իմ Պերթհան կորուչ-
ցուցի , անտու՛թ յանդգնութեամբ մը դաղանարար
մեր մեջին վերցուցին :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Բանաւորը այդպիսի ուղտու
աղնուական օրիորդի մը դէմ . ինչպէ՛ս կըցու այդ օ-
ճիրը գործել :

ԲԻՒՏԵՆՁ . — Ո՛վ բարեկամիդ իմ , խոստացոյ
ձեզ օգնել , բայց նախ ես ձեր օգնութեան կը կա-
րօտիմ : Իմ ամենասիրելիս յախշտակեցին : Ո՛վ զի-
տե թշուտականը ո՛ր կը պահէ զինքը՝ և ի՞նչ անբա-
լի խատա՛թիւններ պիտի բանեցնէ ասելի անտանու-
թիւն մը բանի ընդունել տալու համար : Մի թողուք
զիս : Ո՛հ , օգնեցէք ինձ զայն փրկելու . . . Ինչ կը
սիրէ գձեզ Ո՛հ , իւր քաղցրութեամբը արժանի է նա
որ ա՛րքող քաղաքը զէնք անու զինքը պաշտպանե-
լու համար :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Ի՞նչ ընել կ'ուզէք :

ԲԻՒՏԵՆՁ . — Գիտեմ՝ , Աւաղ : Այս գիշ-
բային մթն թեան մէջ , որ իւր վիճակը կը ծածկե-
այս կասկածի ստեղծի մշտն մէջ բնելիս չ'եմ գի-
տեր , բայց սա զիտեմ որ , բանաւորութեան աւե-
րակաց ասկը միայն պիտի կարենաւք գտնել զինչը :
Եթէ կամիմք մինչև իւր բանաւը մտնել՝ պէտք է բո-
ւր ամբոցներուն տիրել :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Օ՛հ ուրեմն , առաջնորդեցէք
մեզ , ձեր կռուին սիտի դամբ : Ինչոր այսօր կըր-
նամք ընել վաղուան ինչո՞ւ թողու՛ք : Երբ Բիթլի
միտց երդմեցանք ազատ էր Թէլլ , և այն ստեղծի ու-
ձիքը ասկուէին գործադրուած չ'էր : Ժամանակը ու-
րիշ օրէնք մը մեզի ցոյց կ'ուսայ , ո՛վ կընդունի այն
ևս վատութեան չափ թողալ :

ԲԻՒՏԵՆՁ . — [ՄտաւՓախէրին և Վ. Փոքարին :]

Ստիպան դուք զինեալ , կողմ և պատրաստ սպասե-
ցէք որ լիւրանց կրանչանները վատուին , որոնք ամեն
բանէ շատ մեր յաղթութեան աւետիսը ձեզ պիտի

հասցնեն, և երբ տեսնենք այն սարսառած բացերուն շողարդ, յայնժամ կայծականման ընկէք ի շունչն զք. բայ և բանութեան առնը բանդեցէք : [ԿՔ մկկկն]

ՊԱՏԿԻՒ ԵՐՐԱԲՐ

Քառասների մեռ խոր ճանապարհը : Բնին և երաքը ժայտերս մեջ անցք մը, և ճանապարհորդը բնեղ չ'եկած ժայտերուն քարէ-րարեան վրայ կ'երևի : Սիրողը բնը ծայ-ակերտ շրտապատեալ է, սրունցով ամեն'ն բարձրին վրայ մացառներով ժամկտած ցեպ 'ի դուրս կարկառեալ մասեղ կայ :

ՏԵՍԱՐՔԵՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԹԻՒՆ. — [Ի՞ր աղեղովք կազայց] Այս խոր ճանա-պարհէն պիտի անցնի. Քառասներով երթմալու համար ու-րիշ ճանքոյ չիկայ . . . հետ իմ խորհարարը պիտի կատա-րեմ . . . առիթը ընդոտաւոր է : Այս իմանիք բռնեմին զիս կրմէ կը ծածկէ, առկից նեռա իրեն կը հասնի. ճամբուն ան'ի'նը զիս բոլոր հետազոտութիւններէն կը պատըս-տարէ : Հոշիւդ ան'ա երկից հեռ կուսակալ : Աջտը է սր մեռնիս, հասու քու ժա'ը : Հանդարտ և անմեղ կապէի . . . իմ նեռերս միայն անտառոց երկնէ-րուն ուղղուած էին, մարդապաշտութիւն երթի'ք մշտ-քէս չ'էր անցնէր . . . արձա'իրք' հանդատութիւնս վանեցին, դու իմ մտածմանցս բողբոջ ք'ակելին դառն թայնի վախեցիլը, զիս ստիպելի դարձոց վարժեցուցիլը

. . . այն որ ի՞ր գաւկին զգիտ ն իշան ամենէ կըր-ցաւ, կրնայ նաե թշնամոյն սրտին բաշել :

Ան անմեղ և անպաշտարան աղաղը, այն հա-ւատարիմ կինը պետք է որ քու կատարութեանդ զէ՛մ պաշտարանէ, կուսակալ : Երբ աղեղը լարեցի զոյգը ջիւն ձեռքով . . . երբ վայրենի և դժոխայն հաճոցքով գաւկիս զգիտն իշան ամենէ կ'ստիպելի ինձ . . . երբ այս բնեքս անկարող կը պաշտակի քու զէմէ և կը դպարեկի, այն վայրկեանն ուխտ . ք ըրի խրովի ստիպի երգումով մը զոր միայն Աստուած ի-մացաւ, երգմնաց, որ այն վայրկեանէն վերջը՝ իմ առաջին նեռիս նպատակը քս սիրտը բոլոյ . . . այն դժոխայն տանջանոց վայրկեանին մէջ եզո՛ծ նախ-բանին ախտը կատարել, սրտըք մ'է ինձ, պիտի վճարեմ զայն :

Իմ Տէրս եւ և կոյսերս կուսակաղը, բաց կայս-րը չի պիտի համարձակը քու քրածը բնել : Զքեզ այս բաշտար իրկեց արգարտութիւն հաստ ցունելու, ոչ թէ իշխանութիւն տուա մարդախոշոջ հաճոցքով ամեն անասի անտրեմութիւն անպատիժ գործելու : Աստուած մը կոյ պատահասող և վրէժխճիլը [Կեալը կը բռնէ և կը կայի :] Այն ո՛վ դու, գա՛ ժոբերդ դառն ցուերս, հիմա իմ դանկազին դանձս և զո՛սարս ես . . . Բեզի այնպիսի նորատակ քը ցոյց պիտի տամ, որ մինչև ց'ոյսար անթափանցելի կեցած էր բարե-տալտ աղաշանոց . . . ստիպն չի պիտի կրնայ բեզի զէ՛մ զնեւ . . . Ե՛ր դու հաւատարիմ աղեղս, դու սր ուրախալից խաղերու մէջ այնքան ժամանակ ան-նեղ ծառայեցիլ ինձ՝ այս ծանր և ստիպելի վայրկե-

չին մէջ մի՛ թողար զիս : Կ՛վ հա տոտայիս՝ լարս ,
 այսօր ալ միայն ամուր կեցիր , որ յաճախ ին ռուսած
 ես իմ սրածոցը նետին . . . Եթէ ստաջի՛ր անզօր
 խոյս տայ ձեռքերէս . . . Երկրորդ մ'ալ չ'անիմ՝ որ
 քաշեմ : [Ճանապարհորդք քաարանէն կ'անցնիին :]

Կստիմ սա բարակոյտան վրայ , որ կարճ հան-
 դատովիւն մը կրնձոյն ճանապարհորդին . . . քան-
 զի հոս հայրենիք չիկայ . . . անհնայն որ արագու-
 թեանք կ'անցնի, սերիճներուն ցա ոց ստար և անտեղ-
 եակ . . . Հասիկ կ'անցնի վաճառակամք թախծուցից՝ և
 թեթևաբեռն ուխտաւորք , բարեզգաստ վանտկանք ,
 խոժոռաղէժ աւաղակր՝ և զուարթ վիճակաւորք՝ և հե-
 ուսօր երկիրներէ եկող գրատաւարք իւր ծանրա-
 բեռնեալ երթիւորտիւր Ամերիկն ալ տակէ կ'անցնին ի-
 րենց գործոցը երթալու համար . . . Իմ գործս ալ
 մարդասպանութիւն է :

[Կր ետի :

Սիրուն դաւանե՛ր , երբ ժամանակ մը ձեր հոյ-
 րը կ'երթար , իւր վերադարձը ուրախութիւն մ'էր
 ձեզ համար , որովհետե ստանց ձեզի բուն մը բերե-
 լու չ'էր վերադառնար : Ալբիան գեղեցիկ ծաղիկ մը
 հազրագիւտ թոշուն մը , կամ խեցեմորթ մը , գոր
 ճանապարհորդը լեռան վրայ կը դանկ . . . Հիւսն ու-
 բիչ որսի մը ետեկ ինկամ է , վայրենի ճամբու մը
 վրայ նստած՝ մարդասպանութիւն մտած մտքներով իճնա-
 մայն կեանքը կը դարանէ : Եւ սակայն զձեզ կը մտա-
 ծէ , սիրելի դաւաներ . . . ձեր սիրուն անտեղու-
 թիւնը բնաւորին կատաղութեան զէժ սրաշտպանե-
 լու համար է որ այսօր իւր աղեղը մարդասպանու-
 թեան կը լարէ : [Ոտքի կեցնէ :] Աջնիւ որսի մը կը դա-

բունեմ . . . Արտորդը շի հոգեիր ձեռնային սաստկա-
 թեան մէջ տմրոյջ օրը ասգանդեղով , ժայռէ ժայռ
 ահակի ոտումներ ընկելով , սահեցուցիչ անջրպետնե-
 բէն մարցեղով , որ իւր արեամբը կը կալչի , խեղճ
 լեռնայժ մը բռնելու համար : Իսկ հոս անելի դան-
 կադին վարձք մը կը բնտեմ , իմ մահու շարի իճը-
 նաւոյն սիրտը՝ որ զիս կորսնցնել կուզէ : [Ղեռակն
 ետագարաններ կ'իւնցոյնիս որ կը մտնեմնա :] Ամրոյջ
 կենացս մէջ աղեղ գործածեցի , որսորդութեան ար-
 հետին վարժ եմ , շատ ժամանակ նարտակէս չ'եմ
 վրիպած , ամերկն վերադարձիս՝ շատ զեղեցիկ օրս-
 գեներ տարած եմ ատնս . . . Բայց այսօր կ'ուզեմ
 իմ վարպետի հարուածս քաշել և ամբողջ լեւրոն մէջ
 լուսադոյն նետածիդ մը ըլլալ :

[Տեսարանէն հարանեաց հանդէս մը կ'անցնի
 խոր ճանապարհէն դէպ ՚ի վեր ելելով ,
 Թէն զանի կը դիտէ իւր աղեղին կրքեան ,
 Թրուսի , դաշտային սահապանք , անոր կը
 մտնեաց :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԿՐԱՐԷ

ԹԷՆԼԼ ԵՅՈՒՍԻ

ԵՅՈՒՍԻ . — Մորիչտակէնի մենտաւանու վարձու-
 կալնէ որ իւր հարստեանց շքադիմբերովը կ'անցնի ,
 հարուստ մարդ մ'է , տաղը երամէն անգի տնի լե-
 սան վրայ , Իմիգէ հարսնաւաթեան կ'երթոյ , և օջա

գիշեր Քառասնամեկի մէջ մեծ ամեն մը պիտի ըլլայ :
Մեր հետք երեսը : Բարբ պարկիչս մարդեր հրատիր
Եւր Են :

ԹԵԼԼ. — Թախտագին հիւր ք հարսանեաց
տան մէջ չի փայլեր :

ՇԹՈՒՍԻ. — Ե՛րբ միշտ մը անիս՝ բողբոլովին
մանկ սրտիչ : Քառամենեալ վրայ մի սրտովիս հիմա
ժամանակները խիստ են . ուտար պէտք է որպէս
թիւնը խառն ժա անուի բանել : Հոս կը դուայրճանան
անպին մեռեալ կը թայեն :

ԹԵԼԼ. — Եւս ժա անուի երկուքն ալ իրարու
սնա կը կատարուն :

ՇԹՈՒՍԻ. — Այստարիս ընիտարը այս է, հիմա
տանն կողմ թշտատութիւններ կան : Արարիս նահան
գին մէջ կործանում մը եղաւ և Արարիչի մէկ կող
մը մըլաւ :

ԹԵԼԼ. — Ի՛նչո՞ք անդամ կը տատանին
Հաստատուն բան մը չի կայ ուրեմն երկրիս վրայ :

ՇԹՈՒՍԻ. — Բարիչ անդեր ալ ասարթինուի բա
ներ կը սրտամեն : Պատկենն եկող մէկու մը հեա հի
մա տեսնուեցայ, որ կտէր թէ՛ ապուեա մը ձիով կայ
ուեր կերթար, ճամբան մէջ պիճակայ պարկի մը կը
հանդիպի, որք ձիուն վրայ կը խոյանտան և սցնչափ
կը խոյզեն և կը տանջեն, որ խեղճ անտառնը հան
կիցնայ կը մեանի : ասպեան ալ ասքալ պարտ կեր
թայ :

ԹԵԼԼ. — Տիարն ալ իւր ինձանք ունի :

ՏԵՍԱԲԱՆ ԵՐՐՈՐԳ

ՆՈՅՆԻ, ՍՐՄԱՐԹ, ինչ մը սը
դարեկով խոր ճամբուն ժայրը կ'ետաի :

ՇԹՈՒՍԻ. — Մեծ դժբախտութիւն և բնութեան
դիմ ծանր սփրններ կը նախագուշակեն :

ԹԵԼԼ. — Ա՛մեն որ ոչպիտի բաներ կը պատա
հին, նոր խնայում բաներ չ'են :

ՇԹՈՒՍԻ. — Ա՛յո՛, երանի անոր որ խաղաղու
թեամբ կը մշակ իւր արար՝ և հանգստութեամբ իւր
ընտանեացը հեա կը նստի :

ԹԵԼԼ. — Ա՛նորապէս մարդը անդամ՝ չի
կրնար խաղաղ կենալ՝ եթէ չոր դրացի մը իրեն դժ
կամակի : [Երբեմն յոգնամբ և անհամբերութեամբ ճառ
բան վերի ժայրը կը նայի :]

ՇԹՈՒՍԻ. — Մնայք բարեաւ : Հոս մէկը կ'ըս
պատկեր :

ԹԵԼԼ. — Արդարեւ :
ՇԹՈՒՍԻ. — Բարի վերադարձ կը մաղթեմ բեռ
քո տունը : Բարի՛ք բնակիչ ես : Տէր կուսակալը
ճիշդ տար որչ նահանգին կ'սպասուի :

ՏԵՍԱԲԱՆ ԶՈՐՐՈՐԳ

ՆՈՅՆԻ ԵՒ ԶԱՆԱԳԱՐՀՈՐԴ ՄԸ

ԶԱՆԱԳԱՐՀՈՐԴԸ. — Այսոր հոս կուսակալը մի

սպասեք : Չարերը մեծ անձրևներուն պատճառաւ յորդեցին և հեղեղը բոլոր կամարջները խորտակեց :
[Թէև տաքի կ'ընէ :

ԱՐՄԿԱՐԹ . — [Յառարանարով :] Կաւասկողը չի՞ գար :

ՇԹՈՒՍԻ . — Անոր պէտք մը ունի՞ս :

ԱՐՄԿԱՐԹ . — Այո՛ , աւա՛ղ մեծ պէ՛տք :

ՇԹՈՒՍԻ . — Ինչու համար իւր ճամբուն վրայ նստած ես :

ԱՐՄԿԱՐԹ . — Հոս ինձմէ չի սլտի վախճի , պէտք է որ ինձ մտիկ ընէ :

ՏԵՍԱՐԱՆ ՀԻՆԵՐԱՐԳ

ՆՈՅՆԻՔ ԳՐԻԷՍԱՐԹ , իոր ճամբին կ'իկնէ արագորեանք և պտաղով բեռին վրայ կ'ս գայ :

ՖՐԻԷՍԱՐԹ . — Ճամբան մարդ չի գտնուի . . . Տէր կուսակողը 'ի մտայ ձիով կ'ուզայ :
[Թէև կը մեկնի :

ՏԵՍԱՐԱՆ ՎԵՏԵՐԱՐԳ

ՆՈՅՆԻՔ ԲԱՅ ԻԹԷՂԼԷ

ԱՐՄԿԱՐԹ . — [«Ճապարանք» :] Կուսակողը կու գայ , [իւր տղաքներովը բասերայրեմին առաջակորը կուգայ , կեպէր և Բօալիքը Լուրուս կը տեսնուին որ ճամբուն վերի Լայրուն ձիով կ'անցնին] .

ՇԹՈՒՍԻ . — [Ֆրիկտարրին :] Ինչպե՞ս չարը կը ցար անցնիլ , բանի որ հեղեղը բոլոր կամարջները տարած էր :

ՖՐԻԷՍԱՐԹ . — Լճին հետ մարտակցանք , բարեւ կամ , ընտնոյ հեղեղներին չ'եւր վախճար :

ՇԹՈՒՍԻ . — Այն սասկալի վախճարին ժամանակ ծովուն մէջն էի :

ՖՐԻԷՍԱՐԹ . — Այո . . . մինչ 'ի վերջին օրս չի սլտի 'տոնամ' գոյն :

ՇԹՈՒՍԻ . — Ա՛հ , կեցէք , պտտուցեք եղածները :

ՖՐԻԷՍԱՐԹ . — Թողեք դիս , պէտք է որ ճամբուն շարունակեմ , որպէս զի կուսակողին գալուստը իմացնեմ զղեակը :
[Կը մեկնի :]

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԹՆԵՐԱՐԳ

ՆՈՅՆԻՔ ԲԱՅ ԻՖՐԻԷՍԱՐԹԷ

ՇԹՈՒՍԻ . — Կուսուն մէջ եթէ բարի մարդիք գտնակին նաոր կ'ընկղմէր՝ և բոլոր մարդիք ու բաւտոցածք կը կորսուէին , բայց անոնք . . . շարերը ջրին և հարկն անփարձ կը մնան [Բարտաիքը կը եայի] Բայց ս'որ գնայ այն սրտողը որս ն հետ կը խոտակցելի :
[Կը մեկնի :]

ՏԵՍ Ր ԵՆ ՈՒԹՆԵՐԱՐԳ

ԱՐՄԿԱՐԹ . և իւր տղաքները ԱԷՍԻԼԷՐ ԵՒ ԲՕՏՕՒՅ ԵՂ ՀԱՐՐՈՍ ձիով բեռին վրայ կ'իկնեն :

ԿԵՍԼԵՐ . — Ինչ որ վաղեք խոտեցէք . . . Կոյ .

անք ծառան եմ և պէտք է որ ամեն բան իրեն հա-
ճելի կերպիս կատարեմ : Հոս ժողովուրդը շարքոր-
դելու և անոր հետ քաղաքաբնակ վարակելու հա-
մար չի խղիկեց զիս : Հնազանդութիւն կուզէ նա զիս
նալու համար թի՛ւ քաղաքայի՛ն տէր պիտի ըլլայ իա-
ղարին թէ կայսրը :

ԱՐՄԿԱՐԹ. — Ա՛հա վարկեանդ Հիսա պէտք է
խօսել, [կրկիպիս յառաջ կանցելի:]

ԿԷՍԼԷՐ. — Փեղչորը Աթորի մէջ կատակի
կամ ժողովուրդը վարձելու համար չի դրի, երկար
ժամանակէ ՚ի վեր կը ճանչնամ զիրենք, զանի հան
դրի, որպէս զի սովորին իրենց խրոխտ ծոծորակը իմ
առջև ծռել, որք միշտ ուղիշ կը բռնեն : Այս տան-
ջանարանը, իրենց ճամբուն վրայ դրի, հան ասկից
պէտք է անցնին՝ որպէս զի աչքերնան զարնէ, և ի-
րենց տէրը, զոր մտադամ են, մտերնին րերեն :

ԲՕՏՈՒՑ. — Սակայն ժողովուրդն ալ իրաւունք
ներ ունի . . .

ԿԷՍԼԷՐ. — Զանազ կշռելու ժամանակը չէ,
Ընդարձակ խորհարկներ պիտի գործադրուին, կայսե-
րական սրալատը իւր գորութիւնը ամենցեւ կ'ուզէ,
ինչ որ հայրը փաստորապէս սկսեց, որդին զայն
կատարել կ'ուզէ : Այս փոքր ժողովուրդը մեր ճամ-
բուն վրայ քարնդատ մ'ի . . . որ և է կերպիւ պէտք
է որ հնազանդին :

[Խնդիր կողմը անցելի կ'ուզեն Սրակարթ
ի հոն կ'իկնեն, կուսակալին առաջ:]

ԱՐՄԿԱՐԹ. — Գլխաթիւն, տէր կո սահմա՛ւ Կ
զարմեցի՛, ողբասեցի՛ր :

ԿԷՍԼԷՐ. — Ինչո՞ւ ճամբուս վրայ կ'իջնաս մէկ
դի գնաց :

ԱՐՄԿԱՐԹ. Ա՛յտախնա բանան է, իւր խեղճ որ-
բերը հայ կ'ուզեն . . . Խղճուցի՛ք մեր թշուառու-
թեան ո՞վ Տէր :

ԲՕՏՈՒՑ. Ո՞վ ևս դու : Ա՛յտախնդ ո՞վ է :

ԱՐՄԿԱՐԹ. — Բիկի լեռան վայրի խտտերը
հնձող աղքատ մ'ի, բարեգութ տէր իմ, անդոնչ-
դին վրայ անմտաց ժայտերն կը կտրէ վայրի խտր-
իւր երած տեղերը կենդանիներն անգամ կը վախճան
ելլելու :

ԲՕՏՈՒՑ. [կուսակալին:] Արդարեւ խեղճ և զը-
թալի կեանք մը : Կ'ողաշեմ տէր կուսակալ, այս
խեղճ ժողովուն աղաատութիւն շնորհեցէք : Արշափ որ
ալ ծանր ըլլայ իւր յանցանքը, խը ստկալի արհես-
տը արդէն մեծ պատիժ մ'ի իրեն, [Սրակարթին] գոր-
ծիդ պիտի նայալի Գլխակը գնաց և հան ներկայացար
աղերսագիրդ : Հոս տեղը չէ :

ԱՐՄԿԱՐԹ. — Ո՛չ, ոչ, ասկէ անդին չ'եմ եր-
թար մինչև որ կուսակալը ամուսինս ինձ չի գարձնէ :
Ա՛հա ասով վեց ասիա եղաւ որ բանան է, և ՚ի գար
խը գճոցն կ'սպասէ :

ԿԷՍԼԷՐ. — Կլնդու, զիս կը բռնաբարե՞ս : Մէկ
դի գնաց :

ԱՐՄԿԱՐԹ. — Արդարութիւն, կուսակալ : Քա-
ղաքիս գտտաւորն ես : Ատաւծոց և կայսեր փոխա-
նորդը կատարէ պարտաւորութիւնդ : Արդարադատ

եղիւր, որ երկիրք ալ ընդ արդարադատ բլան ինչպէս
որ կը հաստատա :

ԿԵՍԼԷՐ. — Մն, վանեցէր աչացս առջին
այս ժողովրդերը :

ԱՐՄԿԱՐԹ. — [Զիտն սանցք բռնելով :] Ո՛չ, ոչ
ալ բան մը կը անցնէլու վախը չու՛նիմ, կուսակալ,
այս ճամբէն չի պիտի անցնիս մինչև որ իմ իրաւունքը
չի հասուցանես . . . Արշալի որ կ'ուզես սրտատէ յոն-
բերդ և դարձար աչքերդ . . . Մեր թշուառութիւնը
այնչափ վերջին ծայրի հասած է, որ քու բարկու-
թիւնը զնեղ չի վախցնէր . . .

ԿԵՍԼԷՐ. — Կ/նդու, դնայ, եթէ ոչ ձխու
կոխուտե, կ'ուսամ դրեղ :

ԱՐՄԿԱՐԹ. — Թող կոխուտէ դիս . . . Ահա-
ւասիկ . . . [Իր գաւակները գետիկը կը տարածէ, ինքն
աչ անոնց հետ ճամբուն վրայ կը փութի :] Ահաւասիկ
իմ դաւաններովս դեռիմը տարածուած . . . Ճ/՛ն
այս խեղճ սրբերը քու ձխուդ ստրեբուն տակ : Ար-
դէն բրտմներուդ քով բան մ'է չէ այս :

ԲՕՏՈԼԵ. — Խե՞նդ ես, ալ կ/ն :

ԱՐՄԿԱՐԹ. — [Մատիտրեանը շարունակելով :]
Կոյսեր յազարք բուսական սանակիս ըրիր . . . Ո՛հ
կ/ն մ'եմ ես, Եթէ այր մը ըլլայի, հա փաշայն մէջ
չի պիտի մնայի, այլ մեծ բան մը պիտի ընէի :

[Հարտանոց հուսադարտեի ձայնը կ'իւնաց-
աի, որք ճամբուն վերի կողմէն կրկին
կ'անցնին, յոյզ հեռուէն :]

ԿԵՍԼԷՐ. — Ո՛ր են թիկնուտաներս : Թող
վերջնեն զոյն սակէ, եթէ ոչ ինչպիսիքս պիտի ել-
լամ և այնպիսի բանն որ պիտի բնեմ որան վրայ ես
ալ թերեւս գալ պարս :

ԲՕՏՈԼԵ. — [Թիկնուտանէն ը միջև հաս շին-
քմաւ ա ել, Տէր իմ, խոր ճամուտարհը հանդիսա-
գիրնեթ լոյսած է :

ԿԵՍԼԷՐ. — Հակաբն այս ժողովուրդին հետ
չառ յալցր թեա բ կը վարսիմ . . . Գետ ազատ են
լոյսները, տակաւին սկար եղածին սկս կապում
չեն . . . Բայց կ'երգումն տանք իրե՛նց չի պիտի վը-
նան : Անոնց յա առ բնութիւնները պիտի խորսու-
կեմ : Այն յանդուզն սղաասասութեան տանմ մը
պիտի դնեմ, նոր օրէնք մը պիտի հրատարակեմ այս
քաղաքին մէջ . . . կ'ուզեմ . . . [Եւտ մը կ'ուզայ
զայն կը զարեկ, խկոյն ձեռքը տրտին կը տակի և կե-
րկոյս : Կ/ն մը մարտ ձայնով :] Աստուած դթոյ իմ
վրայ :

ԲՕՏՈԼԵ. — Տէր կուսակալ . . . Աստուած
իմ : Այս ի՛նչ է : Աւակի՞ց եկա :

ԱՐՄԿԱՐԹ. — [Պոռազով :] Մարդասպանութիւն
մարդասպանութիւն : Կ'երկոյս, կ/նայ : Զարնուե-
ցա :

ԲՕՏՈԼԵ. — [Զիկն վար ձատկելով :] Ի՛նչ տու-
կողի արկած . . . Աստուած իմ . . . Պարտն առ-
պետ . . . Աստուծոյ զթութիւնը դոչեցէք . . . Զը-
բուեցար :

ԿԵՍԼԷՐ. — Թե՛ղին նեան է : [Զիտն վրայէն թո-
ւաղիի յողկոյք մէջ կը սահի, զանի արտոն վրայ կը
հասեցնեն :

ԹԻՂԼ. — [Ժայտին յարմարին երևեալով:] Վառչողը
կը ճանչնաս, արիշը մի բնուտեր: Ազատ են այսու-
հետեւ մեր խորճիվները, ալ անտեղով խնր յեզիչ չի
գոխնար, ալ բազայը չի պիտի հարստահարես, [Կան
հետեանայ:]

ՏԵՍԱՐԱՆ ԻՆՆԵՐՐԻՔ

ԿԵՍԼԻՐ, ԲՕՏՕԼՑ, ԱՐՄԱՆՐԹ

և խոր գառակները: Ժողովուրդը վազերով,
ՇԹՈՒՍԻ առջեկէ, յետոյ հարստները,
ստասրանին ամենէն վերջը ԹԻԿՆԱՊԱՀՔ:

ՇԹՈՒՍԻ. — Ի՞նչ կոչ հաս: Ի՞նչ եղաւ:

ԱՐՄԱՆՐԹ. — Կրտսեակը նեակ էջ տպանաւե-
ցաւ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ. — [Անտարերով:] Ո՞վ դար-
նուեցաւ: [Հարստեանց հանդիսին մէկ ծայրը վերը,
միւս ծայրը յեմին վրայ: Կրտսեակը կը շարունակուի:]

ԲՕՏՕԼՑ. — Արիւնը կը կորնցնէ: Փայելք, օք-
նութիւն հասուցէք: Մարդաստանին ետեկն վազեցէք:
Թշուա՛ն, ստանկ մեռնելու կիր: Ինչո՞ւ խօսքերուս
չ'աննացիր:

ՇԹՈՒՍԻ. — Ո՞վ երկինք, տնտատիկ կը դաւ-
կանայ և անկեմ գան կը սարածուի:

ԱՍԶՄԱԹԻՒ ԶԱՅՆԵՐ. — Ո՞վ բրտ այս բանը:

ԲՕՏՕԼՑ. — Ի՞նչ'աք են այդ մարդիքը, որ խո-
շորեալ մաղդու մը քով կը նուազեն: Թաղ ընեն:
[Իսկոյն ետագոստանը կը պողրթի, յազմարիներ երբայով

կ'առկեայ:] Տէր կրտսեակը խօսեցէք եթէ կրնար . . .
ՌԻՐԷ Դնձ գտտահանալու բան էջ չ'անի՞ք: [Կեպի
ձեռքը նշաններ կեկ և երբ կը տեսնէ, որ չ'են հասկնար
կը կրկնէ, դանակը հարստարեանք և ստատորեանք:]
Ո՞ւր երթամ . . . Քստան՞իմ: Չ'եմ հասկնար . . .
Ո՞՛ն մի կործանիր . . . Երկրային հոգերով մի դրա-
ցիր: Այժմ երկնից հետ հաշտուիլ խորհեցէք:

[Անտարը հարստեանց հանդիսակները ստիպումով,
բայց անկարեկիր մտեղը կը շրջադառնէ:]

ՇԹՈՒՍԻ. — Տեսէ՛ք, ինչպէ՞ս կը դաւկանայ . . .
Հիմն, հիմն մահը իւր սրտին թափանցեց . . . աշ-
քերը մարեցան:

ԱՐՄԱՆՐԹ. — [Բազկացը մէջ տղայ մը ստներով:]
Տղաս, տե՛ն շարմը ինչպէս կը մեռնի:

ԲՕՏՕԼՑ. — Անմիտ կինե՛ր, գու՞թ չ'անի՞ք, որ
տչքերնիդ այս ստեղծի տեսարանով կը կշտայնէք:
Օգնութիւն . . . Օգնեցէ՛ք ինձ . . . Չը կա՞յ մէկը
որ զնոր սանջող սլարը խէ կուրծքին:

ԿԱՆԱՅՔ. — [Կա ևս կորսով:] Մե՞ք անոր
գողչինք, Աստուած արտո՞ճեց զնորը:

ԲՕՏՕԼՑ. — Անեճք ձեր վրայ: [Մորը կը քու-
շէ:]

ՇԹՈՒՍԻ. — [Անոր ձեռքը բռնելով:] Զգուշա-
ցէ՛ք: Չէր իշխանութիւնը ըմբոս: Բնիլու բազարիս
բանաւորը: Ա.Լ բռնութիւն չի կոչ մեզ համար:
Այսուհետեւ ազատ մարդիքներ եմք:

ԱՄԵՆՔԸ. [Բազմարեանք:] Ազատեցաւ բազարը:

ԲՕՏՕԼՑ. — Գործը մինչև հոտ հասա՞ւ: Ի՞նչ
չուս, երկիւղն ու հնազանդութիւնը դադարեցան: [Չ-

րոց որք կը մտնեն :] Այս տեսնէք այս դորհօրեկի մարգարտաբան թխնը որ հոս կատարուեցաւ . . . բոլոր օգնութիւնը ունայն են . . . ունայնէ նոս մարդասպանը հետապօտելը Ռեբիշ հոգալու բաներ ունիւնք . . . Արթավէք այժմ զէպի Քոստանիթ : Արցանք ըրողը ազատելք , բանդի այս վայրկենիա բոլոր հրամանները շահուեցան , բոլոր պարտաւորութեան կապերը խլուեցան՝ և մէկը շիկոյ սրուն հաւատարմութեան վաստան ըլլաւք :

Միև յիև կը հետանայ գօրքերովը, վեց կրօնակաւք [1] կ'ոգան :

ՏԵՍԱԲԱՆ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

ԿԷՍԼԷՐ , մտալ : **ՇԹՈՒՍԻ** , **Ա.Բ. ՄԿԱՐԹ** , բազմաթիւն ժողովրդեան առանց , կանանց և տղայոց և վեց կրօնապանք :

ԱՐՄԿԱՐԹ . — Տեղ բացէք , ահա՛ կուգան զԹութեան եղբայրք :

ՇԹՈՒՍԻ . — Զոհը ընկաւ , ագառաները կ'ընդունեն :

ԿՐԾՆԱԿԱՆՔ . — [Մտնալիս բորբոսիքը կէս շրջան իր կազմեղով կը նստին և ստուար ձայնիւ հետեւնալը կ'երգեն :] «Մահը մարդս յանկարծ կը բռնէ , և » առ ժպիտ մը անոր չի շնորհեր : Ըտնալուն մէջ զստանի կը տարալէ և զանի կը բռնանայ 'ի կենաց : Կրթաւ »

[1] Frères de la Misericorde Գրուրեան եղբայրք

« շու պատրաստ կամ ոչ պէտք է իւր զառաւորիս ճառաջը ներկայանայ » [1]

« ԳԱՏՐՈՍ ԿԱՄ ՈՉՆԵ ԿՐԿԻՆ ԱԿՈՒՄ ԺԱՄԱՆԿԻՆ . Վարացոյրը կը գոցուի : »

ՎԵՐՋ ԶՈՐԲՈՐԴ Ս.ՐԱՐՈՒԱԾՈՅ

[1] Պերիֆրէն գրածէ այս սուղիտուն եղանակը :

ՇԻՆԼԵՐ

ԿԻՅԼՕՄ ԹԷԼԼ

Ս.Ս.Ս.Ս.Ս. ՆԻՆԳԵՐՐՈՐԴ

ԱՐԱՐՈՒԱՆԵ Ե.

ՊԱՏԻՆԻ ԱՌԱՋԻՆ

ԱԼՅՈՐԹԻ ՄԷՋ ՀՐԱՊԱՐԵԿ ՄԸ

Ներք աչ կողմը . ՈՒՐԻՆ ՆՈՒԱՃՈՂ անխոք ,
 տակաւին շատարայտը որս՝ ինչպէս ատաշին
 արարուատայ երրորդ պատկերին մշ. ճախ կողմը,
 շատ մը շուկեր կ'երեւան , որոնց գագաթը հը-
 րանշանները կը վատին : Արշարայտ կսկսի , գա-
 նագան տեղերէ կ'ընակներ կը գարեւոյնին :

ՏԵՍԱՐՄՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԲՈՒՏԻ , ԲՈՒՆԻ , ՎԵՐՆԻ , ԲԱՐԱԳՈՐԾԸ
 ՈՒՐԻԻ ՓՈՂԱՀԱՐԸ , և որիչ խնւ մը յնակիչ-
 ներ , կանայք և մակուսք :

ԲՈՒՏԻ . — Լերանց վրայ վառուած նշանները կը
 աւանդօք :

ԲԱՐԱԳՈՐԾ . — Սնտաւին միւս կողմն կոշնակ-
 ները կ'իմանաք :

ԲՈՒՏԻ . — Թշնամիք հարածուեցան :

ԲԱՐԱԳՈՐԾ . — Բերդերը տանուեցան :

ԲՈՒՏԻ . — Մէք , Ուրիի նահանգին մէջ , մեր
 հողուն վրայ , բոնասորաթեան բերդը տակաւին կան-
 դուն կը թողուին : Մեր աղտաւթեան կարգը ա-
 մենէն վերջը՝ պիտի ըլլայ :

ՔԱՐԱԳՈՐԾ . — Այն լուծը , որ զմեզ նուսճել
կուզի՛ր՝ կանգու՞ն պիտի մնայ : Օ՛ն , կործանեցէ՛ք
զայն : Քանդեցէ՛ր :

ԱՄԵՆՔԸ . — Քանդե՛մք . կործանե՛մք :

ԲՈՒՏԻ . — Արի՛ի փողա՛տը ու՞ր է :

ՓՈՂԱՀԱՐԸ . — Հա՛ եմ՝ Ի՞նչ կայ :

ԲՈՒՏԻ . — Նշաններու տեղը ելի՛ր՝ և փողը հրն-
չեցար , որպէս զի Ալպեանց մէջ թնդայ՝ և քարու-
ժայռից սրատառածոց մէջ արձագանք տալով բոլոր
լեւան մարդիւր տրագոթեալք ժողովէ :

[Ուրի՛ի Փողահարք կը մկկէի :]

ՏԵՍԱԲԱՆ ԵՐԿՐԱՐԲ

ՆՈՅՆՔ , Վ . ՖՈՒՐՍԹ րացի ՓՈՂԱՀԱՐԷՆ

Վ . ՖՈՒՐՍԹ . — Կեցէ՛ք , կեցեք բարեկամե՛ր :
Տակառն Ռեթլերփուլտի և Եուլիճի մէջ եղածնե-
րէն տեղեկութիւն մը չ'ունիմք : Նախ ցրաբերի մը
տպասեմք :

ԲՈՒՏԻ . — Ի՞նչի սպասե՛լ : Բռնատըը ստասկե-
ցու , տրագոթեալն օրը կանգնեցու :

ՔԱՐԱԳՈՐԾ . — Մի՛թէ լերանց գաղաթները
վառուած կրակները մեզի բառական ցրաբերներ չե՞ն :

ԲՈՒՏԻ . — Ամենի՛դ ալ եկէ՛ք : Ի գո՛րծ , արք
և կանայք : Խտրասկեցէ՛ք ըստաւիայար , սասարկե-
ցէ՛ք կամարները , բակեցէ՛ք սրասերը : Այնպէս որ
քար ՚ի վերայ քարի չի մնայ :

ՔԱՐԱԳՈՐԾ . — Գործաւորք եկէ՛ք : Մեր շինե-
ցի՛նք մեր պիտի քակե՛րք :

ԱՄԵՆՔԸՆ . — Եկէ՛ք տմենքն ալ բանդեցէ՛ք :

[Ամեն կողմանէ , շէքքին վրան կը վազեն :]

Վ . ՖՈՒՐՍԹ . — Ահաւասիկ յարձակեցան : Ալ
չեմ կրնար զիրենք բռնել :

ՏԵՍԱԲԱՆ ԵՐՐՈՐԲ

ՆՈՅՆՔ , ՄԵԼՔԹՀԱԼ , ՊԱՌԻՄԿԱՐԹԷՆ :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Ի՞նչ , ա՛հ , տակառն այս ամ-
բողը զրած է , մինչդեռ Սարնէնի մէջինը մոխիր
զարձաւ և Բօզպերիկինը կործանեցու :

Վ . ՖՈՒՐՍԹ . — Մեղրի՛շալ դու՞ ես : Ազա-
տութիւն բերի՛ր մեզ : Ըսէ՛ , երեք նահանգները
թշնամիներէն մարբաւեցա՞ն :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — [Զանի գրկերով] : Այո , մեր
հողը մարտը է : Ուրախ եղեք , բարի հայր , այս վայր-
կենիս անգամ որ մեր կը խօսիմք , Հեղվեախացոց
երկրին վրայ ա՛լ թշնամի չիկայ :

Վ . ՖՈՒՐՍԹ . — Ո՛հ , խօսէ՛ , ի՞նչպէս գլեկին
տիրացար :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Բլաւենձն կը որ յանդուհն
գորութեամբ մը Սարնէնի գլեալը սառա : Ես ալ
սաջի գիշերը Բօզպերիկի գլեալէն մարցեւելով վեր ե-
լայ , Բայց մոխի ըրէ՛ք եղածը : Թշնամին գլեալէն
վառնելիս վերջը , բարեբախտաբար կրակի տուր
վրայ կինք և բոցերը կայծակեւելով զէստի երկինք կ'եւ-

նէին, երբ Տութէլժ, Կելչերի ծառան, վազեց և մեզի պօսաց, որ Պերթհա Տը Պրունէք բոցին մէջ է :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Ո՛վ մեծ Աստուած :

[Յէկքիկ գերաններուն իցնալը կիմացոյի :]

ՄԵԼՔԹՀԱԼ. — Ինքը գաղտնասար սրահուած էր հոն Կրասակային հրամանաւր : Բիւտէնձ այլ յ'այլմէ չեալ նետօրեցաւ . . . Հաստատուն գերաններու իցնալը և ծուխին մէջ ողորմելիին ողբալի ձայները կ'իմանայինք . . .

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Աղատեցա՞ւ :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ. — Հարիսււ պիտի աղատեր : Եթէ ժրայն մեր գլխաւորը ըլլար, մեր կեանքը անոր համար վտանգի չ'էինք դնէք, բայց մեր դաշնակիցն էր նա և Պերթհա կը յարգէր զժողովուրդը . . . Յայնժամ ասանց վարանելու կեանքերնիս վտանգի դնելով բոցերուն մէջ նետուեցանք . . .

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Աղատեցա՞ւ :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ. — Այո՛, աղատեցաւ : Բիւտէնձ և ես, կրակին մէջն զինքը դուրս հանեցինք, մինչդեռ ետեւնիս ասաղձները կը շաշխին : Եւ այն ինչ ազատ գտաւ նէ ինքզինքը, երբ աչրերը երկնից թյար տեսան, պարօնը բազկացա մէջ ինկաւ և ասանց բառ մը արտասանելու դաշնդի երգում մը տրուեցաւ մեր մէջ թէ կրակին լոյսով շրայեալ բախտին բոլոր փորձանքն աներուն պիտի դիմանայ . . .

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Լանտէնդերի ու՞ր է :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ. — Պրունէկի անդուռ կողմն է : Այն որ իմ հայրս կուրացուց, եթէ մինչև հիմայ աշխարհիս ըյսը կը տեսնէ յանձանքը իմն չէ : Ետեւ . . .

էն ինկոյ . և բախտեան ժամանակ իրեն հասայ : մինչև հօրս սարերուն առջև նետակցի զինքը : Սուրբ վերուցած էի, կոյր ծերուն գթութիւնը շարժեցաւ իւր աղաշանքներէն և իւր կեանքը շնորհեց : Հրասարակաւ երգմեցաւ երբէք վրէժխնդիր չըլլալ : Պիտի բռնէ երգուիք, քանզի իմացաւ մեր բաղկաց զօրութիւնը :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Օրհնեալ է Աստուած : Այի երջանկութիւն մ'է որ քու յաղթութիւնը արիամբ չ'արատեցիր :

ԲԱԶՄՈՒԹԻԻՆ ՄՔՆԿԱՆՑ. — [Յէկքիկ կտտբաճներէն ձեռքիբիկն բռնած բէմին վրայ կուգան :] Աղատութիւն, ազատութիւն : [Ուրիի փողի աւելի զօրաւոր ձևուիլը կիմացոյի :]

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Տեսէ՛ք, ի՞նչ հանդէս : Այս աղաքները մինչև իրենց խոր ծերութեան մէջ այս օրուան յիշատակը պիտի պահեն :

[Երիտասարդուհեաց խումբ մը, ձողին վրայ փեղոյր կը բերեն, բնէր բազմութեամբ կը շննայ] :

ԲՈՒՏԻ. — Ահաասիկ փեղոյրը, որուն առջև խօնարհիւ կը պարտաւորին զվեզ :

ՊԱՈՒՄԿԱՐԹԷՆ. — Ըսէ՛ք, ի՞նչ ընեմք այդ փեղոյրը :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ. — Աստուած իմ, այս փեղոյրին տակ իմ թոռս կանգնեցուցին :

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՅՆԵՐ. — Կրակը նետեցէ՛ք բըւնաւորութեան նշանը, կրակը :

Վ. ՏՈՒՐՍԹ . — Այն սրահե՛ր զայն : Բանաստ-
ութեան գործիրը եղաւ , թող՛ մեր ազատութեան
ալ աւետական նշանը ըլլայ :

[Բոլոր բնակիրք , արքա կանայք և մանկանք կը
ժողովին , ոմանք ոտքի վրայ , ոմանք շէքքին կո-
տարածներուն վրայ նստած , մեկ կիտաշոյրանու
մը նկարչական տեսարան մը կը կազմեն]:

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Սհաւասիկ , ընկերք , ուրախա-
թեամբ բանութեան աւերակաց վրայ ժողովեալ արժա-
նատրտակէս կատարեցինք ինչ որ Բիթլիկ վրայ երթ-
նայանք :

Վ. ՏՈՒՐՍԹ . — Մեր գործը տակաւին նոր
կ'սկսի , աւարտած չէ : Սյժմ քաջութիւն պէտք է մեզ
և անցողիչողք միարանութիւն մը , քանզի գիտցէք որ
կայսրը վրէժխնդրութիւնը չ'պիտի ուշացնէ իւր կու-
տակովին մտնուանը համար և բռնի պիտի բերէ ինչ
որ մեր վանեցիրք :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Ամբողջ բանակուր թո՛ղ գայ ,
Քանի որ մեր մէջը եղած թշնամին կրցանք վանել ,
հարկաւ դարբանն ալ կը մեղմը :

ՐՈՒՏԻ . — Քաղաքս մի քանի կիրճերով միոյն
բայ է : Անոնք ալ մեր մարմիններովը կը գոցենք :

ՊԱՌՄԿԱՐԹԵՆ . — Յախանաական դժնակցու-
թիւն մը զմեզ կը միտցնէ , ալ իր բանակները զմեզ
չ'են զաւցներ :

ՏԵՄԱՆ ՉՈՐՐՈՐԳ

ՆՈՅՆԻ , ԲՕՒԷԼՄԱՆ ԵՒ ՍԹԱՌԻՏԱԽԷՐ

ԲՕՒԷԼՄԱՆ . — [Մտնելով Սրաուֆուխէրին :] Ա-
սոնք երկից ահաւոր վճիռներն են :

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՅՆԵՐ . — Ի՞նչ կայ :

ԲՕՒԷԼՄԱՆ . — Ի՞նչ ժամանակի հասանք :

Վ. ՏՈՒՐՍԹ . — Պատասխանեցէ՛ր ի՞նչ կայ : Ա՛հ
գուք էք սիրոն վերմէր : Ի՞նչ լուր կը բերէք մեզ :

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՅՆԵՐ . — Ի՞նչ կայ :

ԲՕՒԷԼՄԱՆ . — Եթէ իմանաք պիտի գործանաք :
ՍԹԱՌԻՏԱԽԷՐ . — Մեծ երկիւղէ մը ազատե-
ցանք . . .

ԲՕՒԷԼՄԱՆ . — Կայորք սպաննուեցաւ :

Վ. ՏՈՒՐՍԹ . — Ամենակարօղք Աստուած :

[Բոլոր ներկայ եղողք ոտքի կեցնեն և Սրաուֆու-
խէրի բոլորտիքը կը ժողովին]:

ԱՄԵՆՔՆԻՆ . — Սպաննուեցա՞ւ : Ի՞նչպէս ,
Կայորք : Մտի՛ղ ըրէք , Կայորք :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Անկարելի է : Ուսկից՞ իմայսօր
այլ լուր :

ՍԹԱՌԻՏԱԽԷՐ . — Ճշմարիտ է : Պրոսթի մօտ ,
Կայսրն Ալպերի՛ժ ժարդասպանի մը բազկին հանդի-

պէցաւ . . . ԺԱՆ ՏԸ ՄԻՒԼԷՐ ԾԱՖՅՆՈՒՋԻՆ (1) մեզ
բերաւ այս լուրը , ճշմարտախօս մէկն է :

Վ . ՖՈՒՐՍԹ . — Ո՞վ համարձակած է այդ սոս-
կալի գործը բնել :

ՍԹԱՈՒՖԱԽԵՐ . — Կրկին և առաւել ևս սոսկա-
լի որակեալե իւր եղբորորդին , Ժան , Սուապի
կումար , սպաննեց զինքը :

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — Ի՞նչ պատճառաւ այդ հայրաս-
պանութիւնը ըրաւ :

ՍԹԱՈՒՖԱԽԵՐ . — Կայրը իւր եղբորորդոյն
հայրենական ժառանգութեանը տիրած էր , թէև ևս՝
անհամբերութեամբ կը պահանջէր զայն . կրսեն թէ՛
Կայրը միտք ունէր բողբոջին յափշտակել զայն ձեռ-
քէն և Եպիսկոպոսական թագով զանի հատուցանել
. . . Ինչ որ է . պատանին ունկնդիր եղաւ իւր զի-
նակիր բնկերաց չոր խրատուցը և Էջնապարի , Թա-
կէրֆէլտի , Վարթի և Բալմի գլխաւորաց հետ որո-
շեց իւր ձեռքովը կայսեր վրէժխնդիր ըլլալ իրաւազանձ
ձնապուն համար :

Վ . ՖՈՒՐՍԹ . — Ո՛հ , ըսէք , ինչպի՞ս այս սոս-
կալի ոճիրը գործադրուած է :

ՍԹԱՈՒՖԱԽԵՐ . — Կայրը ձիով Պատէնի զօ-

(1) Ակնարկութիւն մ'է Հելլենտիոյ հաշակա-
ւոր պատմաբանին , ԺԱՆ ՏԸ ՄԻՒԼԷՐ , որ Կիլլով
Թէլլի առաջին ներկայացման օրը Վէյմարի սրահին
մէջ կը գտնուէր : Ժողովուրդը Երկերի միտքը հաս-
կրնալով այդ անուանի պատմաբանը ծախաճարեց :
Թափնուց ԺԱՆ ՏԸ ՄԻՒԼԷՐԻ հայրենիքն է :

բոտոր դղեակէն դէպ 'ի Բէյնֆելտ կիջնէր , ուր էր
իւր պալատը , իւր հետն էին Ժան և Էջօրտ իշխան-
նէրը նոս ասագածին աշնուականաց բազմութիւն
մը : Երբ Բէօսի եզրը հասան , այն տեղ՝ ուսկից
փոքրիկ նստով մը կանցնուի , մարդասպանը տճապա-
րեցին կայսեր հետ նաւ մտնել՝ իւր հետագաներէն
զինքը բաժնելու համար : Յետոյ մինչդեռ իշխանը
մշակեալ արտ մը կը մտնէր , որուն տակ՝ կրսեն թէ՛
հեթանոսական հին և մեծ քաղաքի մը աւերակները
կը ննջեն , Հապապուրի հնօրեայ դղեկին դէմ , ուսկից
իւր ցեղին մեծութիւնը ծագում ստած է , Ժան կուսը
սուրը տնոր կոկորդը միտեց , Բոտոյթ Տը Բալմ՝ նի-
զակուը զանի խոցեց և Էջնապար տնոր գլուխը
Հախմտեց : Արիւնաթաթաւ ինկաւ , իւր երկրին
վրայ իրեններէն խողխողեալ , Ղեախն միւս եզրէն
իւր հետագայից գլխաւորները ոճիրը տեսան , բայց
հեղեղներով բաժանեալ զարհուրանաց տկար ճիչ մը
միայն կրցան արձակել , ճամբուն վրայ խեղճ կին մը
նստած էր որուն ծնգայը վրայ կայսրը իւր հոգին ա-
ւանդեց :

ՄԵԼՔԹՆԱԼ . — Այսպէս անյադ փառասիրու-
թեամբ ասեն բան իւրացնել ուզողը՝ միայն տարա-
ժամ գերեզման մը փորել կրցաւ իրեն :

ՍԹԱՈՒՖԱԽԵՐ . — Ահ ու դուր երկրին մէջ կը
Թողաւորէ , լեռան բուր անցքերը գոցուած են :
Ամեն նահանգ իւր սոհմանները կը պահպանէ . հին
Չարիկը անգամ գոցեց իւր դռները , որոնք երեսուն
ոտարիներէ 'ի վեր բայ էին , մարդասպաններէն վախ-
նալով կամ աւելի ևս . . . վրէժխնդիրներէն : Քան-

զի Հունգարիոյ թագուհին , անաջառն Ալինէզ , որ իւր փառաւել սեռին քաղցրութիւնը չ'անի , կը յաւատանայ . կուգայ գլխատարտութեան խատտութիւններով զինեալ իւր հօրը թագաւորական արեան վերէժը՝ մարդասպանաց ամբողջ ցեղին , անոնց ծառաներէն , անոնց զաւակներէն , անոնց զաւակաց զաւակներէն և մինչև իսկ անոնց դըրեկաց քարերէն լուծելու համար : Երբմնցած է ամբողջ սերունդները իւր հօրը գերեզմանին մէջ նետել և արեանմէջ լողալ ինչպէս 'ի ցողին Մայիս ամսոյ : (1)

ՄԵԼՔԹՅԱԼ . — Մարդասպանաց ուր ապաստանեալ ըլլողն յոյսնի՞ք է :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Եղիւնագործութենէ վերջը՝ իսկոյն փոխան հինգ զանազան ճամբայներէ , ալ զիւրոր յաւիտեան չի տեսնելու համար բաժնուեցան . . . Քան կամը թերևս լեռան մէջ կը թորաւի :

Վ . ՃՈՒՐՍԹ . — Այսպէս իրենց չարութիւնը իրենց պտուղ մը չի բերեր : Վրէժխնդրութիւնն ալ պտուղ չունի : Իւր վայելչութիւնը մարդասպանութիւն է , և իւր յագեցումն է արհաւիրք :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Մարդասպանը իրենց սճիրէն օգուտ չ'են քաղեր , ըսցյ մեք , մաքուր ձեռքերով այս որինտախաթառ ոճրոյ օրհնեալ պտուղը կը բազմի : Քանզի մեծ երկիրէ մը աղատեցանք , աղատութեան ամենաստուրալ թնամին ինկու և կըսա՛ք

(1) Ալինէզ թագուհայն յատկացեալ բառ մ'կը իւր վրէժխնդրութիւնը արեամբ կատարած ժամանակ :

Քի Հոպսպուրիի մտկանը ուրիշ ցեղի մը սխախանցնի : Տերութիւնը իւր կայրընարութեան տղատութիւնը սխախ պոշտպանէ :

Վ . ՃՈՒՐՍԹ ԵՒ ՇԱՏԵՐԸ . — Բան մը իմացո՞ք : ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Լիքսնորաբի կամը արդէն շատ քուէ ստացած է :

Վ . ՃՈՒՐՍԹ . — Բերեմնչատ աղէկ ըրեր եմք Տերութեան հատարտութ մեռնուա : Հիւստարտութիւնը ստանալու յոյսը ունի՞ք :

ՍԹԱՌԻՑԱԽԵՐ . — Եր կայրը բաջ բարեկամներու կտրու է , Աւարիոյ վրէժխնդրութեան զեմ՝ զմեզ սխախ պոշտպանէ :

[Հիվանդացիք մէկ զմէկ կը վառին] :

ՏԵՍԱՐՈՆ ՀԻՆԵՐՈՐԳ

ԴՈՅՆՔ ԲԼՔԻՐՄԱՆ կայսերական սուրհանդակի մը հետ

ԲԼՔԻՐՄԱՆ . — [Սուրհանդակին :] Ահա ստիկ քաղաքին պտուտարժան գլխատրները :

ՐՕՄԵԼՄԱՆ ԵՒ ԲԱԶՄԱԹԻԿ ԶԱՅՆԵՐ . — Լուսարար , ի՞նչ կայ :

ԲԼՔԻՐՄԱՆ . — Կայսերական սուրհանդակ մը այս նաւակը կը բերէ :

ԱՄԵՆԲԸ . — [Վ . Փարսիէն :] Բացէք և կարդացէք :

Վ . ՃՈՒՐՍԹ . — [Կը կարդայ :] « Բերի , Շուտի և Բենիէլիալտի իմաստուն բնակչաց 'ի

Թագուհոյն Էլիզապետայ սղոյն և բարեբաւտու թիւն » :

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՅՆԵՐ . — Թագուհին մենէ ի՞նչ կուղէ : Իւր Թագաւորութիւնը վերջացաւ :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — [Կարդալ :] « Թագուհին իւր խորին վշտին մէջ , ու՛ր կայսեր արիւնաթաթաւ մահը կընկնէ զինքը , իւր սցրիութեան վշտացը մէջ , տա- կաւին Հիւրեայից հնօրեայ հաւատարմութիւնը և սէրը կը յիշէ » :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — Իւր երջանկութեան ժամանակ յիշած չէ՛ր :

ԲՕՍԷԼՄԱՆ . — Ի տո թիւն , մտիկ ըրէք :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — [Կարդալ : « Ապահով է , որ սոյս հաւատարիմ ժողովուրդը , պիտի քարշի սոյն սոս- կողի եղերնագործութենէն . ուստի և կը յուսայ որ երեք նահանգները մարդասպանաց եբրէք չի պիտի օգնեն . այլ ընդհակառակը պիտի ջանան զանոնք վը- րէթինդրոյն ձեռքը մտնելու , Բօտօլթի կայսերական տան իրենց վրայ ունեցած սէրը և իրենց ըրած շը- նորհները յիշեալն :]

[Ունկեղաց մէջ դժգոհութեան ցոյցեր :]

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՅՆԵՐ . — Սէ՛ր , շնորհ :

ՍԹԱՈՒՖԱԽԵՐ . — Հայրը նոյապատած է մեզ , բայց որդեայն ս՞ր շնորհը պիտի կրնամք յիշել : Մեր աղատութեան գիրը վավերացո՞ւց , ինչպէս ըրած է- ին իւր նախորդները : Ըստ արդարութեան դատե՞ց : Քնչեալ անմեղութեան օգնե՞ց : Մեր թշուառութեան ժամանակ իրեն խրկած պատգամաւորներն իս գէթ մտիկ ըրա՞ւ : Կայրը՝ ասոնց մէկն ալ չ'ըրաւ մեզի

համար , և եթէ կորսի ըստից մը մեր մեզի արդա՞ ըութիւն ըրած չ'ըլլայինք , մեր խղճովի վիճակը իւր գութը չի պիտի չարժէր : Իրեն զէ՛մ երախտագի- տութիւն : Սոս ձարեաւն մէջ երախտագիտութիւն չի ցանեց նա : Եստ բարձր էր իւր զիրը և կրնար ժողովրդեան հոյր ըլլալ , բայց իւր մարդկներէն ՚ի գտտ ուրիշի դատիլը չ'աւելց . թո՛ղ իւր մեծցուցած մարդիրը ըսն իւր վրայ :

Վ. ՖՈՒՐՍԹ . — Մեր իրեն անկունը չ'եմք ու- ըրախտար և ոչ ալ մեզի ըրած չարիւր կը յիշե՛մ , հետի մենէ այդ մտածմունքը : Սակայն վրէժինդրե- կայն կայսեր մահուանն որ մեզի բարիք մը ըրած չէ՛ և մեզի չարիք մը չ'ընտըները հաւածե՛լ , այդ մեր գոր- ծը չէ՛ : Սէրը ազատ զո՞ն մը կ'ուզէ ըլլալ . մահը բանութեամբ խշտած պարտաւորութիւնները կը կոր- զէ : Իրեն բան մը չ'եմք պարտիր :

ՄԵԼՔԹՀԱԼ . — [Մտրիանդակին :] Եթէ Թա- գուհին իւր օթեանին մէջ կ'արատաւէ , և իւր դտոն ցաւին համար երկնից կը զանգուտի , հո՞ս , կը տեսնե՞ք ժողովուրդ մը , որ իւր տաւապանքներէ ազատեալ՝ նոյն երկնից փառք կ'ուտայ : Ա՛վ որ կ'ուզէ արտա- սուք բողե՛լ սէր թող սերմանէ :

[Մտրիանդակը կը մկկի :]

ՏԵՍԱՐԱՆ ՔԱՅԵՐՈՐԳ

ԲՈՒՏԻ, ԲՈՒՆԻ, ՎԼԻՆԻ, ԲՈՒ-
ՐԱԳՈՐԾԸ, Վ. ՖՈՒԿՍՈՒ, ՄԵԼ-
ԲՅՈՒՆ, ԳՍԱՌԻՄԿԱՐԹԵՆ, ԲՕ-
ՍԵԼՄԱՆ, ԱԹԱՌԻՑԱԽԵՐ, ԲԵ-
ԹԵՐՄԱՆ, բազմաթիւն արանց, կա-
նանց և մանկանց :

ԱԹԱՌԻՑԱԽԵՐ. — Այլով ԹԵԼԱ ո՞ր է : Մի-
այն ա՞յն մենէ պիտի սրակսր, մեր աղատութեան
հիմնադիրը, ինքը՝ որ ամենէն աւելի գործեց և ան-
գթորար ամենաքնքեր կրեց : Եկէ՛ք, ամենքնիս մի-
ասեղ երթա՛նք և մեր աղատարարը իւր բնակարա-
նին մէջ սղջունե՛ք : [Ամենքնին կը մեկնին :]

ՊԱՏՆԵՐ ԵՐԿՐՈՐԳ

ԿԻՅՈՒՄ ԹԵԼԼԻ ՏԱՆԸ ԲԱՆԸ

[Հարը վատարանին մէջ կը վտռի : Գիւղին
փրց հայտդ դուրը բաց :]

ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՀԵՏՎԻԿ ՎԱԼԹՅԵՐ ԵՒ ԿԻՅՈՒՄ

ՀԵՏՎԻԿ. — Զուտովներա, այս օր է որ ձեր հոյ-
րը կը վերադառնայ : Որդեակը իմ, սիրելի որդեակը,
հապրի նա, կենդանի և ազատ է, մեր ևս ազատ եմք
ինչպէս նաև բոլոր աշխարհ : Ձեր հոյրը փրկեց երկիրը :

ՎԱԼԹՅԵՐ. — Ես այ հոն կի : Այնտեղ է որ իմ
անունա ալ գորցուի : Հօրս նեաը կենանքիս քովն
անցաւ և չի գողցուի :

ՀԵՏՎԻԿ. — [զանի գրկելով :] Այն, ինձ դար-
ձար : Երկու անգամ ծնաց զրեզ, երկու անգամ երկ-
նեցի քեզ համար, ալ լինցաւ, երկուքը ալ սնին՝
երկուքը ալ : Եւ այս օր է որ ձեր ամենատրեխի հոյրը
պիտի վերադառնայ :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

ՆՈՅՆԻ ԱՌԵՂԱՅ ՄԸ, անամքին վրայ կրկնարով :

ԿԵՅՈՒՄ. — Տե՛ս, մոյր ի՞մ, տե՛ս . . . Ահա
բարի եղբայր մը, անշուշտ օղոր նախ ինն աղե՛կ կա-
ղաց :

ՀԵՏՎԻԿ . — Ներս մնացոր սր կաղզուրեմք դինքը , թո՛ղ խմանայ սր երջանիկ տան մը մէջ է , [կերս կերպայ և ձեռքը սխա՛նս մը ետ կը դառնայ] :

ԿԻՅԼՕՄ . — [Արեւոյի .] Եկու՛ , բարի մարդ , մնցրս քեզի ըմպելի պիտի տայ :

ՎԱԼԹՉԷՐ . — Եկու՛ , հանդէ՛ , հոգնութիւն ան ձամբող չարունակերու համար :

ԱՐԵՂԱՆ . — [Երկիտիւ և գարնանօր յարտիքը կը նայի :] Ա՛ր եմ , ըսէ՛ր . . . ո՞ր երկրի մէջ եմ :

ՎԱԼԹՉԷՐ . — Զե՛ս գիտեր : Մարերցա՞ր , Պերկէնի մէջ ես , Ուրի՛ն տաւնին մէջ , Եօխն ձայնն մնարին վրայ :

ԱՐԵՂԱՆ . — [Հնամիկին , որ կոզոյ] Մինա՞կ ես : Սմնսինդ ասու՛նն է :

ՀԵՏՎԻԿ . — Իրեն կ'ողտանամ . . . Բայց ի՞նչ կուզես : Բարի լրարերի մը դէմքը չունիս : Ա՛՛վ որ ալ կուզես եղիր . վերջապէս կարօտ ես , ան : [սխա՛նք աւոր կերկեցնէ] :

ԱՐԵՂԱՆ . — Թե՛պէտե կողմնապա ոլտորը ունի՛ն սակայն չի պիտի անենմ , մինչև չի խօսատնասս որ . . .

ՀԵՏՎԻԿ . — Զու՛կիս մի՛ դաշիր : Ինձ մի՛ մօտենար : Եթէ կ'ողտես որ քեզի մտիկ ընեմ , ինչ հեռի կեցիր :

ԱՐԵՂԱՆ . — Հոս վատուած հիւրընկալ հրոյն և դուռակայդ գիտան համար թո՛ղ որ զրկեմ , [տարքը կը բռնէ] :

ՀԵՏՎԻԿ . — Ի՞նչ է միտդ : Մէկդի գնայ դուռակայս քովն : Դու չ'ես . . . ոչ դու՛ որեւոյ չ'ես . . . Այս հանդերձներուն ասի խաղաղութիւն

այնոր է տիրէ . բայց քու դէմքին վրայ խաղաղութեան հետքն անգամ չի նշմարուիր :

ԱՐԵՂԱՆ . — Մարդկանց ամենաթշուառն եմ : ՀԵՏՎԻԿ . — Թշուառութիւնը ամենայն զօրութեամբ կ'ազդէ սրտի մը , սակայն քու կերպարանքը իմ գիտլի սիրտը կը գոյէ :

ՎԱԼԹՉԷՐ . — [Խայտարով :] Մայր , ահաւասիկ հայրս : [Վագերով դարս կէնէ] :

ՀԵՏՎԻԿ . — Ո՛հ Աստուած իմ : [Սերս հետեկէ կ'ազէ բայց կը դողայ և բարձի մը կը կրքրէի] :

ԿԻՅԼՕՄ . — [Երջոյր հետեկով] : Հայրս է :

ՎԱԼԹՉԷՐ . — [Բարակն :] Ահա՛ եկար :

ԿԻՅԼՕՄ . — [Բարակն :] Հայր իմ , սիրելի հայր :

ԹԷԼԼ . — [Բարակն :] Ահա՛ եկայ . . . Մայրերնից ո՞ւր է : [Ներս կը մտնէ] :

ՏԵՍՍՐԱՆ ԵՐՐՈՒԴ

ՀԵՏՎԻԿ , ՎԱԼԹՉԷՐ , ԿԻՅԼՕՄ
ԱՐԵՂԱՆ , ԿԻՅԼՕՄ , ԹԷԼԼ :

ՎԱԼԹՉԷՐ . — Ահա՛ գրանը մէջէ , ալ հետի չի կրնար երթալ , վախն և սրբաթեմնն կը դողայ :

ԹԷԼԼ . — Ո՛վ Հնամիկ , Հնամիկ , մնցր զուսակայս , Աստուած մեզ օգնեց . . . և ոչ անբարեւոր մը ալ գմեղ չի կրնար բամնել :

ՀԵՏՎԻԿ . — [Թէլլին վիզը] Ո՛վ Թէլլ , Թէ՛Ա : Ի՛նչ աստուարանքներ կրել ասիր ինձ :

[Վանակներ ուշադիր կընայ :]

ԹԵԼԼ. — Այդ բոլորը մտայիր այժմ, ոչ երբ
ջանկութեան համար արբէ : Ահա՛ ևկայ : Ահա՛ իմ
տաւեր, իմ բնակարանի մէջն եմ :

ԿԵՏԼՕՄ. — Աղեղէ ս՞ր է, հայր իմ, չեմ
տեսներդ դոյն :

ԹԵԼԼ. — Ալ չի պիտի տեսնես : Մարր տեղ
մի դրուած է, ալ ասի Վերջը՝ որսի ծառայելէք
չ'ունի :

ՀԵՏՎԻԿ. — Ո՛վ ԹԵԼԼ, ԹԵԼԼ, [Ես ևս կ'եր-
բայ և ԹԵԼԼի ձեռքը կը բարս :]

ԹԵԼԼ. — Ի՞նչ բանէ կը վստահուս, սիրելի կին :

ՀԵՏՎԻԿ. — Ինչպէ՞ս . . . ինչպէ՞ս եկար ինձ
. . . Այս ձեռքը . . . կրնամ սեղմել : Այս ձեռքը
. . . Ո՛վ Ատուած իմ . . .

ԹԵԼԼ. — [արտի և ազդասրեանք :] . . . Զձեզ
արջատանեց և երկիրս փրկեց, կրնամ զայն ասանց
երկիտի երկինք արածել : [Արեգն ի խոս շարժանէ,
մը կընէ, ԹԵԼԼ զանի կը տեսնէ :] Ո՛վ է սոյն եզրայր :

ՀԵՏՎԻԿ. — Ա՛հ, մտցոյ զինքը, իրան իրեն
զիս կը փակցնէ :

ԱՐԵՂԱՆ. [Մտանկորով :] Գար էր ելլելով ԹԵԼԼ
սրուն նեազ կուսակալը գարիտ :

ԹԵԼԼ. — Այս, մի կիմը չեմ պահեր դոյն :

ԱՐԵՂԱՆ. — ԹԵԼԼն էր դո՛ւք : Ա՛հ, Ատուած թ
ձեռքը զիս ձեր բնակարանը աստջնարդեց :

ԹԵԼԼ. — [Սրբ վերևն ՚ի փար զանի քնկերով :]
Արեղայ չեա դու : Ո՛վ էս :

ԱՐԵՂԱՆ. — Կուսակալը գարիկը որ ձեզի չա-
րիք բրա . . . Ես ալ թճնորմի մը զարկի որ ինձ

արդարա թխնը կը մերժեր . . . Թ՛ի ձեր և թէ իմ
թճնորմիս էր . . . Երկիրս անիէ ազատեցի :

ԹԵԼԼ. [Ես ևս քարակրով :] Գնա՛ ևս . . . Սու-
կո՛ւմ . . . Տղա՛ր, ներս մտեր ազարնե՛րս : Գնա՛ սի-
բելի կինս : Գնա՛ ասիկց . . . գնա՛ . . . Տարա-
բախտ . . . զո՛ւ պիտի բլլայիր . . .

ՀԵՏՎԻԿ. — Ատուած ի՛մ . . . ս՞՞վ է սոյն :

ԹԵԼԼ. — Մի՛ հարցունէր : Գնայ, գնայ : Տղա-
յոց իմանալու բանը չէ՛ : Գարս եկիր . . . հեռացիր
. . . Այս մարդուն կեցած յարկին ասկ պէտք չ'ես
կենայ :

ՀԵՏՎԻԿ. — Ատուած իմ, Ատուած իմ :
Ի՞նչ է սոյն : Եկէ՛ք : [Տղաքնկրով կը մկնիկի :]

ՏԵՍԱԲԱՆ ՉՐՐՐՐՐԳ

ԹԵԼԼ, ԱՐԵՂԱՆ

ԹԵԼԼ. — [Արեղային :] Ատարիտ Քան կանձ
ես . . . Ա՛յն ևս դու : Կայրը, գու Տէրը և հօր
եզրայրդ ազաննեցիր :

ՀԱՅՐԱՍՊԱՆԻ ԺԱՆ. — Իմ ժառանգութիւնս
յոսիտակեց . . .

ԹԵԼԼ. — . . . Հօրեղբայրդ, կոտորէ ազաննե-
ցիր, և աստիտին կ'ապրիս դու երկրիս փրայ՝ և արե-
գական բոյսը կը տեսնես :

ԺԱՆ. — ԹԵԼԼ, ինձ մտիկ ըրեր նախ քան . . .

ԹԵԼԼ. — Կրկնակի հարցուարմութեանդ ար-
ևանը շարժեալ, կը չամայ ձակիս իմ անթիժ բնա-

կարանէս նե՞րս մտնել : Քու գէկերդ բարեպաշտ մար-
գու մը կը համարձակի՞ս ցոյց տալ՝ և անկէ հիւրըն-
կազմի ինն խնդրել :

ԺԱՆ. — Ձեր բով միայն գութ դռներ կը կար-
ծելի : Գո՛ւ ալ, դու ալ թշնամոյց վրէժխնդիր եղար :

ԹԵԼԼ. Թշուառական, կը համարձակի՞ս փառքի
մը արխնաթաթառ մեզքք՝ հօր մը արդար պաշտօտա-
նութեան հետ համեմատել : Չապկայց աւենասիրելի
դըս խնե՞րը պատասխարեցիր : Քու տանդ սրբութի՞նդ
պահպանեցիր : Թշուառութեանց ամենէն վերջինն ա-
մենատակալիկն եղբայրնե՞րդ և բողբոջակնե՞րդ ազա-
տեցիր : Ես իմ անարատ ձեռքերս երկինք կը բարձ-
րացընեմ և անեծք կը կարդամ՝ քեզ՝ և բու սծրոյգ :
Ես սորբ բնութեան վրէժխնդիր եղայ, զոր դու սրբ-
ձեցիր . . . Իմ բրածս քուկինիդ չի հաւատարիր . . .
Քու մարդաստղանութիւն ըլլիր, իսկ ես . պաշտօտա-
նեցի զայն՝ որ ինձ թանկագին և ամենասիրելի է :

ԺԱՆ. — Քեզմէ հե՞տի կը վանես դիս, անմխի-
թար և յուսահատ :

ԹԵԼԼ. — Կը դողամ քեզի հետ խօսելու : Սու-
կայի ճանապարհդ բանէ և գնաց : Անարատ թող
այն տանը՝ որան մէջ անմեղութիւնը կապրի :

ԺԱՆ. — [Գէկ ՚ի դրան կրարարվ :] Ուրեմն ալ
չ՛եմ կրնար, ալ ասորիլ չ՛եմ ուզեր :

ԹԵԼԼ. — Եւ սակայն կը գիտամ բու վրայ . . .
Ատոտած իմ : Տակաւին երիտասարդ : Ազնիւ սե-
րունդէ : Տիրջն, կոյսերս, Բոսօլֆին փոքրորդին :
Խուսափելով լըրե մարդաստղան : Հո՛ս սեռովս վրայ :

Իմ տանջն : Խե՛ղճ մարդ . . . յուսահատ պաղատե-
լով : [Երևար կը խածկի :]

ԺԱՆ. Ո՛հ, եթէ կրնաս արտասուել, թո՛ղ իմ
վիճակը բու սիրաբը շարժէ, սակայն վիճակ մ՛ն . . .
Խշխան եմ . . . Եի . . . և կրնայի երջանիկ ըլլալ,
եթէ կորենայի փառայո անհատներու թիւնը կառու-
վարել : Նախանձը սիրտս կապուէր . . . երբ Լէօ-
բօղս, հօրեղբորսրդիս, լի սրտասօր և ստայտածօր կը
անենի, մինչդեռ ես, իրեն հասակակից գողովմ՝ զիս
անշարհաճասի տեղ կը դնիին . . .

ԹԵԼԼ. — Թշուառ դո՛ւ, ըստ կը ճանչնար բղ-
քեղ հօրեղբայրդ, որ քեզի երկիրներ և հարատակ-
ներ տալ մերժեց : Գու ինքնին, բու զարհուրելի,
Վայրենի և անմխո մեղքովք, սարսափելի կերպիւ ար-
դարացոյցի խր խնամտան մտածմանը : Ո՛ր են
այժմ մարդաստղանութեանդ արևնաթաթառ գործա-
կիցները :

ԺԱՆ. — Հո՛ն, ս՛ր վրէժխնդրութեան խոր-
հուղները անտնց առաջնորդեցին, այս դժնդակ
հարտածէն ՚ի վեր գիրենք տեսած չ՛եմ :

ԹԵԼԼ. — Գիտե՞ս, մահուան վճիար ետեկդ
ինկած է, բարեկամոյց արդիլուած է քեզի օդնե-
լու՝ և թշնամեացը ներսած քեղ սղաննելու :

ԺԱՆ. — Այդ սրտածառու է որ երկար ճամ-
բաներէն խոյս կ՛ուտամ. և ոչ մէկ խրճիթի մը
զարնել չ՛եմ համարձակիր . բայցերս առանձնու-
թիւն կը խնդրեն, ինքզինքնս անդամ վախնալով,
լերանց մէջ կը թափաթաթիմ և երբ որ և է գետ մը
տխար պտակերս ինձ ցոյց կուտայ՝ գողալով կը բախ-

ջեմ' : Ո՛հ , եթէ գոթ և մարդասիրտ թիւն տնիս . . .

[Թէլլին առաք ՚ի Տաւր կիկնկնկ :

ԹԷԼԼ . — [Երևոյ դարձնելով :] Ո՞քրի ե՛լ :

ԺԱՆ . — Ա՛հ , մինչև որ ինձ օգնելու ձեռք չ'ի-

տաս :

ԹԷԼԼ . — Արնամ' քեզի օգնել : Ո՞վ կրնայ :

Միթէ մոռնկանացու մը կրնայ բեզ օգնել : Մտկայն

ստրի ել . . . Արչափ որ ալ ահսելի է քու սօխրբ . . .

մարդ մ'ես ինձ նման . . . ԹԷԼԼ շ'ազեր մկը ա-

ռանց միթէ սրանայ թողալ . . . Արցածս պիտի ը-

նեմ :

ԺԱՆ . — [Իսկոյն տրքի կնկն և Թէլլին ձեռք

ռձղին կր բռնէ .] Ո՛վ ԹԷ՛լ , դու ես որ իմ հոգին

յուսուհատութենէ պիտի փրկես :

ԹԷԼԼ . — Թո՛ղ ձեռքս . . . պետք է երթաս :

Հո՛ս կը յայտնուիս և կը բանուիս , եթէ յառնուիս'

մէկու մը պաշտպանութեան չ'ես կրնար փոստն ը-

լալ . . . Ո՞քր երթալ կը խորհիս : Ո՞քր հանգալու-

թիւն գտնել կը կարծես :

ԺԱՆ . — Մա՛ղ , ես դիտեմ' :

ԹԷԼԼ . Մտիկ բրէ՛ ինչ որ Աստուած պիտի

կազդէ . . . Իստալիս երթալու ես , Մարբ Պետրա-

սի քաղաքը , (Հասիմ) , հոն պտղին սոսերուն ին-

կեր , խոտափոնէ իրեն քու մեղքը և փրկի հոգիդ :

ԺԱՆ . Չիս փրկեմ' որայն չի՛ յանձներ :

ԹԷԼԼ . — Ինչ որ ալ ընէ համբեր իրը Աստ-

ուծմի եղած :

ԺԱՆ . — Ի՛նչպիս պիտի համոխմ մինչև այն

Երկիրը , որ ինձ անմանթ է : Դամբան ջեմ՝ դիտեր

և ճանապարհորդաց ընկերանալ ջեմ՝ հա Դարձակիր .

ԹԷԼԼ . Ես բեզի ճանապարհը ցոյց կ'ուսամ ,

լու մտիկ բրէ : Բ'ես գետին ջրայն բնթապրին կը

հետեիս վեր ելելով , որոն ջարերը վայրի հեղեղ մը

կը ձեացնեն լեռներէն ինչնեղով . . .

ԺԱՆ . — [Զարհուրեալ :] Բ'ես : Իմ սօրոյս

վրսն :

ԹԷԼԼ . — Գահալիթաց փոյց է ճամբան՝ և հոն

կը տեսնուին բազմաթիւ Խաչեր , որոնք ձիւնակոյտին

տակ թաղուած , ճանապարհորդաց յիշատակին համար

դրուած են :

ԺԱՆ . — Բնութեան ստիպուեալն չ'եմ վախ-

նար , եթէ որտիս սակալի տանձանքները կարենամ

իջեցնել :

ԹԷԼԼ . — Ա՛մեն մկի խոչին դեմ է ծուրելը . և

դըջման կիզիչ արտատու քու մեղքը քուէ , . . . Այնք ան-

դընդոց փոյցի ճամբէն անխոսնդ անցնիս , եթէ լեռան

գագաթը գտնուած ձիւնակոյտերը վրայ չ'իցնան , այն

կամարջին պիտի համիս՝ որ Բ'եսի պիրներով կը

տոտանի : Այնք կանալը մեղքիդ ճանապարհեան տակ

չի խորտակի , եթէ կարենաս անկէ բարեբախտարար

անցնիլ , այն ժամանակ քարածոցոյց մէջ մտի ճա-

նապարհ մը դեմ պիտի ելնի . . . Ո՞քր օրուան ըյսը

չի մաներ . . . Այն ճանապարհէն անցնելով հանգալու

և գուարթ ձորի մը պիտի համիս , քոյց պտուղ սրադ

երթալու ես , քանզի ուր որ խաղաղութիւն կը բնակի՝

հոն չ'ես կրնար կենալ դու :

ԺԱՆ . — Ո՛վ Բատրի , Բատրի , Թաղաորա-

կան սրապէ իմ : Այսպէս քսւ թող ստիպեալ է
Տէրութեանդ հոգուն վրայ թախառտիան շրջիլ :

ԹԷԼԼ . — Այսպէս մշտ վեր ելլելով՝ Ան
Աթհարտի վերի ծայրը սլտի համնիս , ս'եր յա ի-
տենտիան լծեր կան , սրբ երկնից հեղեղներն ինք-
նին կը լինան : Հոն , Գերմանիոյ հոգուն մնաս
բարեաւ ըսէ և սրիչ գետի մը զաւարթ ընթաց-
քին հետեւելով , Իտալիա կինջնես , ս'եր քեզ համար
տեւտեայ երկիր մ'է . . . [Այսկանց շտեկրէն բազ-
մարիս որտոյդաց փոյր կիսագոյիս հովտական երգեր
կրկերով :] Ձայներ կիսանամ . . . Գնա :

ՏԵՍԻՐԱՆ ՀԻԳԵՐՈՐԴ

ԹԷԼԼ , ՀԱՅՐԱՍՊԱՆՆ ԺԱՆ ,

ՀԷՏՎԻԿ Վագերով :

ՀԷՏՎԻԿ . — Ո՞ր ես , ԹԷԼԼ : Ահա հայրս :
Բաւր զաշնակիցք սրախայից հանդիսով կը մտենան :

ԺԱՆ . — [Երևար ծածկերով :] Վայ ինձ : Եր-
ջանիկներուն հետ շեմ կրնար կենալ :

ԹԷԼԼ . — Գնա , սրեղի կինս : Միթարկ'
այս մարդը : Առտո ստշարներ սուր իրեն , սրովհե-
տև երկար է իւր ճանտարհը . իջնան չսլտի գըս-
նէ : Եւտ ըրի՛ կը մտենան :

ՀԷՏՎԻԿ . — Ո՞վ է :

ԹԷԼԼ . — Մի՛ հարցներ : Երբ երթոյ դարձար
աչբերդ ս'ր կալմն երթոյը չտեսնելու համար :

Հայրասպանն Ժան դէպ ի Թէլլին երբայ կու-
գէ . բայց Թէլլ ձեռօք նշան ընկրով կը կոյ-
նեցնէ գակի և կը հետանայ : Երբ երկուքնին
սը գանազան կոպերէ կը մեկնին , տեսարանը
կը փոխախ և .

ՊԵՏԿԵՐ ՎԵՐՁԻՆ

Ին մէջ Թէլլին տանը դէմ եղած ձորք և այն
շտեկրը՝ որոնք նոյն ձորք կը շրջասպանեն ,
կրից նաճանգաց ընակիւնկրով ծածկուած կ'և-
րենան , որք գեղջիակուն տկուտ մը ձեացը-
նկրս կիրպիւ ժողովուած են : Եսև աչիչ մար-
դիկներ կուգան բարձր ճամբէ մը որ Թիսէի
փայլն կանց ի :

ՏԵՍԻՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱԼԹՂԷՐ ՅՈՒՄԱԹ , Թէլլին երկու գաւախ-
նկրովը , ՄԵԼԻԲԹՂԱԼ և ՍԹԱՌԻՑԱԼԻՐ
տասը կանցնին , միս բորոր դաշնակիցք և
բազմարիս կը հետենին , ԹԷԼԼ իր տունէն
դուրս կեկնէ և յանդայից ծախսահարսրեանք կը կարեւորի :

ԱՄԵՆԲԸ . — Կեցցէ՛ ԹԷԼԼ , կեցցէ՛ մեր ստշտ-
սրանը և ազատարարը :

ՏԵՍՒՐԱՆ ՎԵՐՋԻՆ

ՎՐԻՊԱԿԻ

Միևըլեո ստաշիկները թևը շրայապատև և գրկամ ևև, ԲԻԻՏԵՆՁ քաղաքացոց փառամ և ՊԼԻԹՉԱ ՂԶԻՏՎԻԿ գրկամ : Կուսարարանը յնասն գրուխէ կը մեղէ այս համը անապրանի ժանսնակ : Յետոյ ՊԼԻԹՉԱ յուրփրդեան մէջ կանցնի :

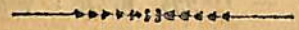
ՊԵՐԹՉԱ . — Բնակիչըդ Երից նահանգաց : Պաշնակիցք : Չիս ալ ձեր գաշնակցութեան մէջ բնութենեցիք , պի՛ս , որ այս աղտոտութեան երկրին մէջ պաշտպանութիւն զանաղներուն ստաշիք եզոյ : Իմ իրաւունքները ձեր հսկող մեռաց մէջ կը վատահանամ . կուզե՞ք դիս պաշտպանել իրրև ձեր քաղաքացի ընկերահին :

ՀՆԼՎԵՏԻԱՏԻԳ . — Մեր գոյքն ու արխնը պատրաստ եմք գրհել :

ՊԵՐԹՉԱ . — Լաւ ուրեմն , այժմ կուտամ իմ ձեռքը այս երիտասարդին , ազատ Հեղինախոցի աղջիկը՝ ազատ Հէ վեախոցի մարդուն :

ԲԻԻՏԵՆՁ . — Եւ կ'ս ազատ կը թողում բոլոր գերիներս :

Միևըլեո նուագարանը կրկին կսկսի նուագը վարագոյրը կ'իկնէ :

ՎԵՐՉ ՀԻՆԳԵՐՈՐԳ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ
ԱՐՍՐՈՒԱՅՈՅ

ՎՐԻՊԱԿԻ	ՏՈՂ	ՄԻԱԼ	ՅԻՂԻՂ
Ա	3	Հոչակաւոր	Հոչակաւոր
Բ	5	Րիւտէնց	Րիւտէնձ
Գ	3	Մէյնէր	Մէյնէր
Կ	14	Լատէնայերկ	Լատէնայերկ
Կ	17	»	»
Կ	7	Երիտասարդ	Երիտասարդ
Զ	3	Սղբիչ	Սղբիչ
Յ	20	Թխամերա	Թխամերթ
Յ	22	Վէրնու	Վէրնի
Կ	4	Հինգերրորդ	Հինգերրորդ
Կ	21	Վեցերրորդ	Վեցերրորդ
Զ	4	Հինգերրորդ	Հինգերրորդ
Զ	6	մէկուն	մէկուն
Զ	2	ընէք	ընէք
Զ	8	սպառելով	սպառելով
Զ	15	հեա	քով
Զ	2	Անթնկաուղէն	Անթնկհաուղէն
Զ	5	սանդուխա	սանդուխք
Զ	17	Ունթեվալտի	Ունթեքվալտի
Զ	15	պատուաւան	պատուաւան

ԵՐԵՍ	ՏՈՂ	ՍԻՍԼ	ՈՒՂԻՂ
70	23	հնադանդերը	հնադանդերը
74	22	արարդարու թիւն	արդարու թիւն
74	25	.	.
75	24	անդ	անդին
75	25	բարկոթիւն	բարկու թիւնը
75	26	իր	իրաւացի
75	27	դի	դիտէ
405	29	թէլջ	թէլը
407	16	ժամբայ	ճամբայ
430	18	վրա	վրայ
437	26	լսել	լսել
446	20	Պատէնէն	Պատէնէն
451	6	հայ	հայ
452	8	պոստէ	պոստէ
456	43	մեռալ	մեռեալ
459	5	հինդերբորդ	հինդերբորդ
461	3	Ալֆօրթի	Ալֆօրթի
461	5	լատտարայտ	լատտարայտ
463	9	արիամբ	արեամբ
467	21	ճշմարիէ	ճշմարիտէ
482	7	կրնայ	կրնայ
482	28	համիւ	համիւ

Թարգմանիչը թատերական ներկա-
յաչման արտօնությունն և անտի դոյա-
ցած հասոյթը Ազգային Հիւանդանոցի
յատկացուցած է:

ԳԻՆ 5 ՂԲՈՒՇ

1483

2013

